

FINANŠU UN
KAPITĀLA
TIRGUS
KOMISIJA

FINANŠU UN
KAPITĀLA TIRGUS KOMISIJAS
GADA UN DARBA PĀRSKATS

2015

SATURS

IEVADS.....	3	9. GARANTIJU SISTĒMA.....	45
1. VĪZIJA, MISIJA, VĒRTĪBAS.....	4	9.1. Noguldījumu garantiju fonds.....	45
2. PRIEKŠSĒDĒTĀJA IEVADVĀRDI.....	5	9.2. Apdrošināto aizsardzības fonds.....	47
3. PADOMES ZIŅOJUMS.....	7	9.3. Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība.....	49
4. FKTK DARBĪBAS STRATĒGIJA.....	9	9.4. Finanšu stabilitātes nodevas administrēšana.....	49
FKTK DARBĪBA 2014. GADĀ	10	10. SADARBĪBA.....	50
5. UZRAUDZĪBA	11	10.1. Starpinstitucionālā sadarbība nacionālā līmenī.....	50
5.1. Uzraudzības principi.....	11	10.2. Starptautiskā sadarbība.....	50
5.2. Banku sektors.....	11	11. KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU UN KLIENTU IZGLĪTOŠANA	54
5.3. Apdrošināšanas sektors.....	19	2016. GADA SVARĪGĀKIE UZDEVUMI.....	59
5.4. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības.....	22	FKTK PĀRVALDĪBA UN ORGANIZĀCIJA.....	63
5.5. Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes.....	22	12. PERSONĀLA POLITIKA.....	64
5.6. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki.....	23	12.1. Personāla skaitliskais sastāvs un izmaiņas...64	
5.7. Valsts fondēto pensiju shēma.....	25	12.2. Personāla kvalifikācija.....	65
5.8. Privātie pensiju fondi un pensiju plāni.....	27	12.3. Personāla demogrāfiskais sadalījums un vecuma raksturojums.....	65
5.9. Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji.....	29	12.4. Personāla darba izpildes novērtēšana.....	65
5.10. Finanšu instrumentu tirgus.....	30	12.5. Personāla kvalifikācijas paaugstināšana.....	66
5.11. Finanšu pakalpojumu un informācijas sistēmu drošība.....	31	13. FKTK STRUKTŪRA	67
5.12. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana.....	31	14. FKTK DARBĪBAS FINANSIĀLAIS NODROŠINĀJUMS.....	68
5.13. Klientu sūdzību par tirgus dalībnieku darbību izskatīšana.....	32	15. IEKŠĒJAIS AUDITS UN KVALITĀTES VADĪBA ...	72
6. LICENCĒŠANA.....	34		
7. NOREGULĒJUMA MEHĀNISMS.....	36		
8. REGULĒJOŠĀS PRASĪBAS.....	38		
8.1. Nacionālie normatīvie akti.....	38		
8.2. Makroprudenciālie instrumenti.....	40		
8.3. ES regulējuma ieviešana.....	41		
8.4. 2015. gadā pieņemtie ES normatīvie akti.....	41		
8.5. 2016. gadā plānotās ES iniciatīvas.....	44		

IEVADS

1. VĪZIJA, MISIJA, VĒRTĪBAS

FKTK VĪZIJA

Eiropas Savienības (ES) kopējā tirgū integrēts un stabils Latvijas finanšu tirgus, kuru raksturo profesionāla, stingra un taisnīga uzraudzība.

FKTK MISIJA

Regulēt un pārraudzīt finanšu un kapitāla tirgu un tā dalībnieku darbību, veicināt ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti.

FKTK VĒRTĪBAS

Atbildība – mēs apzināmies savas darbības ietekmi uz individuālo tirgus dalībnieku darbības rezultātiem un finanšu sistēmu kopumā, un esam atbildīgi par ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti.

Atvērtība – mēs savā darbībā esam atvērti dialogam pirms lēmumu pieņemšanas, pieejami un uz sadarbību orientēti, kā arī spējām uzdrīkstēties un prast pielietot zināšanas, rodot risinājumus visdažādākajiem izaicinājumiem.

Atklātība – ikvienu savu lēmumu mēs izskaidrojam sabiedrībai saprotamā veidā, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos informācijas atklāšanas ierobežojumus.

2. PRIEKŠSĒDĒTĀJA IEVADVĀRDI

Mainām standartus un maināmies paši

Latvijas finanšu sektoram 2015. gads bija pirmais pilnais dalības gads Eiropas banku savienības Vienotajā uzraudzības mehānismā (VUM). Pārskatījām līdzšinējo uzraudzības modeli un tā metodes, ņemot vērā Eiropas Centrālās bankas (ECB) noteiktos kvalitātes standartus. Trīs lielākās Latvijas bankas nonāca tiešā ECB uzraudzībā, bet citām uzraudzības process tika saskaņots ar VUM prasībām.

Paralēli tam mūsu valsts 2015. gada pirmajā pusē kļuva par ES Padomes prezidējošo valsti. Seši mēneši valsts pārvaldē šādā statusā bija izaicinājumu laiks daudziem ekspertiem, arī vairāki FKTK speciālisti nodrošināja veiksmīgu Latvijas prezidentūru Finanšu pakalpojumu darba grupā un Komerctiesību darba grupā.

Turpinot 2014. gadā iesāktu Latvijas virzību uz dalību Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (OECD), arī pārskata gadā sarunu procesā strādājām piecās OECD komitejās un divās pastāvīgajās darba grupās – tur Latviju pārstāvēja gan FKTK padomes locekļi, gan daļu vadītāji un eksperti. Visu iepriekš minēto godam spējām paveikt. Un tas bija darbs jaunā valstiskās atbildības līmenī un lielākā kapacitātē nekā līdz šim.

Tādēļ kā kritiens atpakaļ bija vērtējama OECD kritika par būtiskiem trūkumiem Latvijas noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas (NILLTFN) sistēmā pašā 2015. gada nogalē. Tas bija nopietns trieciens gan sektora, gan atbildīgo institūciju reputācijai. Mūsu valsts bija iestāšanās sarunu procesa noslēgumā, taču nu bija steigšus jānovērš nepilnības un jāatgūst cieņa pasaules attīstīto valstu acīs. Protams,

tas nebija glaimojoši, taču jāatzīst, ka daudzas lietas bija ielaistas. Novērtējām situāciju un rīkojamies, lai starptautisko ekspertu atklātos trūkumus novērstu. Iespējams, ka šie norādījumi Latvijai tika izteikti īstajā brīdī. Pēdējo gadu relatīvā ekonomiskā stabilitāte mūsu valstī ir īstais brīdis, kad varam reformēt šo jomu. Latvijā līdz šim jau bija labs un gana stingrs regulējums šajā jomā, taču nu bija nepieciešama saruna ar bankām par tā piemērošanu praksē.

Globālajā ekonomiskajā telpā noziedzīgi iegūtas naudas legalizācijas tāpat kā terorisma finansēšanas risks ir sastopams katrā valstī un teju katrā bankā, tomēr uz nerezidentu biznesa apkalpošanu orientētām bankām tas ir daudzkārt lielāks.

Latvijas bankās 2015. gada beigās nerezidentu noguldījumu īpatsvars bija 53.4%. No 26 Latvijas bankām 14 bankas bija uzskatāmas par t.s. nerezidentu bankām, un to finansējums vienmēr ir pakļauts svārstīguma riskam. FKTK šos riskus ir ņēmusi vērā, un prasības šīm bankām ir bijušas augstākas – Latvijas bankas, kuru darbība ar nerezidentiem ir ikdiena, ir ļoti labi kapitalizētas un ar labiem likviditātes rādītājiem. Tomēr ASV dolāru apgrozījums pēdējos gados ir bijis neproporcionāls Latvijas ekonomiskajam izmēram. Tas, protams, radīja jautājumus mūsu sabiedrotajiem. Neaizmirsīsim, ka laiku pa laikam kādas Latvijas bankas vārds ir bijis pieminēts starptautiskos naudas atmazgāšanas skandālos. Viena lieta, ja kaut kas nav bijis izprasts, cita, ja banka apzināti nostājusies uz licences ļaunprātīgas izmantošanas ceļa. Šādos gadījumos peļņas gūšana ar neizprastiem, aizdomīgiem darījumiem notika uz Latvijas valsts un kontrolējošo iestāžu prestiža rēķina. Tādēļ NILLTFN jomā 2015. gads un 2016. gada sākums bija kā robežposms – ar būtiskām izmaiņām gan normatīvajā bāzē, gan uzraudzības pieejā. Vairākas mūsu bankas saņēma ievērojamus naudas sodus, dažos gadījumos par šo jomu atbildīgās bankas amatpersonas atsaucām no amata pienākumu pildīšanas vai sodījām ar naudas sodu, viena banka zaudēja darbības licenci.

Viens ir skaidrs – finanšu transakciju biznesa nākotne ir iespējama tikai noteiktā formā, proti, tam ir jābūt saprotamam un pakalpojumu sniedzēja pilnībā kontrolējamam.

Abstrakts klients un nezināms patiesais labuma guvējs ir pagātne. Tāpēc viens no 2015. gadā iesāktajiem FKTK darbiem bija nodrošināt nerezidentu banku iekšējo kontroles sistēmu NILLTFN jomā neatkarīgu novērtējumu, pieaicinot ekspertus no ASV. Pašlaik šī pārbaude ir noslēguma fāzē, un rezultāti noteiks mūsu tālāko darbu plānošanu.

Joprojām spēkā ir bažas, ka dažām Latvijas bankām varētu tikt slēgti korespondējošie konti tiešu norēķinu veikšanai ASV dolāros. Uzskatu, ka mums kā eirozonas un NATO valstij, kā rietumu civilizācijas daļai ir jābūt iespējai ar savu NILLTFN režīmu nodrošināt, ka Latvijā ir finanšu institūcijas tiešo norēķinu veikšanai ASV dolāros. Ja pamatā strādājam ar ASV dolāru transakcijām nerezidentu biznesā, tad mums ir jārespektē NILLTFN režīms, kāds ir valstī, kura emitē šo valūtu. Tas ir princips, kuram turpmāk cieši sekos FKTK.

Loģisks turpinājums šiem darbiem bija lēmums par jaunas FKTK struktūrvienības izveidi – Atbilstības kontroles departaments turpmāk gan veiks finanšu sektora uzraudzību saistībā ar NILLTFN, gan izstrādās nepieciešamās izmaiņas regulējumā. Vienlaikus gan OECD, gan mūsu stratēģiskie sabiedrotie ASV ir uzsvēruši, ka kapacitāte būtu jāstiprina arī citām šīs jomas pārkāpumu novēršanas ķēdē iesaistītajām valsts iestādēm. Tikai ar finanšu sektora uzraudzības ietvara maiņu nevarēs novērst nepilnības NILLTFN sistēmā. Tas ir plašāks tiesiskās kārtības jautājums valstī.

Mūsu nerezidentu banku darbības modelim minēto īpatnību dēļ piemīt augsts risks, kas līdz šim nozīmējis augstu ienesīgumu. Paceļot NILLTFN standartus, ir jārēķinās, ka transakciju apmērs var kristies, un tas atspoguļosies sektora peļņas rādītājos, tāpēc pastiprinātu uzmanību pievērsīsim biznesa modeļiem un stratēģijām, saprotot, kādā veidā turpmāk tiks nodrošināta rentabilitāte. Ja Latvija vēlas ilgtermiņā saglabāt starptautiska finanšu centra statusu, tad bankām ir jāspēj izpildīt NILLTFN prasības pilnā apmērā, koriģēt biznesa plānus un būt gatavām veikt investīcijas gan personālā, gan jaunajās tehnoloģijās.

Tehnoloģiju straujā attīstība ir papildu izaicinājums sektoram. Vairs nav tādu finanšu pakalpojumu, kurus varētu saņemt tikai bankās. Konkurence ir sīva, ņemot vērā arī zemo peļņas procentu likmju vidi, jo viens no stabilākajiem finanšu instrumentiem – depozīts bankā – vairs nenodrošina pietiekamu atdevi. Tā ir problēma, kas

uzkrājas arī dzīvības apdrošināšanas segmentā – mums ir līgumi ar 10 un vairāk gadu termiņu, kuros ir garantētas prāvas ienesīguma likmes. Akciju tirgu konjunktūra pašlaik vēl sniedz iespēju kompensēt zemos procentu ienākumus no depozītiem un obligācijām, taču īsta risinājuma nav. Šādi apstākļi liek arī cilvēkiem individuālā līmenī meklēt arvien sarežģītākas iespējas, kā pelnīt ar saviem brīvajiem finanšu līdzekļiem, un tas nes sev līdzī paaugstinātus riskus. Tāpēc arī turpmāk iedzīvotāju finanšu pratība būs FKTK redzeslokā.

2016. gadā ir paredzēts izstrādāt jaunu Finanšu sektora attīstības plānu. Protams, fundamentālo redzējumu par tā nākotni sniegs Finanšu ministrija, tomēr arī katrai finanšu tirgus dalībnieku grupai būtu ļoti skaidri jādefinē sava vieta un nākotnes vīzija. Domāju, šis būs interesants process, kurā salāgosim mūsu intereses un redzējumu ar dzīves realitāti, lai nodrošinātu ilgtspēju un turpmāku finanšu sektora attīstību.

Līdz ar uzraudzības normatīvā ietvara izmaiņām pārskata gadā, pieaugot FKTK pilnvarām, mainās uzraudzības pieeja un tās efektivitāte. Tāpēc ir nepieciešama turpmāka FKTK personāla kapacitātes stiprināšana. Rīga šajā ziņā sniedz iespējas, jo ir viens no Baltijas un Ziemeļeiropas reģiona finanšu kompetences centriem – šeit ir liels skaits augsti kvalificētu finanšu un informācijas tehnoloģiju jomas speciālistu. Taču FKTK strādā asas konkurences apstākļos, jo sacenšamies par atbilstošu speciālistu piesaisti ne tikai ar Latvijas finanšu sektoru, bet arī ar ECB un citām starptautiskajām finanšu institūcijām un to pārstāvēniecībām. Esam autonoma valsts iestāde, kuru nefinansē valsts budžets, taču šobrīd kopā ar citām valsts pārvaldes iestādēm esam iekļauti vienotajā atalgojuma sistēmā, kas primāri domāta valsts pārvaldes standartam. Līdz ar to FKTK kā finanšu sektora uzrauga konkurences iespējas atbilstošajā darba tirgus segmentā ir ierobežotas, un vidējā termiņā tā var kļūt par problēmu. Nākamajā darba posmā meklēsim risinājumus šai situācijai atbilstoši augstākajā politiskajā līmenī jau sniegtajai izpratnei, ka ir turpināmas FKTK sāktās iniciatīvas gan iekšējās kapacitātes stiprināšanā, gan finanšu sistēmas regulējuma pilnveidē.

2015. gads vērtējams kā laika nogrieznis, kurā bijuši svarīgi pārbaudījumi Latvijas finanšu sektora turpmākās attīstības vektoram un arī tā uzraugam – FKTK. Šajās situācijās esam izvēlējušies pareizo virzienu pārmaiņu ceļā.

Paldies visiem par veikto darbu un izturību!

FKTK priekšsēdētājs
Pēters Putniņš

3. PADOMES ZIŅOJUMS

FKTK kā autonoma valsts iestāde darbojas kopš 2001. gada 1. jūlija, regulējot un uzraugot Latvijas finanšu un kapitāla tirgu, nodrošinot tirgus dalībnieku klientu interešu aizsardzību un veicinot visas nozares stabilitāti, konkurētspēju un attīstību. FKTK darbu vada tās padome, kas sastāv no pieciem padomes locekļiem – FKTK priekšsēdētāja, viņa vietnieka un trim padomes locekļiem, kuri vienlaikus ir arī FKTK trīs departamentu direktori.

2015. gadā padome strādāja nemainīgā sastāvā: FKTK priekšsēdētājs Kristaps Zakulis, priekšsēdētāja vietnieks Pēters Putniņš, Juridiskā un licencēšanas departamenta direktors Gvido Romeiko, Uzraudzības departamenta direktore Jeļena Ļebedeva un Regulējošo prasību un statistikas departamenta direktore Ludmila Vojevoda.

FKTK padome 2016. gada sākumā

Pēters Putniņš —
FKTK priekšsēdētājs

Jeļena Ļebedeva —
padomes locekle un Uzraudzības
departamenta direktore

Ludmila Vojevoda — padomes locekle
un Regulējošo prasību un statistikas
departamenta direktore

Gvido Romeiko — padomes
loceklis un Juridiskā un licencēšanas
departamenta direktors

Svarīgāko jautājumu izskatīšanai un lēmumu pieņemšanai FKTK priekšsēdētājs reizi nedēļā sasauc un vada padomes sēdes. 2015. gadā notika 51 FKTK padomes sēde, kurā tika pieņemti 238 lēmumi (2014. gadā – 46 sēdes, kurās tika pieņemti 307 lēmumi).

Lai sekmētu finanšu un kapitāla tirgus pārraudzības efektivitāti, nodrošinot FKTK sadarbību ar finanšu sektora profesionālajām asociācijām, regulāri tiek rīkotas arī Konsultatīvās finanšu un kapitāla tirgus padomes sēdes. 2015. gadā notika 12 šādas sēdes, kurās tika izskatīti 37 finanšu un kapitāla tirgum saistošu normatīvo aktu projekti (2014. gadā – 39 projekti).

Latvija 2015. gada 1. janvārī ieguva prezidējošas valsts statusu ES Padomē, pārņemot stafeti no Itālijas. Seši mēneši, vadot ES Padomes darbu, bija iespēju un arī izaicinājumu laiks. Šajā procesā būtisku ieguldījumu sniedza arī FKTK, līdzdarbojoties ES Padomes Finanšu pakalpojumu darba grupā un Komerctiesību darba grupā.

2015. gadā, tupinot iepriekšējā gadā iesākto, FKTK piedalījās sarunās par iestāšanos OECD tās Finanšu tirgus komitejā, Apdrošināšanas un pensiju komitejā, Investīciju komitejā, Korporatīvās pārvaldības komitejā, kā arī OECD Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupā. 2015. gada laikā, lai nodrošinātu atbilstību OECD izvirzītajiem standartiem, tika veikti gan grozījumi normatīvajos aktos, gan arī pasākumi FKTK administratīvo spēju stiprināšanai NILLTFN jomā. Līdz 2015. gada nogalei tika saņemtas pozitīvas rekomendācijas par Latvijas uzņemšanu OECD no Finanšu tirgus komitejas un Apdrošināšanas un pensiju komitejas, savukārt 2016. gada sākumā tika saņemts pozitīvs viedoklis par Latvijas gatavību pievienoties OECD arī no pārējām komitejām.

FKTK 2015. gadā turpināja stiprināt intensīvās uzraudzības ietvaru, kura mērķis ir veikt uz riskiem fokusētus un uz rezultātu orientētus uzraudzības pasākumus. Vairāk par veiktajiem pasākumiem – sadaļā "Uzraudzība".

Tirgus dalībnieku nepārtraukta uzraudzība balstījās uz saistītajām metodēm – darbības rezultātu neklātienas monitoringu un klātienas pārbaudēm. Kopumā 2015. gadā FKTK veica 47 tirgus dalībnieku klātienas

pārbaudes, t. sk. 31 pārbaudi bankās, vienu klātienes pārbaudi apdrošināšanas sabiedrībā, trīs apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas brokeru (juridisko personu) tematiskās pārbaudes, trīs krājaizdevu sabiedrību pārbaudes, trīs maksājumu iestāžu pārbaudes, vienu alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieka pārbaudi un trīs pārbaudes privātajos pensiju fondos. Ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā tika veiktas divas klātienes pārbaudes. Lai izvērtētu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības atbilstību Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām, FKTK 2015. gadā veica sešas klātienes pārbaudes bankās, divas pārbaudes, kas saistītas ar maksājumu iestāžu uzraudzību, un trīs pārbaudes krājaizdevu sabiedrībās. FKTK 2015. gadā veica arī plānotās klātienes informācijas sistēmu pārbaudes sešās bankās (no tām vienā VUM ietvaros), vienā apdrošināšanas sabiedrībā un četrās maksājumu iestādēs.

2015. gads bija pirmais pilnvērtīgas dalības gads vienotajā banku uzraudzības mehānismā, kas ieviesa izmaiņas līdzšinējā Latvijas kredītiestāžu uzraudzības modelī.

ECB sadarbībā ar iesaistīto ES valstu nacionālajām uzraudzības iestādēm, t.sk. FKTK, ir atbildīga par VUM efektīvu un saskaņotu darbību galveno mērķu īstenošanā: nodrošināt Eiropas banku sistēmas drošību un stabilitāti, paaugstināt finanšu integrāciju un stabilitāti un nodrošināt saskaņotu uzraudzību. Lai veicinātu šo mērķu sasniegšanu un nodrošinātu VUM uzraudzības principu ieviešanu, FKTK 2015. gadā turpināja pārskatīt un pilnveidot uzraudzības metodes, ņemot vērā citu valstu uzraudzības praksi un ECB noteiktos uzraudzības kvalitātes standartus. Atbilstoši VUM regulējumam 2015. gadā trīs Latvijas bankas tika pakļautas tiešai ECB uzraudzībai, līdz ar to šīm bankām saistošie FKTK uzraudzības procesi 2015. gadā tika pilnībā integrēti ECB kopējā uzraudzības programmā.

NILLTFN jomā 2015. gads raksturojams ar būtiskām

izmaiņām gan normatīvajā bāzē, gan banku NILLTFN atbilstības uzraudzības procesos, gan FKTK veiktās NILLTFN uzraudzības funkcijas nodrošinājumā.

Ņemot vērā jauna makroprudenciālās uzraudzības ietvara ieviešanu, 2015. gads bija pirmais, kad FKTK sāka pildīt par makroprudenciālo instrumentu piemērošanu atbildīgās institūcijas funkcijas, apgūstot lēmumu pieņemšanas procedūras, kas paredz saskaņošanu ar citām iesaistītajām institūcijām gan Latvijā, gan ES, un pieņemot pirmos lēmumus.

Lai īstenotu par noregulējumu atbildīgās iestādes funkcijas, kas Latvijā ir piešķirtas FKTK, 2015. gadā FKTK tika izveidota atsevišķa daļa – Noregulējuma un garantiju fondu daļa –, kuras darbība un funkcijas ir nodalītas no uzraudzības funkcijām. Noregulējuma iestāde ir atbildīga par noregulējuma plānu sagatavošanu, par noregulējuma darbību veikšanu (jeb glābšanu) iestādēm, kuru noregulējums ir nepieciešams sabiedrības interesēs, vai par lēmumu pieņemšanu par noregulējuma nepiemērošanu, kā arī par līdzekļu akumulēšanu Vienotajā noregulējuma fondā.

2015. gadā FKTK eksperti turpināja pilnveidot arī finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības regulējumu. Pamatojoties uz ES institūciju vadlīnijām un labāko starptautisko praksi, kā arī ņemot vērā Latvijas finanšu sektora specifiku, tika izstrādāti un apstiprināti grozījumi vairākos FKTK normatīvajos noteikumos, svarīgākie no kuriem apkopoti sadaļā "Regulējošās prasības".

Lai efektīvi īstenotu savus uzdevumus un mērķus, FKTK turpināja aktīvi sadarboties ar citām valsts institūcijām, t.sk. Finanšu ministriju, Saeimas komisijām, Latvijas Banku, Latvijas Centrālo depozitāriju, Patērētāju tiesību aizsardzības centru u.c. Starptautiskās sadarbības jomā FKTK prioritāte joprojām bija līdzdarbība norisēs Eiropas reģionā. FKTK iesaistījās gan normatīvo aktu projektu apspriešanā ES Padomē un Eiropas Komisijas komitejās, gan Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu darbā. Tāpat nozīmīgi bija turpināt divpusējo sadarbību ar uzraudzības iestādēm tajās valstīs, kurām ir pārrobežu sadarbība ar Latviju.

4. FKTK DARBĪBAS STRATĒGIJA

Lai pēc iespējas efektīvāk īstenotu FKTK funkcijas, veicinot finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti, kā arī ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību, FKTK 2015. gadā apstiprināja "Finanšu un kapitāla tirgus regulēšanas un pārraudzības stratēģiju 2015.–2017. gadam", izvirzot sešas stratēģiskās prioritātes, kurām nākamajos trīs gados tiks pievērsta īpaša uzmanība.

FKTK stratēģiskās prioritātes 2015.–2017. gadam

Pilnveidot Latvijas finanšu sektora regulatīvo vidi ES vienotā tirgus kontekstā. Finanšu sektora regulējuma pilnveidošana paredz Latvijas finanšu sektoram un uzraudzības mērķiem atbilstošas un samērīgas regulatīvās vides pilnveidošanu ES vienotā tirgus kontekstā.

Radīt efektīvi funkcionējošu makrouzraudzības mehānismu sadarbībā ar Latvijas Banku un Finanšu ministriju. Makrouzraudzības būtiska stiprināšana ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem uzraudzības ietvara stiprināšanas procesā, lai savlaicīgi identificētu sistēmiskos riskus un veiktu šo risku novēršanas vai mazināšanas pasākumus, piemērojot atbilstošos instrumentus.

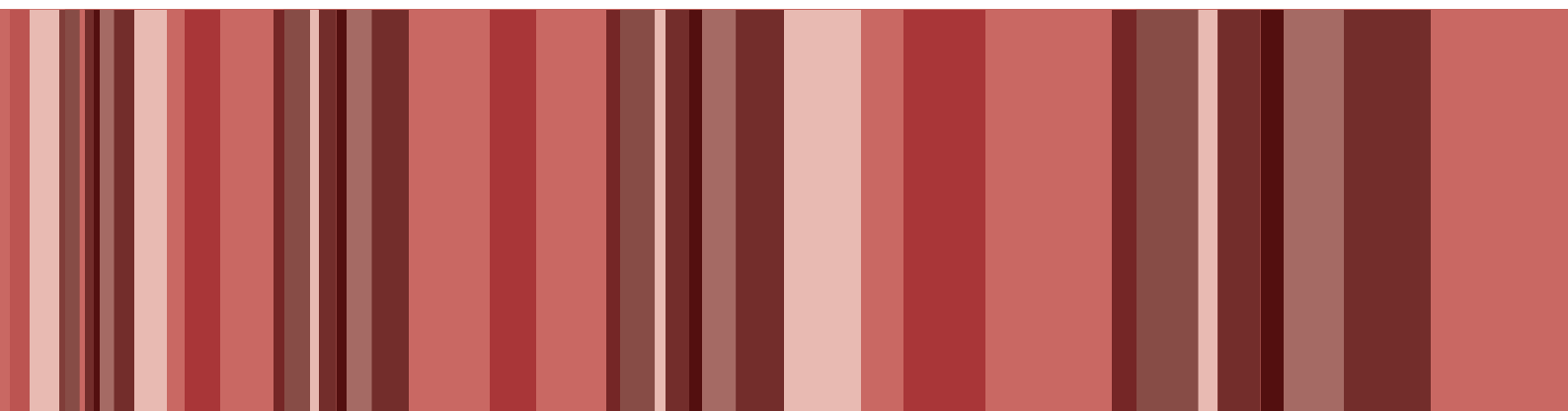
Attīstīt un padarīt efektīvākas finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības metodes, instrumentus un praksi. Līdz ar Latvijas iestāšanos eirozonā Latvija automātiski pievienojās VUM. Ņemot vērā jaunus izaicinājumus, nākamajos trīs gados plānots panākt uzraudzības metožu, instrumentu un prakses atbilstību ECB principiem, turpinot aktīvu un abpusēji produktīvu sadarbību ar ECB, ņemot vērā arī Latvijas finanšu sektora specifiku.

Sekmēt Latvijas apstākļiem atbilstošu, ilgtspējīgu, finanšu pakalpojumu patērētājiem drošu un atbildīgu tirgus dalībnieku biznesa modeļu ieviešanu. Ņemot vērā izmaiņas globālajā un Latvijas finanšu tirgū, kas ietekmē arī tirgus dalībnieku biznesa lēmumus un darbību, plānots pievērst lielāku uzmanību izmaiņām un tendencēm tirgus dalībnieku darbības stratēģijās, uzturot pastāvīgu un atklātu dialogu ar tirgus dalībniekiem, lai pēc iespējas precīzāk novērtētu riskus un laicīgāk veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus attīstības veicināšanai.

Ieviest ES sistēmā integrētu un Latvijas finanšu sektoram atbilstošu, efektīvi funkcionējošu noregulējuma mehānismu, t.sk. uzlabot krīzes novēršanas instrumentus. Lai nodrošinātu FKTK kā nacionālās kompetentās iestādes uzdevumu (noregulējuma iestādes funkciju) izpildi, kā viena no prioritātēm izvirzīta ES sistēmā integrēta un Latvijas finanšu sektoram atbilstoša, efektīvi funkcionējoša noregulējuma mehānisma ieviešana, lai stiprinātu tirgus dalībnieku uzraudzību un pilnveidotu krīzes novēršanas instrumentus, aizstāvētu sabiedrības intereses noregulējuma procesā un saglabātu finanšu stabilitāti valstī.

Proaktīvi informēt sabiedrību un celt tās finanšu pratības līmeni. Uzskatot, ka finanšu zināšanas ir mūsdienīgas sabiedrības nepieciešamība, kā viena no prioritātēm izvirzīta finanšu pratības līmeņa celšana. Tā paredz klientu izpratnes veicināšanu gan par finanšu pakalpojumiem un to riskiem, gan par finanšu sektora darbības būtību, lai klientiem būtu iespēja pieņemt pamatotus lēmumus par katra finanšu pakalpojuma izvēli. Tāpat arī turpmāk FKTK nodrošinās plašas informācijas pieejamību gan par uzrauga darbību, gan par aktualitātēm finanšu sektorā, gan arī piedalīsies aktuālo jautājumu, kas ir sabiedrības un mediju dienas kārtībā, skaidrošanā.

FKTK DARBĪBA 2015. GADĀ

5. UZRAUDZĪBA

5.1. Uzraudzības principi

FKTK saskaņā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā noteikto un atbilstoši labākajai starptautiskajai kredītiestāžu uzraudzības praksei un darbības pamatprincipiem regulē un pārrauga finanšu un kapitāla tirgu.

Ar mērķi veicināt ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti FKTK veic neatlaidīgu un visaptverošu tirgus dalībnieku uzraudzību:

- uztur pastāvīgu dialogu ar tirgus dalībniekiem un profesionālajām asociācijām par jaunām prasībām un tendencēm sektoros un ar tām saistītiem riskiem un problēmu jautājumiem;
- nodrošina jaunu tirgus dalībnieku ar stabilu kapitāla bāzi un skaidru un dzīvotspējīgu stratēģiju ienākšanu tirgū;
- neklātienē analizē tirgus dalībnieku darbību raksturojošos rādītājus un riskus, pastāvīgi pievēršot uzmanību finanšu rādītāju kvalitatīvajām un kvantitatīvajām izmaiņām, regulējošo prasību ievērošanai un korporatīvās pārvaldības efektivitātei;
- veic klātienē pārbaudes;
- savas kompetences ietvaros vērtē finanšu pakalpojumu kvalitāti un nodrošina klientu aizsardzību;
- regulējošo prasību neievērošanas gadījumos savlaicīgi piemēro tirgus dalībniekiem preventīvus un korektīvus pasākumus.

2015. gads bija pirmais pilnvērtīgais gads vienotajā banku uzraudzības mehānismā jeb VUM, kas ieviesa izmaiņas līdzšinējā Latvijas kredītiestāžu uzraudzības modelī. ECB sadarbībā ar iesaistīto ES valstu nacionālajām uzraudzības iestādēm, t.sk. FKTK, ir atbildīga par VUM efektīvu un saskaņotu darbību galveno mērķu īstenošanā:

- nodrošināt Eiropas banku sistēmas drošību un stabilitāti;
- paaugstināt finanšu integrāciju un stabilitāti;
- nodrošināt saskaņotu uzraudzību.

Lai veicinātu minēto mērķu sasniegšanu un nodrošinātu

VUM noteikto uzraudzības principu ieviešanu,

FKTK 2015. gadā turpināja pārskatīt un pilnveidot uzraudzības metodes, ņemot vērā citu valstu uzraudzības praksi un ECB noteiktos uzraudzības kvalitātes standartus.

Atbilstoši VUM regulējumam 2015. gadā trīs Latvijas bankas tika pakļautas tiešai ECB uzraudzībai, līdz ar to šīm bankām saistošie FKTK uzraudzības procesi 2015. gadā tika pilnībā integrēti ECB kopējā uzraudzības programmā. Savukārt attiecībā uz pārējo 14 banku un 10 banku filiāļu (mazāk nozīmīgo iestāžu), kas ir palikušas FKTK tiešā uzraudzībā un ECB pārraudzībā, uzraudzību 2015. gadā tika sākts uzraudzības metožu harmonizācijas process. Šis process paredz mazāk nozīmīgo banku uzraudzības programmas īstenošanu, pamatojoties uz proporcionalitātes principu un nacionālo uzraugu un ECB ciešu sadarbību un savstarpēju uzticību.

FKTK nepārtraukti pievērš uzmanību visu tirgus dalībnieku uzraudzībā izmantoto metožu pilnveidošanai.

5.2. Banku sektors

Vispārīgā informācija

2015. gada beigās Latvijas Republikā darbojās 17 bankas un 10 ES dalībvalstu banku filiāles. Pēdējos gados pilnveidotais banku regulējums un kapitāla prasības ir padarījušas banku sektoru stabilāku un labāk kapitalizētu nekā pirms krīzes.

2015. gada sākumā Latvijā darbu sāka AS LHV Pank Latvijas filiāle, kura tika veidota uz līdzšinējās AS LHV Pank pārstāvniecības Latvijā bāzes. Savukārt 2016. gada sākumā, mainoties AS LHV Pank plāniem par bankas pārstāvību citās valstīs, tika paziņots par nesen atvērtās filiāles slēgšanu.

Latvijas bankām 2015. gadā nācās rēķināties ar virkni faktoru, kuri ietekmēja ārējo un iekšējo finanšu vidi, kurā tās darbojās.

Latvijas tautsaimniecībā 2015. gadā kopumā bija vērojams

mērens izaugsmes temps, un tas nodrošināja pozitīvu virzību arī banku sektorā – turpināja palielināties banku kopējā peļņa, uzlabojās darbības efektivitāte un kapitāla atdeve. Bankas aizvien saglabā augstu kapitalizācijas un likviditātes līmeni. Pozitīvā virzība iekšzemes aizņēmēju maksātspējas jomā turpina nodrošināt arī banku kredītportfeļa kvalitātes pakāpenisku uzlabošanos. Jaunu kredītu pieauguma temps aizvien ir samērā lēns, nespējot segt esošā kredītportfeļa amortizēšanas izdevumus, tomēr kopumā vērojama pieprasījuma pēc kredītiem pakāpeniska palielināšanās.

Būtiskākie nenoteiktības un risku avoti joprojām ir saistīti ar to, kā attīstīsies procesi ārējā makrofinanšu vidē. Vērojama tādu ārējās vides faktoru kā globālās izaugsmes riski un aizvien aktuālais ģeopolitisks saspīlējums ietekme, un ar tiem saistītā nenoteiktība var atstāt iespaidu uz kredītriska līmeņa paaugstināšanās varbūtību, kaut arī aizņēmēju parādu slogs Latvijā turpina samazināties.

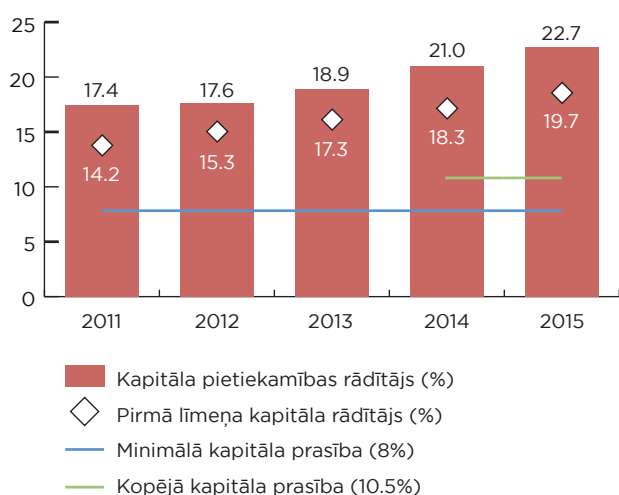
Neskatoties uz zināmu nenoteiktību ārējā vidē, banku darbības galvenie rādītāji 2015. gada laikā kopumā turpināja stabilizēties un virzīties uz mērenu attīstību. Šoka absorbētspējas līmenis aizvien bija augsts, īpaši saglabājoties augstam banku sektora kapitalizācijas un likviditātes līmenim.

Banku sektora darbības rādītāji

Banku kapitalizācijas līmenis saglabājās augsts, un 2015. gada beigās sektora kopējais kapitāla rādītājs sasniedza 22.7%, savukārt pirmā līmeņa pamata kapitāla (CET1) rādītājs bija 19.7%. Banku sektora kapitāla kvalitāti augstā līmenī nodrošina banku pašu kapitāla galvenā sastāvdaļa – CET1 kapitāls, kas Latvijas banku gadījumā pašlaik sakrīt ar pirmā līmeņa kapitālu.

1. attēls.

Banku kapitāla pietiekamības rādītājs (%)

Pietiekami augstā līmenī bankas nodrošina arī sviras rādītāju¹, un 2015. gada beigās tas sasniedza 9.5%, savukārt individuālām bankām tas bija robežās no 3.6% līdz 17.6% (Bāzeles Banku uzraudzības komitejas novērošanas periodam līdz 01.01.2017. noteiktā minimālā robeža ir 3%).

Banku likviditāte. Likvidajiem aktīviem pieaugot straujāk par tekošajām saistībām, banku sektora likviditātes rādītājs vēl paaugstinājās un 2015. gada beigās bija 66.7% (minimālā likviditātes rādītāja prasība – 30%).

Kopš 2015. gada oktobra bankām jāievēro arī spēkā esošā likviditātes seguma rādītāja (*liquidity coverage ratio*) prasība, kas 2015. gadam tika noteikta 60% apmērā. Likviditātes seguma rādītāja prasību izpilda visas bankas, un 2015. gada decembra beigās banku sektorā kopumā minētais rādītājs sasniedza 306%, ievērojami pārsniedzot noteikto minimālo sliekšni.

Palielinoties piesaistīto noguldījumu apmēram, kopējā banku sektora kredītu un noguldījumu attiecība nedaudz uzlabojās un 2015. gada beigās sasniedza 63.1% (2014. gada beigās – 66%), t.sk. rezidentiem izsniegto kredītu un no rezidentiem piesaistīto noguldījumu attiecība decembra beigās bija 115% (2014. gada beigās – 118%), kas nozīmē, ka vietējā tirgū izsniegtie kredīti gandrīz pilnībā tiek finansēti ar rezidentu noguldījumiem.

Pelnītspēja. Banku sektors pārskata gadā uzlaboja darbības rezultātus, un neaudītētās peļņas apmērs sasniedza 416 milj. eiro (2014. gadā 311 milj. eiro), tostarp ar peļņu darbojās 15 Latvijas bankas un piecas ārvalstu banku filiāles (to tirgus daļa kopējos banku sektora aktīvos veidoja 96%).

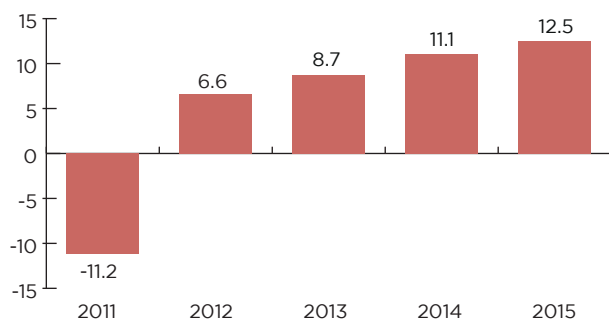
2015. gada laikā pelnītspēja uzlabojās, un banku sektora kapitāla atdeves rādītājs (ROE) decembra beigās sasniedza 12.5% (2014. gada beigās – 11.1%).

Bankām, kuras fokusējas uz klientu nerezidentu apkalpošanu, peļņas pieaugumu galvenokārt nodrošināja tiro procentu ienākumu kāpums (auga procentu ienākumi no kredītēšanas un no ieguldījumiem vērtspapīros), kā arī ienākumu pieaugums no finanšu instrumentu tirdzniecības darījumiem. Savukārt uz vietējo tirgu orientēto banku peļņas pieaugumā noteicošo lomu saglabāja izdevumu samazinājums (galvenokārt saruka izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem un procentu izdevumi).

¹ Sviras rādītāju aprēķina kā kredītiestādes pirmā līmeņa kapitālu, dalītu ar tās kopējo riska nesvērto aktīvu apmēru procentos.

2. attēls.

Banku kapitāla atdeves rādītāja (ROE) dinamika (%)

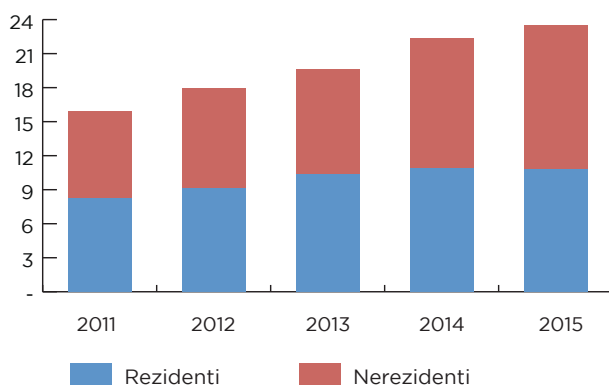
Noguldījumu apmērs. 2015. gada laikā piesaistīto noguldījumu apmērs turpināja palielināties (par 1.1 mljrd. eiro jeb 4.8%) un gada beigās sasniedza 23.3 mljrd. eiro, t.sk. rezidentu noguldījumi veidoja 47%.

Lai gan turpinājās privātā sektora rezidentu noguldījumu stabils pieaugums, t.i., privāto nefinanšu uzņēmumu noguldījumi pieauga par 317 milj. eiro jeb 10.3%, mājsaimniecību noguldījumi – par 323 milj. eiro jeb 6.4% un finanšu uzņēmumu noguldījumi – par 240 milj. eiro jeb 31%, tomēr rezidentu noguldījumu apmēra kopējais kāpums gada laikā nebija būtisks (par 110 milj. eiro jeb 1.0%), jo ievērojami saruka valdības noguldījumu apmērs (par 745 milj. eiro jeb 59%).

Nerezidentu noguldījumu pieaugumu (par 954 milj. eiro jeb 8.3%) pārsvarā ietekmēja būtisks ASV dolāra vērtības kāpums (ar ASV dolāra vērtības izmaiņu korekcijām nerezidentu noguldījumi palielinājās tikai par 0.9%).

3. attēls.

Banku noguldījumu dinamika (milj. EUR)

Banku piesaistītais finansējums. No monetārajām finanšu institūcijām piesaistītā finansējuma tālāku samazinājumu 2015. gadā (par 588 milj. eiro jeb 16.7%) noteica gan mātes banku finansējuma pakāpeniska aizstāšana ar klientu noguldījumiem, gan joprojām lēnie kredīšanas tempi.

Lai sabalansētu bilances termiņstruktūru, bankas turpināja emitēt ilgtermiņa obligācijas. Emitēto parāda vērtspapīru apmērs gada laikā pieauga par 170 milj. eiro jeb 33% un sasniedza 683 milj. eiro.

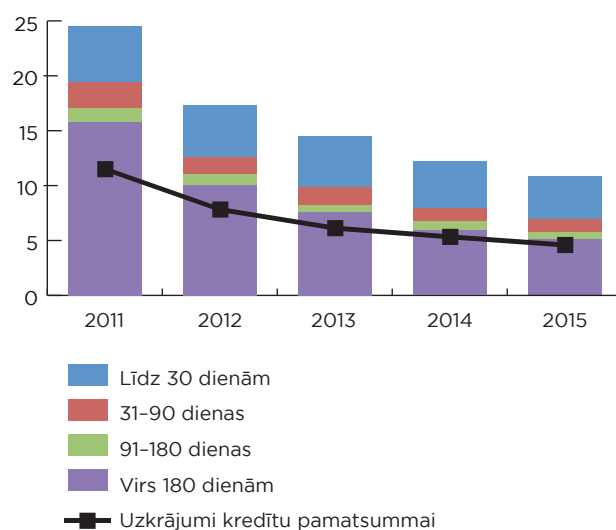
Kredītportfelis. 2015. gadā kredītportfelis stabilizējās, un tā apmērs gada laikā praktiski neizmainījās (pieauga par 0.1%). Būtiski mazinājās rezidentu nefinanšu uzņēmumu portfeļa krituma temps (-1.6% gada laikā), savukārt rezidentu mājsaimniecību kredītu amortizācija un norakstīšana veicināja tālāku kredītportfeļa sarukumu (par 4%). Tajā pašā laikā ASV dolāra kursa kāpums attiecībā pret eiro lielā mērā ietekmēja nerezidentu kredītportfeļa pieaugumu par 9.9%, savukārt ar ASV dolāra vērtības izmaiņu korekcijām nerezidentu kredītportfelis pieauga tikai par 3%.

Auga no jauna izsniegto kredītu apmērs – kredītiestādes finansēja gan mājokļa iegādi rezidentu mājsaimniecībām, gan rezidentu nefinanšu uzņēmumus, t.i., attiecīgi par 11.5% un 8% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

Kredītportfeļa kvalitāte. 2015. gada laikā kredītportfeļa kvalitāte turpināja uzlaboties, un ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars banku kredītportfelī samazinājās no 6.9% līdz 6.0%. Uzlabojums bija vērojams gan rezidentu mājsaimniecību, gan uzņēmumu portfelī, savukārt nerezidentu vairāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvara pieaugumu (no 5.3% līdz 8.8%) ietekmēja nelabvēlīga ekonomiskā situācija to mājas valstīs. Kopējais kavēto kredītu īpatsvars portfelī gada laikā samazinājās no 12.3% līdz 10.9%.

4. attēls.

Kavētie kredīti un uzkrājumi (% no kredītportfeļa)

Ģeopolitiskais un ekonomiskais saspīlējums reģionā ir atspoguļojies pārstrukturēto kredītu īpatsvara un apmēra pieaugumā. Pārstrukturēšana galvenokārt bija

nepieciešama nerezidentu kredītiem, un šādu kredītu īpatsvars nerezidentu portfeli gada laikā pieauga no 8.1% līdz 15.1%. Ievērojami mērenāks pārstrukturēto kredītu pieaugums bija rezidentu kredītportfelī, t.sk. rezidentu uzņēmumu portfeli šādu kredītu īpatsvars pieauga līdz 8.6%, savukārt rezidentu mājāsaimniecību portfeli pat saruka un gada beigās bija 6%.

Banku bilances attīrīšanas procesam pēc krīzes tuvojoties noslēgumam, norakstīto kredītu apmērs 2015. gadā turpināja samazināties un kopumā norakstīti tika kredīti 181 milj. eiro apmērā (2014. gada laikā tika norakstīti kredīti 300 milj. eiro apmērā).

Banku uzraudzības pasākumi

FKTK 2015. gadā turpināja stiprināt intensīvās uzraudzības ietvaru, kura mērķis ir veikt uz riskiem fokusētus un uz rezultātu orientētus uzraudzības pasākumus un nodrošināt FKTK iespēju savlaicīgi iejaukties banku darbībā un veikt nepieciešamos pasākumus iespējamu un esošu problēmu risināšanai vai zaudējumu samazināšanai.

Pārskata gadā Latvijas banku uzraudzības prioritārie virzieni bija šādi:

- banku kapitāla bāzes pietiekamības novērtēšana;
- banku biznesa modeļu vērtēšana un to ilgtspēju ietekmējošo faktoru identificēšana;
- banku darbības stratēģijas potenciālās ietekmes uz risku struktūru un lielumu novērtēšana;
- likviditātes uzturēšanas un pārvaldīšanas pietiekamības un kvalitātes novērtēšana, ņemot vērā bankas izvēlēto biznesa modeli;
- banku darba kvalitātes ar problēmu kredītiem un kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu atzīšanas banku pārskatos pietiekamības novērtēšana;
- banku atveseļošanas plānu novērtēšana, uzturot dialogu ar bankām par nepieciešamajiem uzlabojumiem.

2015. gadā banku uzraudzība nemainīgi balstījās uz saistītajām metodēm – banku darbības rezultātu neklātienas monitoringu, pamatojoties uz finanšu pārskatu un citas FKTK rīcībā esošās operatīvās informācijas analīzi, un klātienes pārbaudēm.

Banku darbības rezultātu neklātienas monitorings

FKTK 2015. gadā veica intensīvu banku darbības neklātienes uzraudzību un monitoringu, kas balstās uz banku regulāri iesniegto pārskatu analīzi un uz šādu

papildu operatīvo pārskatu, informācijas un ziņojumu par banku darbību analīzi:

- ikdienas pārskatu par noguldījumu dinamiku;
- atskaišu par saistībām pret radniecīgajām finanšu iestādēm;
- banku kredītkomiteju, valdes un padomes sēžu protokolu, kā arī banku iekšējā audita ziņojumu par veiktajām pārbaudēm;
- kredītriska, likviditātes un tirgus riska ziņojumu un stresa testu rezultātu.

Bankas tika aicinātas arī prezentēt FKTK daļu no minētās operatīvās informācijas, tādējādi veicinot FKTK un banku savstarpējo dialogu.

Banku korespondējošo kontu atlikumi un to pieejamība arī 2015. gada laikā joprojām bija FKTK redzeslokā, veicot gan klātienes, gan neklātienes pārbaudes bankās. Kā papildu uzraudzības rīks tika izmantots FKTK izstrādātais stresa tests, kura ietvaros bankas izvērtēja nozīmīgāko korespondējošo attiecību pārtraukšanas iespējamo ietekmi uz bankas biznesa modeli, pelnītspēju un spēju ievērot regulējošās prasības. Vienlaikus FKTK vērtēja banku sadarbības ar korespondējošajām bankām kvalitāti un mudināja pievērst uzmanību korespondējošo attiecību diversifikācijas jautājumiem.

FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku turpināja regulāri veikt kredītriska un likviditātes riska stresa testus. Kredītriska stresa testi tika veikti, ņemot vērā makroekonomiskās prognozes, un stresa testa rezultāti tika izmantoti, lai noteiktu iespējamās kredītportfeļa zaudējumus dažādos ekonomikas attīstības scenārijos un ar dažādiem pieņēmumiem, lai novērtētu banku spēju absorbēt minētos zaudējumus. Tāpat tika veikti likviditātes riska stresa testi. Šo stresa testu ietvaros tika analizēti vairāki banku klientu rīcības scenāriji un banku spēja nodrošināt klientu likumīgo prasību savlaicīgu izpildi.

Saglabājoties ģeopolitiskajai spriedzei Krievijā un Ukrainā kā vienam no banku darbības ārējo vidi ietekmējošiem faktoriem, FKTK tikās gan ar bankām, gan ar auditorkompāniju, kuras veic banku gada pārskatu revīziju, pārstāvjiem, lai pārrunātu šo notikumu ietekmi uz Latvijas banku darbību. Vienlaikus, lai veiktu pēc iespējas pilnīgāku izvērtējumu par šo notikumu ietekmi uz Latvijas banku darbības rādītājiem, FKTK izstrādāja un vairākas reizes gada laikā veica stresa testu, kura ietvaros tika apskatītas visas bankas.

Atbilstoši stresa testu rezultātiem FKTK nepieciešamības gadījumā sāka dialogu ar bankām par to plāniem kapitāla pietiekamības uzturēšanai atbilstošā līmenī, kā arī par likviditātes nodrošināšanas plāniem ārkārtas situācijās

un nepieciešamību samazināt banku ekspozīciju pret atsevišķām valstīm. Vienlaikus banku uzmanība tika vērsta uz to biznesa modeļu ilgtspēju un darbības stratēģiju dzīvotspēju.

Viens no galvenajiem uzraudzības principiem nemainīgi ir uz riskiem balstīta uzraudzība. Ievērojot šo principu, FKTK, izmantojot informāciju, kas atspoguļota no bankām saņemtajos pārskatos, un citu tai pieejamo informāciju, ik ceturksni vērtēja banku darbības rezultātus, risku līmeni, to pārvaldīšanas kvalitāti un, balstoties uz šo risku monitoringa rezultātiem, plānoja nepieciešamos uzraudzības pasākumus, t.sk. klātienes pārbaudes.

FKTK, pamatojoties uz banku darbības analīzes rezultātiem un FKTK veikto pārbažu rezultātiem, jau vairākus gadus veic banku risku novērtēšanu, piešķirot katrai bankai reitingu, kas atbilst tās risku lielumam un to pārvaldīšanas kvalitātei. Reitingu sistēma ir līdzeklis, ko FKTK izmanto, lai identificētu, analizētu un novērtētu uzraugāmo institūciju darbībai piemītošos riskus (t.i., novērtētu riska profilu) un novērtētu to lietoto metožu šo risku pārvaldīšanai kvalitāti, pietiekamību un atbilstību iestādes darbības apmēriem un sarežģītībai.

Reitingu sistēmas svarīgākie mērķi ir:

- novērtēt uzraugāmo institūciju darbībai piemītošos riskus un risku pārvaldīšanas sistēmas;
- ieviest standartizētu uzraudzības pieeju risku identificēšanai, analīzei un novērtēšanai;
- apkopot novērtējuma rezultātus īsā un salīdzināmā veidā (t.i., piešķirot katrai uzraugāmajai institūcijai reitingu);
- nodrošināt efektīvu un mērķtiecīgu uzraudzības plānošanu;
- nodrošināt uzraudzības procesa nepārtrauktību un caurskatāmību;
- sekmēt attīstītākas pieejas risku pārvaldīšanai ieviešanu uzraugāmajās institūcijās;
- veicināt komunikāciju un dialogu ar uzraugāmajām institūcijām.

Reitinga piešķiršanas procesa rezultātā katrai uzraugāmajai institūcijai uzraudzības vajadzībām tiek piešķirts reitings no 1.0 līdz 4.0, kurā 1.0 ir visaugstākais vērtējums, bet 4.0 – viszemākais vērtējums. Atbilstoši institūcijai piešķirtajam reitingam tiek plānota tās uzraudzība – institūcijai, kuras vērtējums ir visaugstākais (institūcijas darbībai piemīt zems risks un risku pārvaldīšana ir pietiekama), nepieciešamie uzraudzības pasākumi ir minimāli, savukārt institūcijai, kuras

vērtējums ir viszemākais (institūcijas darbībai piemīt augsts risks un risku pārvaldīšana ir vāja), nepieciešama pastāvīga un pastiprināta uzraudzības kontrole.

2015. gadā, pamatojoties uz FKTK pārbažu rezultātiem un neklātienē veiktās banku darbības analīzes rezultātiem, piecām bankām tika pārskatīts reitings. Kopumā pārskata gada beigās bankām bija piešķirti šādi reitingi:

REITINGA SKALA	1-2	2.1-3	3.1-4
Banku skaits	3	12	2

2015. gadā kredītrisks, likviditātes risks, reputācijas risks un stratēģijas un biznesa risks bija banku darbības galvenie riski. Īpaša uzmanība tika pievērsta banku darbības stratēģijām, biznesa modeļiem un pelnītspējai.

Grupu uzraudzība

FKTK 2015. gadā sadarbojās ar dalībvalstu kredītiestāžu uzraudzības iestādēm, kuras atbilstoši normatīvo aktu prasībām īsteno kredītiestāžu grupu uzraudzību. FKTK darbinieki 2015. gadā piedalījās piecās dalībvalstu kredītiestāžu uzraudzības iestāžu kolēģijās, t.sk. vadīja vienu uzraudzības iestāžu kolēģiju kā atbildīgā uzraudzības iestāde. Divu Latvijas nozīmīgo banku gadījumā līdz ar ECB VUM izveidošanu uzraudzības iestāžu kolēģijās ECB VUM piedalās dalībnieka statusā, savukārt FKTK šajās uzraudzības iestāžu kolēģijās ir novērotāja statuss, kas ļauj FKTK piedalīties uzraudzības iestāžu kolēģijas darbā un nodrošina pieeju FKTK īstenotās uzraudzības darbā nepieciešamajai informācijai.

Papildus vienā gadījumā FKTK 2015. gadā iniciēja uzraudzības iestāžu kolēģijas izveidošanu un sadarbības līguma noslēgšanu ar kredītiestāžu uzraudzības iestādi ārpus ES un ir uzņēmusies šīs kolēģijas vadītājas lomu.

Nozīmīgākie virzieni kolēģiju darbā 2015. gada laikā bija uzraudzības pasākumu koordinēšana, banku iekšējā kapitāla un likviditātes pietiekamības novērtēšanas procesa un risku profila izvērtēšana grupas līmenī, kā arī banku izstrādāto atveseļošanas plānu novērtēšana.

Klātienes pārbaudes kredītiestādēs

Pārskata gadā FKTK veica 30 pārbaudes bankās, kurās īpaša uzmanība tika pievērsta kapitāla pietiekamības novērtēšanai, kreditēšanas procesam, kā arī risku vadības funkcijām – kredītriska, operacionālā riska, likviditātes riska, stratēģijas un biznesa riska pārvaldīšanai un darbības atbilstības kontroles funkcijai (t.sk. četras

klātienē pārbaudes tika veiktas nozīmīgajās bankās). Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar banku vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem. Pēcpārbaudes monitorings tiek veikts neklātienē uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna trūkumu novēršanas jomā īstenošanas gaitu.

Ņemot vērā, ka bankas, paplašinot sniegto pakalpojumu klāstu, piedāvā e-komercijas pakalpojumus, t.sk. nodrošina karšu maksājumu apstrādi (processing), pārskata gadā tika veikta klātienē pārbaude bankā ar mērķi novērtēt bankas sadarbībai ar maksājumu iestādēm, elektroniskās naudas iestādēm un interneta tirgotājiem piemītošos riskus un bankas lietoto metožu šo risku pārvaldīšanai kvalitāti, pietiekamību un atbilstību tās darbības apmēriem, kā arī novērtēt bankas darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām. Saistībā ar plānoto e-komercijas pakalpojumu sniegšanu tika izvērtētas trīs banku iesniegtās procedūras sadarbībai ar maksājumu iestādēm, elektroniskās naudas iestādēm un interneta tirgotājiem.

Kapitāla pietiekamība

Vairākas bankas 2015. gada laikā izmantoja iespēju stiprināt kapitāla bāzi, iekļaujot tajā kārtējā darbības gada (starpposma) auditēto peļņu. Kapitalizācijas līmeņa paaugstināšanos veicināja arī banku kredītportfeļa kvalitātes pakāpeniska uzlabošanās un samērā gausie kreditēšanas attīstības tempi. 2015. gada laikā apmaksāto pamatkapitālu palielināja četras bankas kopumā par 24 milj. eiro.

FKTK uzraudzības procesa ietvaros pievērsa uzmanību un vērtēja banku izveidoto uzkrājumu pietiekamību paredzamajiem zaudējumiem. Pozitīva starpība starp paredzamo zaudējumu apmēru un saskaņā ar grāmatvedības standartu prasībām izveidotajiem uzkrājumiem tika ņemta vērā, novērtējot banku kapitāla pietiekamību. 2015. gadā korekcijas kapitāla pietiekamības aprēķinā tika veiktas deviņās bankās.

Papildus minimālajām kapitāla pietiekamības prasībām bankas veica iekšējo kapitāla pietiekamības novērtēšanu, lai pārliecinātos, ka bankas kapitāls apmēra, elementu un to īpatsvara ziņā ir pietiekams bankas pašreizējai un plānotajai darbībai piemītošo un varbūtējo risku segšanai, kā arī tiek nodrošināta pietiekama kapitāla rezerve iespējamu bankas darbībai būtiski nelabvēlīgu scenāriju iestāšanās gadījumā.

Uzraudzības pārbaudes un novērtējuma procesa ietvaros visās bankās 2015. gada laikā tika izvērtēts banku veiktais kapitāla pietiekamības novērtēšanas process,

tā rezultāti un banku iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa atbilstība normatīvo aktu prasībām. FKTK veikto pārbaūžu rezultāti atklāja jomas, kurās bankām bija nepieciešami uzlabojumi (t.sk. banku pašreizējai un plānotajai darbībai piemītošo būtisko risku segšanai nepieciešamā kapitāla apmēra noteikšanas kārtība, stresa testēšanā izmantotās metodes un to rezultātu analīze). Atsevišķos gadījumos FKTK pieprasīja aktualizēt iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa rezultātus un iesniegt tos atkārtoti. Vienlaikus FKTK turpināja dialogu ar vairākām bankām par to biznesa modeli, stratēģiju un kapitāla plānošanas procesu.

Banku kapitāla pietiekamības vērtēšanas gaitā FKTK pievērsa pastiprinātu uzmanību tam, vai banku kapitāla pietiekamība ir atbilstoša banku turpmākās darbības stratēģijai, ar plānoto bankas darbību saistīto risku lielumam un šo risku pārvaldīšanas metodēm. Uzraudzības procesa ietvaros, konstatējot paaugstinātu risku uzņemšanos, 2015. gadā saskaņā ar Kredītiestāžu likumā uzraugam piešķirtajām tiesībām 16 bankām tika noteikts pienākums uzturēt augstāku pašu kapitāla līmeni nekā minimālās kapitāla prasības.

Kredītrisks

FKTK prioritāte uzraudzības darbā joprojām bija Latvijas banku pietiekamas kapitāla bāzes uzturēšana, veicinot efektīvu parādu restrukturizāciju. 2015. gadā uzraudzības metodes joprojām balstījās uz tirgus dalībnieku darbības risku vērtēšanu, izmantojot saistītas metodes – banku darbības rezultātu monitoringu, balstoties uz finanšu pārskatu analīzi, un klātienē pārbaudes.

Pārbaūžu laikā papildu uzmanība tika pievērsta tieši banku darbībai ar kavētajiem un problemātiskajiem kredītiem, t.i., kredītu pārstrukturēšanas pamatotībai un efektivitātei. Pārbaūžu rezultātā FKTK pieprasīja bankām papildus atzīt kredītu vērtības samazināšanās zaudējumus, veidojot uzkrājumus vai veicot kapitāla korekciju. Galvenokārt papildu vērtības samazināšanās tika konstatēta no nodrošinājuma atkarīgajiem kredītiem. Ņemot vērā nerezidentiem izsniegto kredītu īpatsvaru atsevišķu banku kredītportfeļos un ar nerezidentu kreditēšanu saistītos papildu riskus, pārbaūžu laikā tika pārbaudīta nerezidentu kreditēšanas prakse, t.i., kredītu piešķiršanas kritēriji, kredītu kvalitātes pārraudzība, kā arī izsniegto kredītu kvalitāte.

Astoņas no 2015. gadā veiktajām banku klātienē pārbaudēm tika veiktas ar mērķi novērtēt tieši banku kredītportfeļa kvalitāti un kredītriska pārvaldīšanu. Pārbaudes aptvēra 14.3% (2.2 miljrd. eiro portfelis) no banku sektora kopējā kredītportfeļa. Īpaša uzmanība tika

pievērsta kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu savlaicīgai atzīšanai (izveidoto uzkrājumu pietiekamībai) vai veiktās kapitāla korekcijas apmēram gadījumā, ja paredzamie zaudējumi pārsniedza izveidoto uzkrājumu apmēru. Tika vērtēta nekustamā īpašuma, kas iekļāts par labu bankām, monitoringa, kura rezultāti tieši ietekmē kredītu vērtības samazināšanās zaudējumu savlaicīgu atzīšanu, kvalitāte.

Operacionālais risks

Bankas Latvijā, aktualizējot to darbības stratēģijas, arvien lielāku lomu piešķir klientu apkalpošanai, izmantojot attālinātus kanālus, kas savukārt prasa lielākus resursus, lai nodrošinātu, ka banku informācijas tehnoloģiju infrastruktūra ir moderna, droša un pret kiberuzbrukumiem aizsargāta. Vienlaikus, lai uzlabotu pelnītspējas rādītājus, bankas turpina strādāt pie izdevumu un iekšējo procesu optimizācijas. Šie un arī citi faktori, kuri izriet no katras bankas darbības stratēģijas un biznesa modeļa, ietekmē operacionālā riska līmeni bankā, un, lai nodrošinātu nepārtrauktu kontroli, FKTK pastāvīgi saņem un analizē pārskatus par operacionālā riska notikumiem, kā arī izvērtē banku veiktos stresa testus, to rezultātus un pieņēmumus.

Likviditātes risks

Banku likviditātes rādītāji joprojām ir augstā līmenī, un kopumā likviditātes riska līmenis mazinās, tomēr nenoteiktība makrofinansālajā vidē saistībā ar aizvien aktuālajiem ģeopolitiskajiem riskiem bija iemesls FKTK turpināt pievērst pastiprinātu uzmanību banku likviditātei arī 2015. gadā.

Lai kontrolētu banku piesaistīto noguldījumu, kas ir būtisks to resursu avots, izmaiņu tendences, FKTK 2015. gadā turpināja pieprasīt bankām ik dienu sniegt operatīvo informāciju par noguldījumu dinamiku. Uzraudzības procesā tika izmantoti arī FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku veikto likviditātes stresa testu rezultāti. Tādējādi FKTK uzraudzīja likviditātes risku banku sistēmā kopumā un nepieciešamības gadījumā pieprasīja bankām veikt preventīvus pasākumus likviditātes riska pārvaldīšanas uzlabošanai.

2015. gadā uzraudzības procesa ietvaros, konstatējot paaugstinātu risku uzņemšanos, saskaņā ar Kredītiestāžu likumā uzraugam piešķirtajām tiesībām 14 bankām tika noteikts pienākums uzturēt augstāku likviditātes līmeni nekā minimālās likviditātes prasības.

Tirgus risks

Latvijas bankām arī 2015. gadā nebija būtisku ieguldījumu finanšu instrumentos, tomēr to īpatsvaram bija pieaugoša tendence (akcijas un parāda vērtspapīri kopumā nepārsniedza 19.4% no banku aktīviem (2014. gadā – 15.5% no banku aktīviem)). Kopumā banku sistēmā tirgus risks nav būtisks, bet jāņem vērā, ka, pieaugot banku vērtspapīru portfeliem, šā riska līmenim ir tendence pakāpeniski palielināties. Ievērojot minēto un tādus ārējās vides faktorus kā globālās izaugsmes riski un aizvien aktuālais ģeopolitiskais saspīlējums, kuri ietekmē ieguldītāju noskaņojumu un potenciāli var atstāt ietekmi uz banku sistēmu, FKTK 2015. gadā turpināja pastiprināti vērtēt banku finanšu instrumentu portfeļus un ņēma tos vērā, veicot stresa testus, lai pārliecinātos, ka banku pieeja, palielinot ieguldījumus finanšu instrumentos, ir pietiekami piesardzīga un tas tiek veikts pakāpeniski. Tāpat FKTK sekoja līdzi, vai finanšu instrumenti tiek piesardzīgi atspoguļoti finanšu pārskatos, kā arī tika vērtēta esošo vērtspapīru likviditāte.

Piecās bankās, kurās 2015. gadā tika veiktas klātienes pārbaudes, īpaša uzmanība tika pievērsta tirgus riskam pakļauto pozīciju pārbaudei. Tika pārbaudīti 52.9% (3.3 mljrd. eiro portfelis) no visa akciju un parāda vērtspapīru portfeļa. Galvenais uzsvars pārbaudēs tika likts uz banku izmantotās metodes tirgus riska līmeņa noteikšanai un riska pārvaldīšanas sistēmas efektivitātes novērtēšanu. Tāpat pārbaudēs tika vērtēta banku portfeļos esošo vērtspapīru likviditāte un izmantoto principu un pieņēmumu pamatotība banku uzskaitē atspoguļotās vērtības noteikšanai.

Risku vadības funkcija

Bankām, sniedzot finanšu pakalpojumus, jānodrošina ne tikai katras biznesa vienības vai darbības veida efektivitāte, bet arī bankas darbībai svarīgās kopīgās risku vadības funkcijas izveide un efektīva īstenošana. FKTK, 2015. gadā veicot banku darbības pārbaudes, turpināja pievērst pastiprinātu uzmanību katra būtiskā riska pārvaldīšanas kvalitātei. Katras risku vadības funkcijas novērtējumā tika ņemts vērā attiecīgā riska lielums un izmaiņu ietekme uz bankas darbību kopumā, kā arī iekšējās kontroles sistēmas efektivitāte un vadības darba efektivitāte, identificējot, mērot un pārvaldot attiecīgo risku. Īpaša uzmanība tika pievērsta tam, vai bankas, pārvaldot būtiskos riskus, izmanto tādus rīkus kā stresa testi un scenāriju analīze, kā arī tika vērtēta šo stresa testu un izvēlēto scenāriju kvalitāte un atbilstība katras bankas specifikai. Nepieciešamības gadījumā bankām tika lūgts veikt uzlabojumus.

Banku atveseļošanas plāni

Ņemot vērā Eiropas Banku iestādes izstrādāto regulējumu par banku grupu atveseļošanas plānu izstrādi, kura mērķis ir stabilizēt banku grupu finanšu stāvokli kopumā vai banku būtiskas iestādes katru atsevišķi, kas savukārt nodrošinātu finanšu stabilitāti finanšu sektorā kopumā, FKTK jau iepriekšējos gados ir sākusi dialogu ar bankām par to izstrādātajiem atveseļošanas plāniem nolūkā panākt objektīvu un kvalitatīvu rezultātu. Sekojot Eiropas Banku iestādes jaunākajiem dokumentiem šajā jomā, FKTK 2016. gadā turpinās darbu ar bankām, lai panāktu, ka to atveseļošanas plāni tiek izstrādāti, ievērojot proporcionalitātes principu, kā arī tiek aktualizēti un pilnveidoti atbilstoši jaunākajām prasībām.

Sankcijas un korektīvie pasākumi

Īstenojot banku darbības uzraudzību, FKTK 2015. gadā piemēroja bankām Kredītiestāžu likumā paredzētās sankcijas, t.sk.:

- izteica vienas bankas atsevišķiem valdes locekļiem brīdinājumu par Kredītiestāžu likuma prasību pārkāpumu;
- izteica vienas bankas akcionāriem brīdinājumu par Kredītiestāžu likumā noteikto pienākumu nepildīšanu;
- piemēroja vienai bankai naudas sodu 35 tūkst. eiro apmērā par nepilnībām bankas iekšējās kontroles sistēmā;
- piemēroja divām bankām naudas sodu 55 tūkst. eiro un 105 tūkst. eiro apmērā par pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā;
- piemēroja vienai bankai naudas sodu 2 016 830 eiro apmērā un tās amatpersonām naudas sodu no 8 tūkst. līdz 96 tūkst. eiro apmērā par trūkumiem bankas iekšējās kontroles sistēmā un pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā, kā arī atsauc no amata valdes locekļus.

FKTK arī veica korektīvos pasākumus, izvirzot četrām bankām papildu prasības kredītriska jomā.

Vienotais uzraudzības mehānisms

ECB īstenotais vienotais banku uzraudzības mehānisms jeb VUM, kura galvenais mērķis ir nodrošināt Eiropas banku sistēmas drošību un noturību un veicināt finanšu integrāciju un stabilitāti Eiropā un kura ietvaros ECB ir uzturējis jaunus banku uzraudzības pienākumus, stājās spēkā 2014. gada 4. novembrī. Līdz ar iestāšanos eirozonā arī Latvija ir pievienojusies VUM.

Pēc apjomīgajiem 2014. gada sagatavošanās

procesiem VUM izveidei 2015. gadu iezīmēja tas, ka uzraudzības procesu īstenošana pirmo reizi notika saskaņā ar ECB noteiktajām prioritātēm², kas vienlaikus bija gan pārbaude ECB izveidotajām uzraudzības metodoloģijām un procesiem, gan arī ECB uzraudzības prakses veidošana.

Latvijas gadījumā ECB 2015. gadā pārņēma trīs pēc aktīviem lielāko banku – "Swedbank", "SEB bankas" un "ABLV Bank" – uzraudzību. Šo banku uzraudzība tika īstenota, ECB un FKTK darbiniekiem līdzdarbojoties izveidotajās kopējās uzraudzības komandās, kas ir nozīmīgo banku ikdienas uzraudzības pamats. FKTK turpināja uzraudzīt mazāk nozīmīgās bankas, savukārt ECB šādu banku uzraudzībai ir pakāpeniski sākusi noteikt vienotas pamatnostādnes un vadlīnijas. Līdztekus regulāriem būtisko banku uzraudzības procesiem 2015. gadā pirmo reizi uzraudzības vēsturē lēmums par būtiskas līdzdalības iegūšanu AS "Citadele banka" tika pieņemts ciešā sadarbībā ar ECB, jo saskaņā ar VUM regulu ECB veic atsevišķus uzdevumus attiecībā uz visām eirozonas bankām, piemēram, licenču bankas darbībai izsniegšanu vai anulēšanu un atļaujas sniegšanu būtiskas līdzdalības iegūšanai bankās.

FKTK priekšsēdētājam piedaloties ECB Uzraudzības valdē, arī FKTK līdzdarbojās VUM lēmumu pieņemšanas procesā, pieņemot lēmumus gan par visām VUM tiešā uzraudzībā esošajām būtiskajām bankām, gan arī par metodoloģiskiem jautājumiem, kas nosaka banku uzraudzības procesu īstenošanas kārtību eirozonā kopumā. 2015. gadā ECB Uzraudzības valdē tika pieņemti 1 500 lēmumi, notika 38 valdes sēdes un lēmumprojekti tika saskaņoti un apstiprināti 984 rakstveida procedūru ietvaros. Lēmumu pieņemšanas procesa nodrošināšanai FKTK eksperti izvērtēja un sniedza savu redzējumu gan par valdes sēdēs izskatāmajiem jautājumiem, gan rakstveida procedūrās virzītajiem dokumentiem.

Atbilstoši VUM darbības principiem, kas paredz visu dalībvalstu iesaisti uzraudzības plānošanas un īstenošanas procesos, FKTK eksperti pastāvīgi piedalījās ECB izveidotajās komitejās un darba grupās, sniedzot savu ieguldījumu ECB uzraudzības vienotās metodikas izstrādē un tālākā normatīvā regulējuma saskaņošanā Eiropas banku savienības telpā.

FKTK ekspertu un vadības līdzdalības apjoms, kā arī intensīvā informācijas apmaiņa ar ECB ir bijis viens no lielākajiem izaicinājumiem 2015. gadā, tomēr gūtais ieskaits dalībvalstu īstenoto uzraudzības procesu norisē ir bijis neatsverams un sekmējis pieredzes apmaiņu, tādējādi nodrošinot vienotu labākās prakses piemērošanu banku uzraudzībai visā eirozonā.

² https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmar2015_lv.pdf?fe1a3edc1a5151ee46a7a68a6a96c4e8.

5.3. Apdrošināšanas sektors

Apdrošināšanas sektora darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās astoņas apdrošināšanas sabiedrības (divas dzīvības un sešas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības), kā arī 14 ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles (četras dzīvības un 10 nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību filiāles). Apdrošināšanas sabiedrību akcionāru struktūrā ārvalstu kapitāla īpatsvars decembra beigās bija 44%, un to galvenokārt veidoja Skandināvijas kapitāls.

2015. gadā apdrošināšanas tirgus izaugsme turpinājās, bet arvien lēnākā tempā. Apdrošinātāju (apdrošināšanas sabiedrību un ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu) parakstīto bruto prēmiju apmērs gada laikā pieauga tikai par 2.6% un sasniedza 531 milj. eiro (t.sk. ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu parakstītās bruto prēmijas pieauga par 4.2% un sasniedza 29% no kopējām parakstītajām prēmijām).

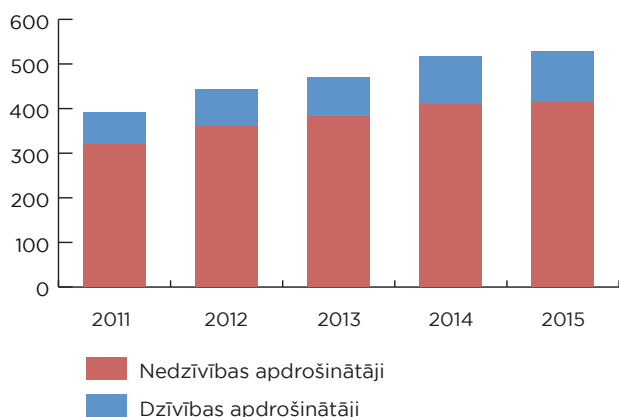
Apdrošinātāju sniegtie pakalpojumi citās Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) dalībvalstīs (Lietuvā, Igaunijā, Polijā, Francijā, Vācijā, Spānijā, Itālijā) veidoja 30% no kopējām apdrošināšanas tirgū parakstītajām bruto prēmijām.

Ekonomiskā izaugsme ir sekmējusi iedzīvotāju intereses pieaugumu par ilgtermiņa ieguldījumu produktiem. Tas savukārt nodrošināja dzīvības apdrošināšanā parakstīto prēmiju stabilu izaugsmi, pārskata gadā kļūstot par vienu no nozīmīgākajiem apdrošināšanas veidiem (parakstītās bruto prēmijas pieauga par 7.4 milj. eiro, sasniedzot gandrīz 17% no kopējā apdrošināšanas tirgus). Kāpumu parakstītajās prēmijas saglabāja arī sauszemes transporta apdrošināšana (par 5.9 milj. eiro), veselības apdrošināšana (par 7.2 milj. eiro) un īpašuma apdrošināšana pret uguns un dabas stihiju postījumiem (par 13.5 milj. eiro), tomēr apdrošināšanas veidu struktūru tas ievērojami neietekmēja.

Būtiskākie apdrošināšanas veidi 2015. gadā bija sauszemes transporta apdrošināšana, dzīvības apdrošināšanas produkti un sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšana. Savukārt ES dalībvalstīs parakstīto prēmiju lielākais īpatsvars bija par sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, īpašuma apdrošināšanu un sauszemes transporta apdrošināšanu (attiecīgi – 47%, 21% un 15%).

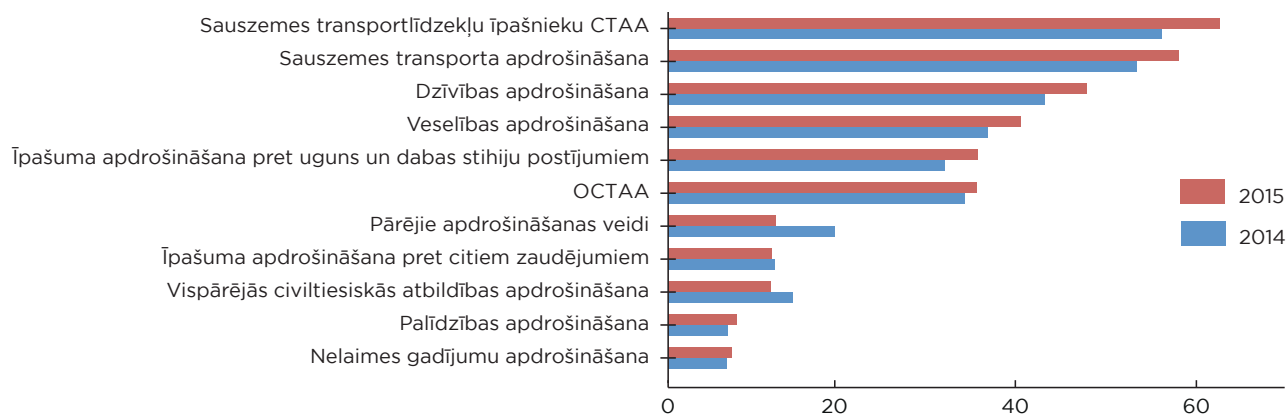
5. attēls.

Parakstīto prēmiju dinamika (milj. eiro)

6. attēls.

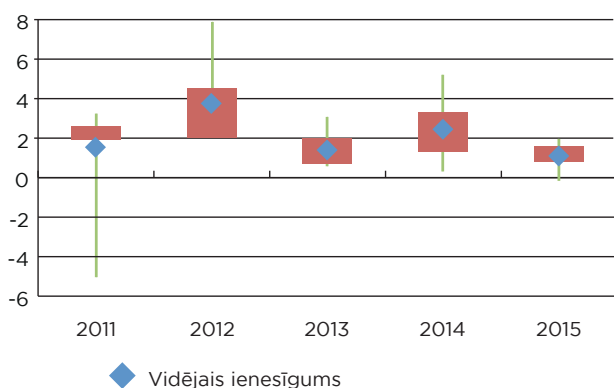
Parakstītās bruto prēmijas apdrošināšanas veidu dalījumā (milj. eiro)

Līdz ar negatīvām tendencēm finanšu tirgos apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumu atdeve pasliktinājās – nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām 2015. gadā tā saruka gandrīz uz pusi (no 2.6% līdz 1.5%), savukārt dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām tā samazinājās no 4.9% līdz 1.1%, ko lielā mērā ietekmēja kritums akciju tirgos (vairāk nekā puse no dzīvības apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumiem bija veikti akcijās).

7. attēls.

Vidējais gada ienesīgums (%)

Apdrošināšanas sabiedrību vidējais maksāspējas prasības izpildes rādītājs pārskata gadā bija gandrīz nemainīgi stabils (154%) un krietni pārsniedza minimālo prasību, tostarp dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – 202%, nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – 145% (zemākā pieļaujamā rādītāja robeža ir 100%).

Ielīgusī zemo procentu likmju vide negatīvi ietekmēja arī apdrošinātāju peļņitspēju. Apdrošināšanas sabiedrības 2015. gadā kopumā strādāja ar zaudējumiem (2.5 milj. eiro) pretstatā iepriekšējā gada peļņai (9.8 milj. eiro), t.sk. dzīvības apdrošināšanas sabiedrību zaudējumi

sasniedza 915 tūkst. eiro (lielā mērā akciju cenu svārstību ietekmē), savukārt nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību zaudējumi bija 1.6 milj. eiro.

Kombinētais rādītājs³, kas raksturo nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību peļņitspēju, nedaudz pasliktinājās (no 99.9% 2014. gadā līdz 101.9% 2015. gadā), kas liecina par riska parakstīšanas zaudējumiem (ko galvenokārt ietekmēja piekritušo atlīdzību prasību pieaugums).

2015. gadā apdrošināšanas sabiedrībām peļņu nesošie apdrošināšanas veidi galvenokārt bija īpašuma apdrošināšana pret uguns un dabas stihiju postījumiem (5.9 milj. eiro) un vispārējās civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (5.2 milj. eiro).

Savukārt zaudējumus galvenokārt radīja sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (4.9 milj. eiro), obligātā civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (6.7 milj. eiro), kā arī īpašuma apdrošināšana pret citiem zaudējumiem, sauszemes transporta un veselības apdrošināšana (attiecīgi 3 milj. eiro, 2.5 milj. eiro un 1.5 milj. eiro).

Apdrošināšanas sabiedrību uzraudzības pasākumi

FKTK 2015. gadā veica divas apdrošinātāju darbības tematiskās neklātienes pārbaudes:

- 1) visu apdrošināšanas sabiedrību darbības tematisko neklātienes pārbaudi, novērtējot FKTK 2014. gada 10. decembra ieteikumos Nr. 296 "Ieteikumi par pārvaldības sistēmas izveidi" noteikto prasību izpildi;
- 2) visu apdrošināšanas sabiedrību un EEZ valstu apdrošinātāju filiāļu Latvijā darbības tematisko

3 Kombinētais rādītājs – piekritušās atlīdzību prasības, darbības izdevumi un citi tehniskie izdevumi, attiecināti pret nopelnītajām prēmijām.

neklāties pārbaudi, novērtējot apdrošināšanas līgumu neklāties pārdošanas atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

2015. gadā FKTK veica vienas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības darbības tematisko klāties pārbaudi.

2015. gadā veiktajās pārbaudēs netika konstatēti būtiski normatīvo aktu prasību pārkāpumi, par kuriem būtu piemērojamas Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā paredzētās sankcijas.

FKTK regulāri sekoja līdzi Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā noteiktās maksātspējas prasības un tehnisko rezervju seguma nodrošināšanas prasību izpildei.

FKTK 2015. gadā sadarbojās ar EEZ valstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestādēm, kuras īsteno apdrošināšanas grupu un pārāpdrošināšanas grupu, kurās ietilpst Latvijā licencētas apdrošināšanas sabiedrības, uzraudzību. FKTK darbinieki 2015. gadā nodrošināja dalību trīs EEZ valstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas uzraudzības iestāžu kolēģijās. Aktuālie jautājumi uzraudzības iestāžu kolēģiju darbā ir apdrošināšanas grupas vai pārāpdrošināšanas grupas finansiālā stāvokļa novērtēšana un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīvas 2009/138/EK par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā (*Maksātspēja II*) prasību ieviešana, kā arī informācijas apmaiņa starp uzraudzības iestādēm.

FKTK 2015. gadā sadarbojās arī ar apdrošināšanas uzraudzības iestādēm Igaunijā un Lietuvā, katru ceturksni nodrošinot informācijas sniegšanu atbilstoši 2013. gadā noslēgtajiem sadarbības līgumiem par pārrobežu apdrošināšanas sabiedrību uzraudzību.

FKTK 2015. gadā piedalījās Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes darbā apdrošināšanas uzraudzības jomā, nodrošinot informācijas sniegšanu atbilstoši tās pieprasījumiem – sniedzot informāciju Risk Dashboard sagatavošanas vajadzībām reizi ceturksnī, sniedzot informāciju *Consumer Report*, *Spring Financial Stability Report* un *Autumn Financial Stability Report* sagatavošanas vajadzībām un sniedzot atbildes uz citiem informācijas pieprasījumiem –, kā arī nodrošināja informācijas sniegšanu atbilstoši Starptautiskās Apdrošināšanas uzraudzības iestāžu asociācijas un OECD informācijas pieprasījumiem.

FKTK, lai ieviestu Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes "Pamatnostādnēs par tehnisko rezervju novērtēšanu" un "Pamatnostādnēs par līguma robežām" noteiktās prasības, izstrādāja un 2016. gada 6. janvāra padomes sēdē apstiprināja normatīvos noteikumus

Nr. 1 "Normatīvie noteikumi par tehnisko rezervju aprēķināšanas pamatprincipiem".

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonds

FKTK, pamatojoties uz Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 51. pantu un Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005. gada 22. marta noteikumu Nr.195 "Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtība" 19. punktu, 2015. gadā veica biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" administrētā sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtības ievērošanas pārbaudi un informēja Finanšu ministriju un biedrību "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" par veiktās pārbaudes rezultātiem.

Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieki

FKTK 2015. gadā veica divas apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku darbības tematiskās neklāties pārbaudes:

1) visu FKTK uzturētajā apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku reģistrā reģistrēto apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas brokeru (juridisko personu) darbības tematisko neklāties pārbaudi, novērtējot Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku darbības likumā noteikto prasību par līdzekļu, kas iegūti no apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpniecības, turēšanu šķirti no apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieka līdzekļiem ievērošanu;

2) visu FKTK uzturētajā apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku reģistrā reģistrēto apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas brokeru (juridisko personu) un EEZ valstu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas brokeru filiāļu Latvijā darbības tematisko neklāties pārbaudi, novērtējot apdrošināšanas līgumu neklāties pārdošanas atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

FKTK 2015. gadā veica trīs FKTK uzturētajā apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku reģistrā reģistrēto apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas brokeru (juridisko personu) darbības tematiskās klāties pārbaudes, novērtējot to darbības atbilstību Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku darbības likumā noteiktajām prasībām.

Veiktajās pārbaudēs netika konstatēti būtiski normatīvo aktu prasību pārkāpumi, par kuriem būtu piemērojamas

Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā paredzētās sankcijas.

FKTK, lai ieviestu Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes "Pamatnostādnēs par sūdzību izskatīšanu, ko veic apdrošināšanas starpnieki" noteiktās prasības, izstrādāja un 2015. gada 2. decembra padomes sēdē apstiprināja normatīvos noteikumus Nr. 206 "Sūdzību par apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpniekiem izskatīšanas normatīvie noteikumi".

5.4. Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās 34 kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības un to aktīvu apmērs sasniedza 25.2 milj. eiro (t.i., 0.1% no finanšu un kapitāla tirgus kopējiem aktīviem).

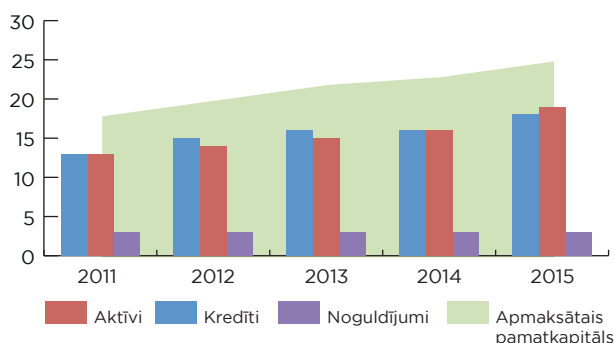
Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību pašu kapitāla attiecība pret aktīvu un ārpusbilances posteņu kopsummu, t.i., kapitāla pietiekamība, aizvien saglabājās augsta un decembra beigās bija 19.6% (noteiktā minimālā kapitāla pietiekamības prasība ir 10%).

2015. gadā krājaizdevu sabiedrības kopumā nopelnīja 408 tūkst. eiro (2014. gadā – 340 tūkst. eiro). Pārskata periodā ar peļņu strādāja lielākā daļa krājaizdevu sabiedrību (24), kopā nopelnot 439 tūkst. eiro, savukārt pārējo sabiedrību zaudējumi kopā sasniedza 31 tūkst. eiro.

Galvenais krājaizdevu sabiedrību ienākumu avots bija procentu ienākumi no krājaizdevu sabiedrību biedriem izsniegtajiem kredītiem (66.3%), savukārt būtiskākie sabiedrību izdevumu posteņi, t.i., administratīvie izdevumi, izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem un procentu izdevumi par noguldījumiem, decembra beigās veidoja attiecīgi 43.5%, 30.4% un 18.5% no kopējiem sabiedrību izdevumiem.

8. attēls.

Krājaizdevu sabiedrību aktīvi, kredīti, noguldījumi un apmaksātais pamatkapitāls (milj. eiro)

Krājaizdevu sabiedrību darbības galvenais virziens ir savu biedru kredītēšana. Biedriem izsniegto kredītu atlikums 2015. gadā turpināja augt (par 1.7 milj. eiro jeb 10.2%) un gada beigās sasniedza 17.8 milj. eiro, t.sk. fiziskām personām – 17.6 milj. eiro un juridiskām personām – 0.2 milj. eiro.

Pārskata gadā kredītportfeļa kvalitāte nedaudz uzlabojās. Decembra beigās 60.6% no krājaizdevu sabiedrību kredītportfeļa bija novērtēti kā standarta, 33.5% – kā uzraugāmie un 5.9% bija ieņēmumus nenesošo kredītu kopsumma (2014. gada beigās attiecīgi 60.2%, 34% un 5.8%).

Sabiedrību biedru noguldījumi finansējuma struktūrā veidoja 99.3%, to atlikums pārskata gadā pieauga (par 12.3% jeb 2 milj. eiro) un decembra beigās sasniedza 18.5 milj. eiro.

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzības pasākumi

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzība 2015. gadā tika veikta, gan izmantojot to darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpaši pievēršot uzmanību krājaizdevu sabiedrību izveidoto uzkrājumu nedrošajiem parādiem pietiekamībai, gan veicot klātienes pārbaudes. Pārskata gadā FKTK eksperti veica trīs klātienes pārbaudes un vienu neklātienes pārbaudi (2014. gadā – pavisam 21 pārbaudi), kuru mērķis bija novērtēt kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību finansiālo stāvokli, vadības darbu, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām, īpaši Krājaizdevu sabiedrību likumam.

5.5. Maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes

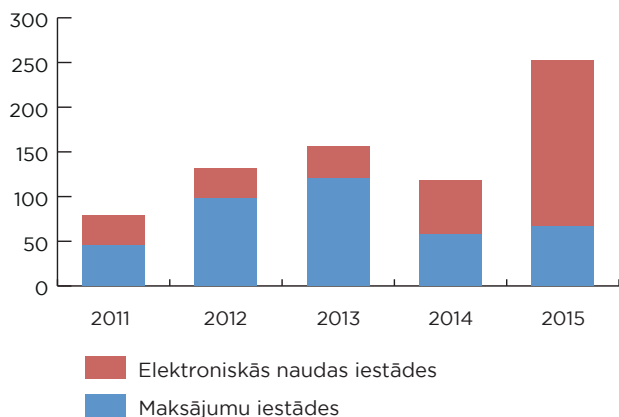
Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās 35 maksājumu iestādes (32 reģistrētas, trīs licencētas) un 15 elektroniskās naudas iestādes (12 reģistrētas, trīs licencētas).

Attīstoties mobilajām tehnoloģijām, ātrajiem maksājumiem, kā arī bezkontakta maksājumiem, maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes arvien aktīvāk piedalās maksājumu pakalpojumu sniegšanā. Tādējādi maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu veikto maksājumu kopējais apmērs 2015. gadā bija 253 milj. eiro, un tas salīdzinājumā ar 2014. gadu pieauga divas reizes.

9. attēls.

Veikto maksājumu kopējais apmērs gadā (milj. eiro)

Maksājumu iestāžu likvīdo aktīvu kopsumma (līdzekļi klientu veikto maksājumu izpildei) 2015. gada beigās bija 2.8 milj. eiro, t.sk. prasības pret bankām maksājumu pakalpojumu nodrošināšanai – 2.4 milj. eiro. Savukārt saistības pret maksājumu pakalpojumu izmantotājiem bija 2.6 milj. eiro.

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzības pasākumi

Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzība 2015. gadā tika veikta, galvenokārt izmantojot darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpaši pievēršot uzmanību maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu veikto maksājumu kopējam apmēram un apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējam apmēram. Maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm ir pienākums sniegt pārskatu par klientu līdzekļiem, kurā maksājumu iestādes atspoguļo informāciju par iestādes sāktiem un pabeigtiem darījumiem, norādot iepriekšējos 12 mēnešos veikto maksājumu vidējo aritmētisko vērtību, bet elektroniskās naudas iestādes atspoguļo apgrozībā esošās elektroniskās naudas vidējo apmēru par pēdējiem sešiem mēnešiem, kā arī informāciju par atpirtās elektroniskās naudas apmēru. 2015. gadā tika veiktas klātienes pārbaudes trīs maksājumu iestādēs. Pārbažu mērķis bija novērtēt maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības modeļa un vadības darba atbilstību normatīvo aktu prasībām, īpaši Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasībām.

Sankcijas un korektīvie pasākumi

Īstenojot maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības uzraudzību, FKTK 2015. gadā tika ierosinātas divas administratīvās lietas, kā arī piemērotas šādas sankcijas – piecām maksājumu iestādēm tika anulēta reģistrācija FKTK maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu reģistrā.

5.6. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās 12 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, no kurām sešām bija licence arī alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldīšanai, un seši reģistrētie alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki. Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību pārvaldīšanā esošo līdzekļu apmērs 2015. gada beigās sasniedza 2.95 mljrd. eiro, t.sk. 2.35 mljrd. eiro veidoja pensiju otrā līmeņa ieguldījumu plāni, 331 milj. eiro – trešā līmeņa pensiju plāni, 223 milj. eiro – Latvijā reģistrētie ieguldījumu fondi (t.sk. 217 milj. eiro – atvērtie ieguldījumu fondi), 35.7 milj. eiro – Latvijā reģistrētie alternatīvo ieguldījumu fondi, kā arī 9.3 milj. eiro – citās valstīs reģistrētie alternatīvo ieguldījumu fondi. Savukārt alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku pārvaldīšanā esošo līdzekļu apmērs gada beigās sasniedza 52.8 milj. eiro.

Atvērto ieguldījumu fondu darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās 30 atvērtie ieguldījumu fondi, t.sk. 16 obligāciju fondi, četri jauktie fondi un 10 akciju fondi.

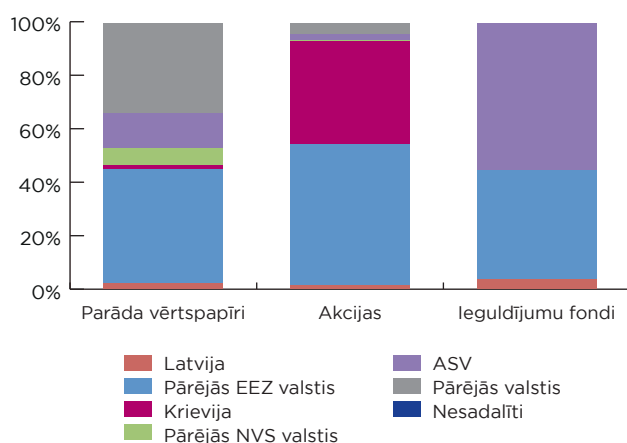
2015. gadā kopējie atvērto ieguldījumu fondu aktīvi pieauga par 3%, gada beigās sasniedzot 217.1 milj. eiro. Gada laikā tika likvidēti abi reģistrētie naudas tirgus fondi (līdz ar to 2015. gada beigās vairs nebija neviena Latvijā reģistrēta naudas tirgus fonda), kā arī viens akciju fonds, savukārt tirgū ienāca viens jauktais fonds un viens obligāciju fonds. Obligāciju fondu aktīvi gada beigās sasniedza 173.8 milj. eiro, jaukto fondu aktīvi – 12.7 milj. eiro un akciju fondu aktīvi – 30.6 milj. eiro.

Ieguldījumu fondu sektorā lielāko tirgus daļu veido obligāciju fondi, līdz ar to arī ieguldījumu fondu kopējā vērtspapīru portfelī lielāko daļu veido parāda vērtspapīri (80.8%), kam seko ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecības (15%), kā arī akcijas un citi vērtspapīri ar nefiksētu ienākumu (4%). Lielāko daļu no ieguldījumiem parāda vērtspapīros, kā arī akcijās veido ieguldījumi EEZ valstu emitentu vērtspapīros (attiecīgi 45% un 54%),

savukārt lielākā daļa no ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecībām ir ASV reģistrētās ieguldījumu fondu apliecības (55%), kas pārsvarā ir biržā tirgotie fondi (ETF) (avots: *Bloomberg*).

10. attēls.

Atvērto ieguldījumu fondu vērtspapīru portfelis finanšu instrumentu un valstu grupu (pēc emitenta reģistrācijas valsts) dalījumā 31.12.2015.

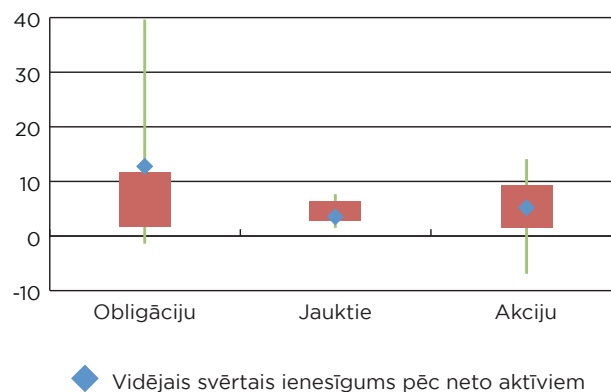

Vairums ieguldījumu fondu 2015. gadā darbojās ar pozitīvu ienesīgumu, un to sniegumu lielā mērā noteica fondu ieguldījumu valūta, proti, labu sniegumu eiro izteiksmē uzrādīja tie fondi, kuru ieguldījumu valūta ir ASV dolārs, kura vērtība attiecībā pret eiro gada laikā būtiski pieauga. Atvērto obligāciju un naudas tirgus fondu gada ienesīgums bija robežās no -1.4% līdz 39.7% (negatīvs tikai diviem fondiem). Atvērtajiem jauktajiem fondiem gada ienesīgums bija robežās no 1.2% līdz 8.6%, savukārt atvērto akciju fondu gada ienesīgums bija robežās no -6.7% līdz 13.9% (negatīvs tikai vienam fondam).

Obligāciju fondi pārsvarā fokusējās uz korporatīvajiem parāda vērtspapīriem augsta ienesīguma/augsta riska (*high yield*) segmentā, jauktie fondi galvenokārt bija veikuši ieguldījumus ieguldījumu fondu apliecībās un parāda vērtspapīros, kas gada beigās veidoja attiecīgi 62% un 38% no šo fondu kopējā vērtspapīru portfeļa, savukārt akciju fondi lielāko daļu ieguldījumu bija veikuši ieguldījumu fondu apliecībās (71%), kā arī samērā būtisku daļu – Krievijas uzņēmumu akcijās (12%) galvenokārt enerģētikas un izejvielu sektorā.

11. attēls.

Atvērto ieguldījumu fondu gada ienesīgums fondu veidu dalījumā 31.12.2015. (%)

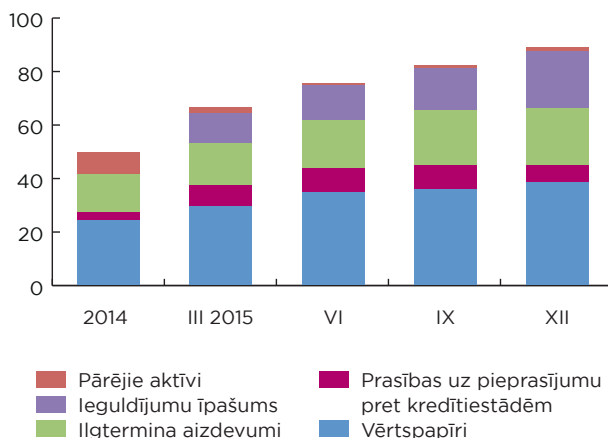

Alternatīvo ieguldījumu fondu darbības rādītāji

2015. gadā alternatīvo ieguldījumu fondu aktīvi pieauga par 78%, ko galvenokārt veicināja jauni ieguldījumi nekustamajā īpašumā, kā arī esošo ieguldījumu pārvērtēšana. Gada beigās alternatīvo ieguldījumu fondu aktīvi sasniedza 88.6 milj. eiro, t.sk. lielāko daļu veidoja vērtspapīri (38.4 milj. eiro), ilgtermiņa aizdevumi (21.2 milj. eiro) un ieguldījumu īpašums (20.9 milj. eiro). Stratēģiju dalījumā dominēja privātā kapitāla ieguldījumu stratēģija (60% tirgus daļa kopējos alternatīvo fondu aktīvos); pārējiem fondiem tika izmantota nekustamā īpašuma stratēģija.

12. attēls.

Alternatīvo ieguldījumu fondu aktīvu struktūra (milj. eiro)

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu uzraudzības pasākumi

2015. gadā tika veikta neklātienas ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu uzraudzība, novērtējot to finansiālo stāvokli, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu un citu normatīvo aktu prasībām.

Tika vērtēta ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas atbilstība, kā arī ieguldījumu pārvaldes sabiedrību noteikto ieguldījumu fondu sintētisko rādītāju atbilstība fondu ienesīguma svārstīgumam.

Tāpat pastiprināta uzmanība tika pievērsta ieguldījumu pārvaldes sabiedrību iekšējās kontroles sistēmas un iekšējā audita neklātienas analīzei, kā arī tika vērtēts sabiedrību būtisko risku izvērtējums, stratēģiskie mērķi, izmaiņas vadības informācijas sistēmā, sūdzību izskatīšanas procesa vadība, saņemto ārpakalpojumu risku izvērtējums, kā arī plānotās izmaiņas ieguldījumu pārvaldīšanas jomā.

Tika veikts apjomīgs ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un ieguldījumu fondu riska profilu izvērtējums.

Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku un alternatīvo ieguldījumu fondu uzraudzības pasākumi

2015. gadā tika veikta alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku (AIFP) neklātienas uzraudzība, novērtējot to pārvaldīšanā esošo alternatīvo ieguldījumu fondu ieguldījumu struktūru, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu un citu normatīvo aktu prasībām.

Īpaša uzmanība tika pievērsta AIFP biznesa modeļu un risku identifikācijai. Lai veiktu šo analīzi, tika organizētas vairākas tikšanās ar AIFP pārstāvjiem, kuru laikā tika diskutēts par regulējuma ieviešanu un piemērošanu praksē, lai panāktu vienotu izpratni par AIFP biznesa modeli un tam piemītošajiem riskiem. Tika veikta arī pirmā AIFP klātienas pārbaude, kas ne tikai ļāva pārliecināties par AIFP darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām, bet arī palīdzēja labāk izprast AIFP darbības īpatnības un atšķirības no citiem uzraudzībā esošajiem tirgus dalībniekiem.

Notika arī FKTK pārstāvju tikšanās ar visu AIFP pārstāvjiem, kuras laikā AIFP pārstāvjiem bija iespēja noskaidrot neskaidros jautājumus, kas saistīti ar uzraudzības pārskatu sagatavošanu un aktīvu atspoguļošanu atbilstoši normatīvo aktu un starptautisko standartu prasībām.

2015. gadā veiktās AIFP klātienas pārbaudes laikā īpaši tika vērtēta AIFP funkciju sadalījuma atbilstība izveidotajai organizatoriskajai struktūrai, vadības lēmumu pieņemšana un izpilde, iekšējo normatīvu bāzes un izveidotās pārskatu sistēmas atbilstība un pielietojums. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārpakalpojumu piesaistei un izmantošanai. Pārbaudes laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar AIFP vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem funkciju sekmīgai nodrošināšanai. Pēcpārbaudes monitorings tiek veikts neklātienas uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna izpildes gaitu un vajadzības gadījumā ierosinot nepieciešamās korekcijas.

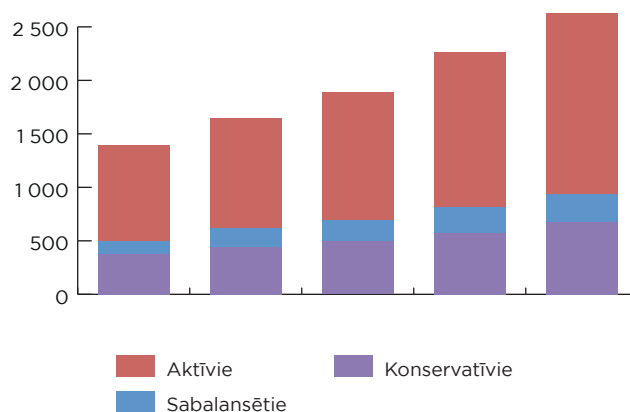
5.7. Valsts fondēto pensiju shēma

Valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās 20 valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāni, t.sk. astoņi konservatīvie, četri sabalansētie un astoņi aktīvie plāni. 2015. gadā tika palielināta iemaksu likme pensiju otrajā līmenī, kā arī veiksmīgu ieguldījumu rezultātā tika gūta peļņa 36.6 milj. eiro apmērā. Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu ieguldījumu plānos uzkrātais pensiju kapitāls 2015. gadā pieauga par 16.3% jeb 327 milj. eiro, gada beigās sasniedzot 2.3 mljrd. eiro. Neto aktīvi pieauga visās ieguldījumu plānu grupās, bet visstraujāk – aktīvo plānu kategorijā.

13. attēls.

Otrā līmeņa ieguldījumu plānos uzkrātais pensiju kapitāls ieguldījumu plānu dalījumā (milj. eiro)

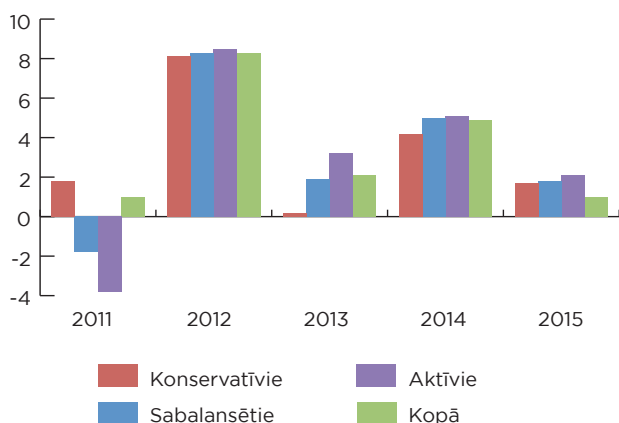

Kaut arī 2015. gadam bija raksturīgas lielas svārstības finanšu tirgos, visi pensiju otrā līmeņa ieguldījumu plāni darbojās ar pozitīvu ienesīgumu – konservatīvajiem plāniem, kas galvenokārt fokusējās uz ieguldījumiem parāda vērtspapīros, tas bija no 0.2% līdz 2.1%,

sabalansētajiem no 0.5% līdz 2.3%, savukārt aktīvajiem, kas nozīmīgu daļu iegulda arī akcijās vai to fondos, no 0.4% līdz 4.2%. Ieguldījumu plānu sniegumu gada sākumā pozitīvi ietekmēja straujš kāpums fondu tirgos, ko lielā mērā veicināja pasaules vadošo centrālo banku īstenotā procentu likmju samazināšana, savukārt kopš vasaras finanšu tirgos dominēja negatīvs noskaņojums, ko galvenokārt noteica investoru bažas par Ķīnas ekonomikas izaugsmes samazināšanos.

14. attēls.

Ieguldījumu plānu vidējais svērtais (pēc neto aktīviem) gada ienesīgums (%)

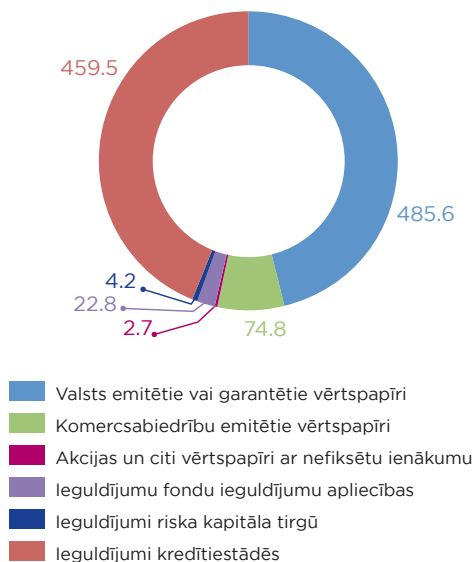

Lielāko daļu kopējā ieguldījumu portfeli veidoja parāda vērtspapīri (46.5%), un to īpatsvars salīdzinājumā ar 2014. gada beigām praktiski nebija mainījies. 90% no parāda vērtspapīriem bija ar investīciju kredītreitingu (datu avots: *Bloomberg*). Pārvaldniekiem mazinot ieguldījumu portfela svārstīgumu un līdz ar to arī riska līmeni, 2015. gadā termiņnoguldījumu īpatsvars pieauga no 4.6% līdz 6.4%, un prasību uz pieprasījumu īpatsvars pieauga no 8.9% līdz 13.2%, savukārt samazinājās ieguldījumu fondu apliecības īpatsvars (no 37.2% līdz 31.6%), kas arī liecina par riska līmeņa mazināšanos, jo samazinājās netiešie ieguldījumi akcijās vai to indeksos.

Latvijā veikto ieguldījumu apmērs salīdzinājumā ar 2014. gada beigām pieauga par 19.8% un gada beigās jau nedaudz pārsniedza 1 mljrd. eiro jeb 45% no kopējiem ieguldījumiem (t.sk. 485.6 milj. eiro bija ieguldīti valsts emitētajos vai garantētajos vērtspapīros, 74.8 milj. eiro – komercsabiedrību emitētajos parāda vērtspapīros, 2.7 milj. eiro – akcijās, 22.8 milj. eiro – ieguldījumu fondos, 4.2 milj. eiro – Latvijas riska kapitāla tirgū, savukārt 459.5 milj. eiro bija izvietoti kredītiestādēs). Savukārt no visiem ārvalstu emitentu vērtspapīriem 94% veidoja ieguldījumi pārējo EEZ valstu emitentu vērtspapīros.

15. attēls.

Otrā līmeņa pensiju plānu ieguldījumi Latvijā 31.12.2015. (milj. eiro)

Valsts fondēto pensijas shēmas līdzekļu pārvaldītāju un ieguldījumu plānu uzraudzības pasākumi

2015. gadā tika veikta neklātienē valsts fondēto pensiju shēmas (VFPS) līdzekļu pārvaldītāju uzraudzība, novērtējot to pārvaldīšanā esošo ieguldījumu plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu un citu normatīvo aktu prasībām.

Tāpat neklātienē uzraudzības ietvaros pārskata gadā tika vērtēta VFPS līdzekļu pārvaldītāju iesniegtā kritiskās situācijas analīze katra ieguldījumu plāna ieguldījumu portfelim. Tika vērtēti norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgo scenāriju iestāšanās gadījumiem.

Neklātienē uzraudzības ietvaros tika vērtēta arī līdzekļu pārvaldītāju iekšējā audita darbība, pieprasot iesniegt un izvērtējot iekšējo auditu plānus un sagatavotos atzinumus. Tāpat notika apspriedes ar līdzekļu pārvaldītāju vadību, lai sekotu līdzi līdzekļu pārvaldītāju darbības būtiskākajiem notikumiem un biznesa stratēģijas izpildei klātienē pārbaudi starplaikos.

2015. gadā tika veikts apjomīgs VFPS ieguldījumu plānu riska profila izvērtējums.

Ņemot vērā mainīgo situāciju finanšu tirgos un ieguldījumu objektu pieejamību, papildus tika pieprasīta sīkāka informācija par VFPS ieguldījumu plānu ieguldījumiem, lai vērtētu portfeļu izmaiņu tendences.

Tāpat, ņemot vērā normatīvo aktu izmaiņas līdzekļu pārvaldītāju komisiju aprēķina principos, kā arī izmaiņas

ieguldījumu ierobežojumos un VFPS dalībnieku informēšanā:

- tika saņemta un izskatīta visu VFPS ieguldījumu plānu dalībniekiem paredzētā pamatinformācija atbilstoši FKTK 2014. gada 10. decembra normatīvajiem noteikumiem Nr. 295 "Valsts fondēto pensiju shēmas dalībniekiem paredzētās pamatinformācijas sagatavošanas normatīvie noteikumi";
- tika vērtēta jauno komisijas aprēķina principu ietekme uz ieguldījumu plānu darbības rezultātiem;
- tika veikts VFPS līdzekļu pārvaldītāju kapitāla palielināšanas procesa monitorings, lai pārliecinātos par atbilstību jaunajām kapitāla prasībām.

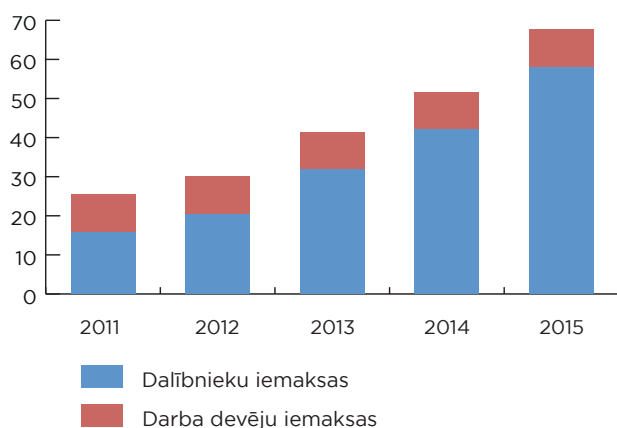
5.8. Privātie pensiju fondi un pensiju plāni

Privāto pensiju fondu darbības rādītāji

2015. gada beigās Latvijā darbojās pieci atklātie pensiju fondi un viens slēgtais pensiju fonds, kas kopumā administrēja 15 pensiju plānus. Līdzīgi kā iepriekšējā gadā turpinājās tādas tendences kā straujākais dalībnieku skaita pieaugums pēdējo piecu gadu laikā un jauns dalībnieku veikto iemaksu vēsturiskais maksimums.

16. attēls.

Iemaksas trešā līmeņa pensiju plānos (milj. eiro)

2015. gadā pensiju trešā līmeņa ieguldījumu plānos tika iemaksāti 67.5 milj. eiro, t.i., par 31% vairāk nekā 2014. gadā. Līdz ar mājsaimniecību ekonomiskās situācijas uzlabošanās dalībnieku iemaksas gada laikā pieauga par 38% un arī darba devēju iemaksas par 2% pārsniedza iepriekšējā gada līmeni. 2015. gada beigās pensiju plānos uzkrātais kapitāls sasniedza 330.4 milj. eiro, gada laikā pieaugot par 17.7%.

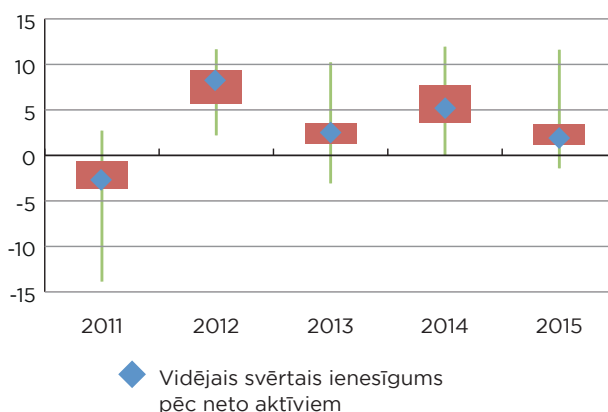
No pensiju plānu kapitāla gada laikā tika izmaksāti 21.6 milj. eiro jeb par ceturtdaļu vairāk nekā iepriekšējā gadā,

tostarp 97% gadījumu izmaksas tika veiktas saistībā ar plānu dalībnieku pensijas vecuma iestāšanos.

Līdz ar svārstībām finanšu tirgos, ko galvenokārt noteica investoru bažas par Ķīnas un globālās ekonomikas izaugsmes tempu samazināšanos, ienesīguma rādītāji mazinājās. Vidējais pensiju plānu ienesīgums 2015. gadā bija 2% un individuāliem plāniem tas bija robežās no -1.2% līdz 11.3%. Atsevišķiem plāniem ienesīguma kāpumu veicināja ievērojamais ASV dolāra vērtības kāpums attiecībā pret eiro (gada laikā par 11.5%).

17. attēls.

Pensiju plānu vidējais svērtais gada ienesīgums (%)

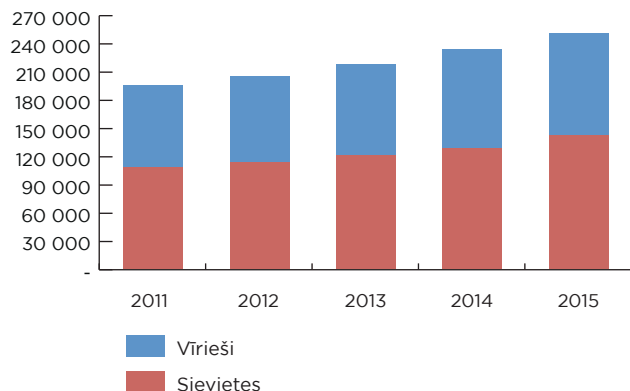
Pensiju plānu portfeļa struktūrā lielākais īpatsvars bija fondu apliecībām (42%), no kurām 49% fokusējās uz akcijām vai to indeksiem un 47% – uz ieguldījumiem fiksēta ienākuma instrumentos. Gada laikā samazinājās fondu apliecību īpatsvars un pieauga prasību uz pieprasījumu īpatsvars, kas liecina par pārvaldnieku centieniem mazināt ieguldījumu vērtības svārstīgumu, savukārt termiņnoguldījumu īpatsvars praktiski saglabājās nemainīgi zems 2014. gada beigu līmenī, ko noteica zemo procentu likmju vide. Parāda vērtspapīru īpatsvars gada laikā nedaudz pieauga, un 72% no tiem bija valsts vērtspapīri. 88% no parāda vērtspapīriem bija ar investīciju kredītreitingu (avots: *Bloomberg*).

Latvijā veikto ieguldījumu apmērs gada laikā pieauga par 21.6 milj. eiro, gada beigās sasniedzot 127 milj. eiro, un arī šo ieguldījumu īpatsvars kopējā portfeli nedaudz pieauga (par vienu procentpunktu līdz 38.4% 2015. gada beigās). Ieguldījumi pārejās EEZ valstīs veidoja 59.7% no visiem ieguldījumiem.

Kopējais privātajiem pensiju plāniem pievienojušos dalībnieku skaits 2015. gadā pieauga par 18.9 tūkst. jeb 8%, kas ir straujākais dalībnieku skaita pieaugums pēdējo piecu gadu laikā, un gada beigās sasniedza 255 tūkst. jeb 25.5% no Latvijas ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

18. attēls.

Trešā līmeņa pensiju plānu dalībnieku skaits

Privāto pensiju fondu un pensiju plānu uzraudzības pasākumi

2015. gadā neklātienēs privāto pensiju fondu uzraudzība tika veikta, novērtējot privāto pensiju fondu finansiālo stāvokli, pensiju plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu un citu normatīvo aktu prasībām.

Pārskata gadā tika veiktas arī privāto trīs pensiju fondu klātienēs pārbaudes ar mērķi novērtēt pensiju fonda darbības, pildot likumā "Par privātajiem pensiju fondiem" noteiktās funkcijas. Pārbaudē laikā īpaša uzmanība tika pievērsta pensiju fonda izveidotās iekšējās kontroles sistēmas atbilstībai un ilgtspējai, kā arī būtisko risku identificēšanai un pārvaldībai. Tika analizēts pensiju fonda funkciju sadalījums un atbilstība izveidotajai organizatoriskajai struktūrai, kā arī pensiju fonda izveidotās informācijas apmaiņas un pārskatu sistēmas spēja nodrošināt pietiekamu un viegli izsekojamu informāciju iekšējiem un ārējiem lietotājiem. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārpakalpojumu piesaistei un izmantošanai, vērtējot pensiju fonda ieviestās kontroles sistēmas ārpakalpojumu izvērtēšanai. Tāpat tika izvērtēta līdzekļu pārvaldītāja un līdzekļu turētāja darbība. Pārbaudēs FKTK vērtēja arī pensiju fonda piedāvāto produktu riska tendences.

Pārbaudē laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar privātā pensiju fonda vadību, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem pensiju fonda funkciju sekmīgai nodrošināšanai. Pēcpārbaudes monitorings tiek veikts neklātienēs uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna izpildes gaitu un vajadzības gadījumā ierosinot nepieciešamās korekcijas.

Tāpat neklātienēs uzraudzības ietvaros tika vērtēta privāto pensiju fondu iesniegtā kritiskās situācijas analīze katra pensiju plāna ieguldījumu portfelim. Tika izvērtēti

norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgo scenāriju iestāšanās gadījumiem.

Neklātienēs uzraudzības ietvaros pārskata gadā tika vērtēta arī privāto pensiju fondu iekšējā audita darbība, vērtējot iekšējo auditu plānus un sagatavotos atzinumus.

Pārskata gadā tika veikta arī viena pārbaude, lietojot noslēpumainā klienta (*Mystery Shopping*) metodi, lai pārliecinātos, vai potenciālajiem dalībniekiem informācija tiek izskaidrota atbilstoši likuma "Par privātajiem pensiju fondiem" prasībām.

Tika veikts apjomīgs privāto pensiju fondu pensiju plānu riska profila izvērtējums.

Tāpat notika apspriedes ar privāto pensiju fondu vadību, lai sekotu līdzi darbības būtiskākajiem notikumiem un biznesa stratēģijas izpildei klātienēs pārbaudē starplaikos.

Pārskata gadā notika arī aktīvs darbs privāto pensiju fondu uzraudzības jomā Eiropas līmeņa komitejās. FKTK pārstāvji aktīvi piedalījās Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes darbā pensiju fondu uzraudzības jomā un arī tās Aroda pensiju komitejas (*Occupational Pensions Committee*) darbā, kurā tiek izskatīti aktuālie pensiju fondu uzraudzības jautājumi Eiropas līmenī. Tāpat notika aktīva dalība Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes *Task Force on Personal Pensions un Review Panel*.

Lai stiprinātu uzraudzības ietvaru, pārskata gadā tika aktualizēti iekšējie normatīvie dokumenti: "Privāto pensiju fondu un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību, t.sk. valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītāju, klātienēs (*on-site*) uzraudzības un pārbaudē rokasgrāmata" un "Politika savlaicīgu korektīvo pasākumu veikšanai un sankciju piemērošanai privātajiem pensiju fondiem, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājiem un turētājbankas funkciju veicējiem".

Tāpat pārskata gada laikā FKTK pārstāvji piedalījās diskusijās ar OECD pārstāvjiem Latvijas iestāšanās OECD sarunu ietvaros, kā arī piedalījās Latvijas prezidentūras ES Padomē pasākumu nodrošināšanā.

5.9. Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji

Ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības rādītāji

2015. gada decembra beigās Latvijā darbojās četras ieguldījumu brokeru sabiedrības, no kurām ar peļņu strādāja trīs, kopumā nopelnot 5.4 milj. eiro. 98% no visiem ieguldījumu brokeru sabiedrību ienākumiem veidoja komisijas naudas ienākumi u.c. līdzīgi ienākumi par klientiem sniegtajiem pakalpojumiem, savukārt būtiskākais izdevumu postenis bija administratīvie izdevumi, kas veidoja 60% no visiem izdevumiem.

2015. gadā divas ieguldījumu brokeru sabiedrības nodarbojās ar klientu finanšu instrumentu turēšanu, ko paredz tām izsniegtās licences ieguldījumu blakuspakalpojumu sniegšanai, savukārt no trīs sabiedrībām, kurām ir licence ieguldītāju finanšu instrumentu individuālai pārvaldīšanai, tikai vienai sabiedrībai bija nodoti klientu aktīvi pārvaldīšanā.

Ieguldījumu brokeru sabiedrību turējumā esošo klientu naudas līdzekļu apmērs darījumu ar finanšu instrumentiem veikšanai pārskata gada laikā palielinājās par 84%, gada beigās sasniedzot 12 milj. eiro.

Ieguldījumu brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības rādītājs 2015. gada beigās bija 15.2% (minimālā kapitāla pietiekamības prasība – 8%).

Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju uzraudzības pasākumi

Pārskata gada beigās ieguldījumu pakalpojumus Latvijā bija tiesības sniegt četrām Latvijā licencētām ieguldījumu brokeru sabiedrībām (2015. gadā vienai ieguldījumu brokeru sabiedrībai pēc pašas vēlēšanās licence tika anulēta), 17 Latvijā reģistrētām bankām, kuras ir saņēmušas attiecīgu atļauju, un 11 Latvijā reģistrētām ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, kam ir atbilstoša licence. Tāpat ieguldījumu pakalpojumus bija tiesīgas sniegt trīs citu ES dalībvalstu ieguldījumu brokeru sabiedrību filiāles, piecas citu ES dalībvalstu banku filiāles, kā arī vairāk nekā 1 700 ieguldījumu pakalpojumu sniedzēji no EEZ valstīm atbilstoši pakalpojumu sniegšanas brīvības principam.

2015. gadā ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā kopā tika pabeigtas divas pilnās klātienes pārbaudes, iesākta viena plānotā pilnā pārbaude, kā arī gada nogalē iesākta viena mērķa (*ad-hoc*) pārbaude.

Papildus klātienes pārbaudēm tika veiktas divas noslēpumainā klienta (*Mystery Shopping*) pārbaudes ar mērķi iegūt informāciju un novērtēt konsultāciju sniegšanas par ieguldījumiem finanšu instrumentos un

investīciju produktu piedāvāšanas privātajiem klientiem praksi.

Veicot pārbaudes, FKTK vērtēja ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas atbilstību tiesību aktu prasībām, piemēram, klienta statusa piešķiršanas procesu, informācijas atklāšanu klientiem par finanšu instrumentiem un ar tiem saistītajiem riskiem, labākā darījuma izpildes rezultāta nodrošināšanu klientam, ieguldījumu pakalpojuma atbilstības un piemērotības klienta zināšanām, pieredzei, ieguldījumu mērķim un spējai finansiāli uzņemties attiecīgu risku noteikšanu. Tāpat FKTK vērtēja ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju iekšējo procesu un dokumentu aktualitāti un atbilstību tiesību aktu prasībām.

Papildus veiktajām klātienes pārbaudēm 2015. gadā tika veikta banku aptauja ar mērķi noskaidrot situāciju saistībā ar banku praksi Latvijā piedāvāt klientiem kredītus ar mainīgu procentu likmi komplektā ar kādu no atvasinātajiem finanšu instrumentiem, piemēram, procentu likmju mijmaiņas līgumu, un klientiem atklātās informācijas apjomu par šāda veida pakalpojumu, īpaši pievēršot uzmanību, vai klients pietiekami tika informēts par riskiem, kas saistīti ar attiecīgo pakalpojumu. 2016. gadā tiks papildinātas FKTK vadlīnijas, kurās tiks aprakstīta labākā prakse šādu produktu piedāvāšanā.

Sankcijas un korektīvie pasākumi

Par 2015. gadā veiktajās pārbaudēs konstatētajiem pārkāpumiem un trūkumiem ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā ar vienu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku 2016. gada sākumā tika noslēgts administratīvais līgums, saskaņā ar kuru tirgus dalībnieks apņēmas noteiktā laikā novērst konstatētos pārkāpumus un trūkumus, kā arī samaksāt administratīvajā līgumā paredzēto sodu 72 000 eiro apmērā. Pārējos gadījumos netika konstatēti tādi trūkumi, lai FKTK piemērotu sankcijas vai cita veida korektīvos pasākumus.

Ar mērķi veicināt ieguldītāju aizsardzību un ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju vienotu izpratni par tiesību aktu prasību lietošanu praksē, FKTK 2015. gada aprīlī apstiprināja "Vadlīnijas par atsevišķu ieguldījumu pakalpojumu sniegšanu regulējošo Finanšu instrumentu tirgus likuma normu piemērošanu".

5.10. Finanšu instrumentu tirgus

Regulētajā tirgū iekļauto finanšu instrumentu emitentu darbība un uzraudzības pasākumi

Pārskata gada beigās Latvijā darbojās viens regulētais tirgus AS "Nasdaq Riga" (Birža). 2015. gada beigās Biržā bija iekļautas 26 akciju sabiedrību (emitentu) akcijas. Parāda vērtspapīru sarakstā 2015. gadā tika ieļautas divu jaunu emitentu obligācijas, un gada beigās tajā bija iekļautas 14 emitentu kopskaitā 54 dažādu parāda vērtspapīru emisijas – no tām 12 emisijas bija Latvijas valsts parāda vērtspapīri un 42 emisijas bija korporatīvie parāda vērtspapīri.

FKTK pastāvīgi kontrolēja, vai emitenti savlaicīgi un atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likuma (FITL) prasībām atklāj informāciju.

2015. gadā, konstatējot pārkāpumus un izvērtējot izdarītā pārkāpuma ilgumu un būtiskumu, astoņos gadījumos FKTK pieprasīja emitentiem veikt pasākumus, lai turpmāk trūkumi obligātās informācijas atklāšanā tiktu novērsti, (t.i., piemēroja korektīvos pasākumus) un pieņēma divus lēmumus pret emitentu sāktajā administratīvajā lietā par pārkāpumiem obligātās informācijas atklāšanā (tika izdoti administratīvie akti, piemērojot šādas sankcijas – vienā gadījumā emitentam tika izteikts brīdinājums un vienā gadījumā piemērota soda nauda 5 000 eiro apmērā). Vienā 2015. gadā sāktajā administratīvajā lietā pret emitentu saistībā ar pārkāpumiem informācijas atklāšanā 2015. gada beigās lēmums vēl nebija pieņemts.

2015. gadā tika veiktas 17 emitentu gada pārskatu neklātienepadziļinātāspārbaudesunsešasstarpperiodu pārskatu neklātienepadziļinātās pārbaudes. Veicot emitentu pārskatu neklātienepadziļinātās pārbaudes, tika identificēti trūkumi pārskatu sagatavošanā un veikti pasākumi, lai novērstu būtiskus identificētos trūkumus attiecīgajos pārskatos, nodrošinot, ka pārskatu lietotājiem ir pieejama atbilstoši tiesību aktu prasībām sagatavota emitentu finanšu informācija. Veicot tirgus dalībniekus izglītojošus pasākumus, 2015. gada beigās visiem emitentiem tika nosūtīta vēstule ar biežāk konstatēto trūkumu apkopojumu, lai veicinātu pārskatu kvalitātes uzlabošanos un novērstu šādu trūkumu atkārtošanos nākamā perioda pārskatos.

Lai sekmētu akcionāru tiesību, kas paredzētas tiesību aktos, ievērošanu, FKTK arī 2015. gadā emitentiem nosūtīja divas vēstules, vēršot emitentu uzmanību uz attiecīgajām tiesību aktu prasībām.

Finanšu instrumentu tirdzniecība

Latvijas regulētajā tirgū Biržā 2015. gadā notika ievērojams akciju tirgus tirdzniecības aktivitātes pieaugums, kas pamatā bija saistīts AS "Ventspils nafta" obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu. Ja kopējais darījumu skaits akciju tirgū 2015. gadā, salīdzinot ar 2014. gadu, pieauga par 11.6%, tad tirdzniecības akciju skaits pieauga par 336%, un kopējais apgrozījums akciju tirgū 2015. gadā bija 45.4 milj. eiro, kas bija par 163% lielāks nekā 2014. gadā. Biržas akciju tirgus kapitalizācija 2015. gada beigās, salīdzinot ar 2014. gada beigām, bija pieaugusi par 48% un bija 1 272 milj. eiro.

Baltijas alternatīvajā tirgū *First North* 2015. gadā joprojām tika tirgotas tikai viena uzņēmuma akcijas un tirdzniecības aktivitāte bija ļoti zema – kopējais apgrozījums 2015. gadā veidoja tikai 4.6 tūkst. eiro.

Lai sekmētu finanšu instrumentu tirgus stabilitāti un tā darbības caurskatāmību, FKTK pastāvīgi veica finanšu instrumentu tirdzniecības uzraudzību, sekojot līdzi akcionāru veiktajiem darījumiem, un analizēja Biržā, kā arī alternatīvajā tirgū iesniegtos uzdevumus un veiktos darījumus, lai identificētu un novērstu tirgus manipulācijas un iekšējās informācijas izmantošanu darījumos ar finanšu instrumentiem. Gadījumos, kad tika saskatītas tirgus manipulāciju vai iekšējās informācijas izmantošanas pazīmes, tika veiktas padziļinātas pārbaudes. Vienā gadījumā par iespējamu iekšējās informācijas izmantošanu FKTK nosūtīja informāciju policijai izvērtēšanai un lēmuma pieņemšanai par kriminālprocesa sākšanu. Piecos gadījumos FKTK vērsa ieguldītāju uzmanību uz to, ka to veiktajos darījumos saskatāmas tirgus manipulāciju pazīmes, un pieprasīja nekavējoties pārtraukt rīcību, kas var maldināt citus ieguldītājus par akciju cenu, pieprasījumu un piedāvājumu (t.i., piemēroja korektīvos pasākumus).

Regulāri tika veikta arī uzraudzība, vai ir atklāta informācija par izmaiņām nozīmīgā līdzdalībā (5% un vairāk) un vai ir paziņota informācija par iekšējās informācijas turētāja veiktajiem darījumiem. Pārbaudot, vai iekšējās informācijas turētāju sarakstā iekļautās personas ir izpildījušas FITL prasību par paziņojuma sniegšanu FKTK par to veiktajiem darījumiem, kā arī vai personas atbilstoši FITL ir paziņojušas par nozīmīgas līdzdalības iegūšanu vai zaudēšanu, 2015. gadā FKTK kopskaitā piecos gadījumos personām piemēroja korektīvos pasākumus (tā kā konstatētie pārkāpumi bija nebūtiski un nebija ilgstoši, FKTK administratīvos procesus nesāka, bet aizrādīja personām, lai turpmāk līdzīgi trūkumi netiktu pieļauti). FKTK sāka arī divas administratīvās lietas pret personām par savlaicīgu nepaziņošanu par iekšējās informācijas turētāju sarakstā

iekļautās personas darījumiem, bet 2015. gada beigās minētajās administratīvajās lietās lēmums vēl nebija pieņemts.

5.11. Finanšu pakalpojumu un informācijas sistēmu drošība

2015. gadā FKTK veica plānotās klātienē informācijas sistēmu pārbaudes sešās bankās (no tām vienā VUM ietvaros), vienā apdrošināšanas sabiedrībā un četrās maksājumu iestādēs. Pastiprināta uzmanība tika pievērsta attālināto pakalpojumu sniegšanas drošībai.

Nozīmīgs darbs tika ieguldīts tirgus dalībnieku jaunu pakalpojumu pieteikumu un jaunu tirgus dalībnieku pieteikumu reģistrācijai vai licencēšanai atbilstības informācijas sistēmu normatīvo noteikumu prasībām izvērtēšanai.

FKTK 2015. gadā, ņemot vērā Eiropas Banku iestādes apstiprinātās pamatnostādnes interneta maksājumu drošībai, kas vērstas uz augstāku interneta maksājumu drošības līmeni, iekļāva šīs prasības savos informācijas sistēmu normatīvajos noteikumos.

FKTK pārskata gadā cieši sadarbojās ar informācijas tehnoloģiju drošības incidentu novēršanas institūciju CERT.LV un piedalījās Informācijas tehnoloģiju un informācijas sistēmu drošības ekspertu grupas (DEG) darba grupu sanāsmēs, daloties pieredzē par aktuālajiem informācijas sistēmu drošības apdraudējumiem un to novēršanas metodēm.

5.12. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana

NILLTFN jomā 2015. gads raksturojās ar būtiskām izmaiņām gan normatīvajā bāzē, gan banku NILLTFN atbilstības uzraudzības procesos, gan FKTK veiktās NILLTFN uzraudzības funkcijas nodrošinājumā.

Nepieciešamību pilnveidot normatīvo bāzi noteica gan augošās prasības atbilstoši ES NILLTFN IV direktīvai, gan starptautiskie NILLTFN standarti, gan Latvijas finanšu sektora noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas (NILLTF) risku profils, t.sk. paaugstināta riska tirgus segmentu apgūšana un finanšu pakalpojumu attīstība, kā arī to apmēra palielināšanās. Augot darījumu apmēram, aug arī NILLTF riski, jaunās tehnoloģijas apgrūtina bankām iespēju konstatēt patieso personu, kuras interesēs tiek veikti darījumi, bet globālās finanšu sistēmas darbība nepārtrauktā režīmā ievērojami atvieglo nelikumīgi iegūtu līdzekļu ātru noslēpšanu (NILLTFN terminoloģijā – integrēšanu, slāņošanu un strukturēšanu). Risku paaugstina arī

ģeopolitiskā krīze un starptautiskais terorisms. NILLTFN atbilstības prasības aug visā pasaulē, un, ja Latvija vēlas ilgtermiņā saglabāt savu kā reģionālā finanšu centra vietu globālajā finanšu pakalpojumu tirgū, tās finanšu sektoram ir jāspēj izpildīt NILLTFN prasības pilnā apmērā un būt gatavam veikt nepieciešamos uzlabojumus un investīcijas gan personāla resursos, gan tehnoloģijās. Latvijas iestāšanās OECD procesam bija katalizatora loma, jo tā ietvaros tika veikta visaptveroša valsts risku novērtēšana ar mērķi noteikt to līmeni un pasākumus, kas būtu veicami risku mazināšanai. Latvijai kā jaunam un augošam reģionālajam finanšu centram, kas apkalpo ievērojamu nerezidentu naudas apmēru, t.sk. no valstīm ar paaugstinātu korupcijas un NILLTF risku, viena no galvenajām sadaļām bija tieši NILLTF risku pārvaldības pietiekamība. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārvalstu amatpersonu korupcijas un kukuļdošanas apkarošanai, tādēļ jautājumu skatīja atbilstošā OECD komiteja, kuras uzmanības centrā bija tieši finanšu pakalpojumi nerezidentiem un ar tiem saistītā NILLTF riska pārvaldība. Tika vērtēts regulējums, banku uzraudzības rezultāti, kā arī masu medijos pieejamā informācija par mūsu valsts banku iespējamo iesaisti pretlikumīgos finanšu darījumos. Atbilstoši prasībām FKTK izstrādāja virkni likumu grozījumu projektu, kā arī pilnveidoja savus normatīvos noteikumus un ieteikumus NILLTF riska pārvaldības procesiem. Kā svarīgākie jāmin grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, kurā, pamatojoties uz ES NILLTFN IV direktīvas prasībām attiecībā uz paplašinātu politiski nozīmīgu personu (PNP) definīciju, tika iekļautas ne tikai vietējās amatpersonas, bet arī septiņas jaunas PNP kategorijas (tiesneši, pašvaldību vadītāji u.tml.). Paplašināts tika arī PNP radinieku loks (pievienoti mazbērni, vecvecāki, adoptētie bērni), kā arī saistītās personas, kas ietver ne tikai biznesa partnerus, bet arī personas, ar kurām PNP ir izveidojušās ciešas attiecības. Lai detalizētu PNP identifikāciju un ar to darījumiem saistīto risku pārvaldību, FKTK izstrādāja vadlīnijas PNP uzraudzībai un risku mazinošo pasākumu izpildei.

FKTK pilnveidoja paaugstināta riska klientu padziļinātās izpētes normatīvos noteikumus (tika apstiprināti FKTK padomē 2015. gada 23. decembrī), kas nosaka detalizētas prasības sadarbības ar klientu laikā veikt segmentētu klienta risku izvērtējumu, t.sk. attiecībā uz pašu klientu, tā patieso labuma guvēju, ģeogrāfisko risku, sniedzamajiem pakalpojumiem un to piegādes kanāliem. Tika izstrādāti un pieņemti FKTK normatīvie noteikumi par banku NILLTF riska pārvaldību, kas izvirza prasību bankām noteikt savu NILLTF riska apetīti (skaitliskie limiti), regulāri sekot tās ievērošanai un sniegt

FKTK atskaites par šā riska ekspozīciju, kā arī katru gadu veikt NILLTF riska stresa testēšanu. FKTK izstrādāja arī ieteikumus attiecībā uz aģentu pakalpojumu izmantošanu klientu identifikācijai, kā arī NILLTF riska pārvaldībai nepieciešamo informācijas tehnoloģiju un personāla nodrošinājumu, kam jābūt pietiekamam, lai pārvaldītu esošo un plānoto Bankas NILLTF riska ekspozīciju.

FKTK sagatavoja arī nepieciešamos grozījumus ne tikai Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā, bet arī Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā un Kredītiestāžu likumā, lai nodrošinātu nepieciešamo pilnvarojumu uzraudzības funkciju efektivitātes celšanai (ārējā audita nozīmēšana banku NILLTFN atbilstības pārbaudēm un informācijas tehnoloģiju nodrošinājuma testēšanai, papildu deleģējums normatīvo prasību izstrādei, noteiktas pieejas tiesības tiešsaistes režīmā banku informatīvajiem resursiem u.tml.). Bankām tika palielināti sodi par NILLTFN prasību pārkāpumiem un paaugstināta amatpersonu personiskā atbildība. 2015. gadā paveiktais deva pozitīvus rezultātus arī iestāšanās OECD procesā.

FKTK ir izstrādājusi jaunās NILLTFN uzraudzības stratēģijas pamatprincipus, kas paredz:

- uz risku balstītu pieeju banku uzraudzībai, nosakot atšķirīgas uzraudzības prasības bankām ar dažādu NILLTF riska ekspozīciju;
- būtiski palielinātus NILLTFN uzraudzības resursus gan personāla skaita un kvalifikācijas, gan informācijas tehnoloģiju nodrošinājuma jomā;
- regulāru banku NILLTFN atbilstības (t.sk. NILLTFN prasībām atbilstoša informācijas tehnoloģiju nodrošinājuma) novērtēšanu ar neatkarīga audita piedalīšanos.

Jau 2015. gadā Latvijas banku, kuru darbība vērsta uz nerezidentu apkalpošanu, sektorā tika sāta NILLTFN atbilstības pārbaude, ko veic profesionālas ASV konsultāciju kompānijas ar ievērojamu pieredzi NILLTFN jomā. Pārbaudes rezultāti ļaus noteikt to nepieciešamo uzlabojumu kopu, kas bankām jāveic NILLTFN jomā, lai saglabātu un sekmīgi attīstītu sadarbību ar starptautiskajām finanšu institūcijām un, galvenokārt, ASV korespondējošajām bankām.

Vienlaikus FKTK turpināja savu regulāro uzraudzību NILLTFN jomā, un jau 2015. gada nogalē banka, kuras iekšējās kontroles sistēmas trūkumi bija par pamatu bankas iesaistei liela apmēra noziedzīgi iegūtu līdzekļu plūsmu apkalpošanā, saņēma līdz šim lielāko naudas sodu, kā arī tai tika izvirzīta prasība veikt virkni būtisku korektīvo pasākumu, t.sk. valdes nomaiņu. Šis FKTK

lēmums apliecina, ka necaurskatāmu naudas plūsmu apkalpošana Latvijas finanšu sektorā vairs nebūs ienesīgs un drošs bizness.

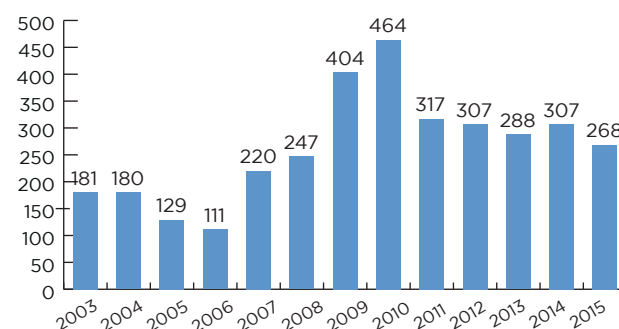
5.13. Klientu sūdzību par tirgus dalībnieku darbību izskatīšana

Būtisks FKTK uzraudzības aspekts arī 2015. gadā bija tirgus dalībnieku klientu tiesību aizsardzība un sūdzību par tirgus dalībnieku darbību izskatīšana.

2015. gadā FKTK saņēma un izskatīja kopumā 268 iesniegumus par finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku rīcību – 154 par kredītiestādēm, 63 par apdrošināšanas sabiedrībām, trīs par apdrošināšanas starpniekiem, 16 par finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem, vienu par krājaizdevu sabiedrību, divus par ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, trīs par maksājumu iestādēm, deviņus par likvidācijas procesā esošiem tirgus dalībniekiem, bet 17 iesniegumus par dažādiem ar finanšu tirgu saistītiem jautājumiem.

19. attēls.

Saņemto sūdzību skaits pa gadiem

Visos gadījumos FKTK lūdza tirgus dalībniekiem sniegt paskaidrojumus, pēc kuru izvērtēšanas klientiem FKTK kompetences ietvaros tika sniegtas atbildes vai konsultācijas pēc būtības.

Ņemot vērā, ka kredītiestāžu uzraudzības procesā tiek kontrolēts, vai kredītiestādes ievēro Kredītiestāžu likuma un tam pakārtoto normatīvo aktu prasības, FKTK eksperti pārbaudīja, vai kredītiestāžu rīcībā nebija saskatāmi šo normatīvo aktu pārkāpumi. Izskatot 132 sūdzībās minēto, FKTK kredītiestāžu rīcībā netika konstatējusi Kredītiestāžu likuma un tam pakārtoto normatīvo aktu pārkāpumus, bet 16 sūdzībās minēto FKTK izmantos uzraudzības vajadzībām. Savukārt, izskatot sešās sūdzībās minēto, tika konstatēti trūkumi kredītiestādes iekšējās kontroles sistēmā. Visbiežāk – 48 reizes – 2015. gadā kredītiestāžu klienti FKTK sūdzējās par noguldījumiem un kontu apkalpošanu, 42 reizes – par kredītiestādes pakalpojumiem, 16 reizes – par

zvērinātu tiesu izpildītāju rīkojumu izpildi, 11 reizes – par sadarbību ar banku, 19 reizes – par citiem iemesliem un 10 sūdzības bija par maksājumu kartēm, četras – par pilnvarām un divas – par komisijas maksu un finanšu instrumentu darījumiem.

Izskatot 63 apdrošinātāju klientu sūdzības, FKTK netika konstatējusi normatīvo aktu prasību pārkāpumus, par kuriem būtu bijis jāpiemēro Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumā paredzētās sankcijas.

6. LICENCĒŠANA

2015. gadā bija vērojamas nelielas izmaiņas visos finanšu tirgus segmentos. Turpinājās 2014. gadā novērotā tendence, kad līdz ar Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likuma spēkā stāšanos tirgus dalībnieki veica savas pamatdarbības nodrošināšanu atbilstoši likumam, tādējādi reģistrējoties vai saņemot licenci FKTK, – 2015. gadā tika licencēti četri un reģistrēts viens alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieks. 2015. gadā darbu turpināja visas 17 bankas. Viena jauna bankas filiāle – AS LHV Pank Latvijas filiāle – darbību 2015. gadā sāka, taču jau 01.03.2016. tā savu darbību ir pārtraukusi.

Arī banku licencēšanā 2015. gadā turpinājās VUM pilnveide un ECB pieņēma lēmumus par licences izsniegšanu jaunai kredītiestādei, licences anulēšanu kredītiestādei, būtiskas līdzdalības atļaujas sniegšanu, nozīmīgo kredītiestāžu filiāļu atvēršanu citās dalībvalstīs un šo nozīmīgo kredītiestāžu amatpersonu apstiprināšanu amatā.

Šajā procesā aizvien aktīvi darbojās arī FKTK, kas joprojām ir atbildīgā institūcija par iesniegto dokumentu izskatīšanu un lēmumprojekta, kas vēlāk tiek iesniegts ECB galīgā lēmuma pieņemšanai, sagatavošanu.

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību skaits 2015. gadā pieauga un licences tika izsniegtas divām jaunām krājaizdevu sabiedrībām.

Izmaiņas 2015. gadā bija arī licencēto maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu skaitā, t.i., licenci saņēma trīs jaunas maksājumu iestādes un viena elektroniskās naudas iestāde, un šīs izmaiņas galvenokārt bija saistītas ar biznesa izaugsmi un paplašināšanos.

Salīdzinoši mierīgs 2015. gads bija apdrošināšanas un ieguldījumu brokeru sabiedrību jomā, kur bija vērojamas nelielas dalībnieku skaita izmaiņas.

1. tabula.

2015. gadā notikušās izmaiņas licencēto tirgus dalībnieku skaitā

	2015. GADA SĀKUMS	2015. GADA BEIGAS	2015. GADĀ JAUNI TIRGUS DALĪBNIKI
Bankas	17	17	0
ES dalībvalstu banku filiāles	9	9 (-1 sabiedrība)	+1 ⁴
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	32	34	+2 ⁵
Banku pakalpojumu sniedzēji no EEZ	309	312 (-5 sabiedrības)	+8
Apdrošināšanas sabiedrības	7	8	+1 ⁶
ES dalībvalstu apdrošinātāju filiāles	14	14 (-1 sabiedrība)	+1 ⁷

4 ES dalībvalstu banku filiāles: 02.02.2015. reģistrēta AS LHV Pank Latvijas filiāle (darbību pārtraukusi 01.03.2016.). 14.12.2015. *Skandinaviska Enskilda Banken* AB Rīgas filiāle paziņoja par finanšu pakalpojumu sniegšanas pārtraukšanu.

5 Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības:
06.07.2015. izsniegta licence KKS "Latvijas Lauksaimnieku krājaizdevu sabiedrība".
01.10.2015. izsniegta licence KKS "Rīgas kooperatīvā krājaizdevu sabiedrība".

6 Apdrošināšanas sabiedrības:
16.06.2015. izsniegta licence AAS "BTA Baltic Insurance Company".

7 ES dalībvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāles:
28.10.2015. reģistrēta "Compensa Vienna Insurance Group" UADB Latvijas filiāle.
22.10.2015. darbību izbeigusi *MetLife Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie i Reasekuracji Spółka Akcyjna* filiāle Latvijā

	2015. GADA SĀKUMS	2015. GADA BEIGAS	2015. GADĀ JAUNI TIRGUS DALĪBNIEKI
Apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji no EEZ	501	524 (-5 sabiedrības)	+28
Ieguldījumu pārvaldes sabiedrības	12	12	0
Ieguldījumu pārvaldes pakalpojumu sniedzēji no EEZ	23	23	0
Ieguldījumu brokeru sabiedrības	5	4 (-1 sabiedrība) ⁸	0
ES dalībvalstu ieguldījumu brokeru sabiedrības	2	2	0
Ieguldījumu brokeru pakalpojumu sniedzēji no EEZ	1 828	1 857 (-89 sabiedrības)	+118
Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju piesaistītie aģenti no EEZ	24	26	+2
Privātie pensiju fondi	6	6	0
Apdrošināšanas brokeru sabiedrības	88	89 (-5 sabiedrības)	+6 ⁹
Apdrošināšanas aģenti	544	512 (-58 aģenti)	+26
Maksājumu pakalpojumu sniedzēji no EEZ	234	291 (-11 sabiedrības)	+68
Maksājumu iestādes (reģistrētās)	34	33 (-5 sabiedrības)	+4 ¹⁰
Maksājumu iestādes (licencētās)	0	3	+3 ¹⁰
Elektroniskās naudas iestādes (reģistrētās)	11	12	+1 ¹¹
Elektroniskās naudas iestādes (licencētās)	2	3	+1 ¹¹
Elektroniskās naudas iestādes no EEZ	50	70 (-1 sabiedrība)	+21
Licencēti alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki	2	5	+3 ¹²
Reģistrēti alternatīvo fondu pārvaldnieki	6	7	+1 ¹²

8 Ieguldījumu brokeru sabiedrības:

22.07.2015. anulēta licence ieguldījumu brokeru sabiedrībai "Prudentia".

9 Apdrošināšanas brokeri:

25.06.2015. reģistrēta SIA "Eiropa Marine Group".

01.09.2015. reģistrēta SIA "INVESTIMUS".

22.09.2015. reģistrēta SIA "Apdrošināšanas veikals".

27.11.2015. reģistrēta SIA "Globale Insurance".

08.12.2015. reģistrēta SIA "AZ Brokers".

16.12.2015. reģistrēta SIA "B Service" (šobrīd – SIA "Instelligent Brokers").

2015. gadā anulēti ieraksti apdrošināšanas brokeru reģistrā par: SIA "LG Brokers",

SIA "96 Apdrošināšanas Brokeris", SIA "Baltic Insurance Group",

SIA "BB Broker Systems", SIA "PrivatBrokeris".

10 Maksājumu iestādes:

16.09.2015. izsniegta licence SIA "Baltic Payment Solutions".

11.06.2015. izsniegta licence SIA "Monetizator" un SIA "SOLLO LV".

2015. gadā reģistrētas šādas maksājumu iestādes: SIA "Bilderlings Pay", SIA "Money Express", SIA "PayB", SIA "PAYDELTA".

2015. gadā anulēti ieraksti maksājumu iestāžu reģistrā par: SIA "MAXIMA LATVIJA", SIA "KOMUNĀLKASE", SIA "E-Pays", SIA "DIXIPAY", SIA "Plus Punkts".

11 Elektroniskās naudas iestādes:

29.07.2015. izsniegta licence SIA "Dukascopy Payments".

2015. gadā reģistrēta elektroniskās naudas iestāde SIA "LRG Service".

12 Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki:

11.02.2015. izsniegta licence AS "Aquarium Investments" IPS.

09.09.2015. izsniegta licence ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrībai "INVL Asset Management".

16.09.2015. izsniegta licence AS "NORVIK ieguldījumu pārvaldes sabiedrība".

07.10.2015. reģistrēts alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieks "M2M Asset Management" ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrība.

7. NOREGULĒJUMA MEHĀNISMS

Noregulējuma mehānisma principi

2015. gadā visās ES dalībvalstīs stājās spēkā jaunā direktīva (*Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD)*) par kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanu un noregulējumu, ar ko tika izveidots viens no trim finanšu sistēmas stabilitātes balstiem – vienotais noregulējuma mehānisms.

Galvenie noregulējuma mehānisma ieviešanas mērķi ir šādi:

- noteikt vienotu pieeju un efektīvus instrumentus visas ES ietvaros, lai savlaicīgi novērstu ar banku krīzēm saistītās sekas;
- aizsargāt finanšu sistēmas stabilitāti un nodrošināt banku kritiski svarīgo funkciju nepārtrauktību;
- būtiski samazināt zaudējumu iespēju nodokļu maksātājiem, nosakot, ka izdevumus par finanšu sektoram un valsts ekonomikai svarīgas kredītiestādes glābšanu sedz kredītiestādes akcionāri un kreditori;
- izveidot efektīvu pārrobežu banku grupu noregulējuma mehānismu.

Lai veicinātu šo mērķu sasniegšanu, ieviešot BRRD Latvijā, tika izstrādāts un ar 2015. gada 1. jūliju stājās spēkā jauns likums – Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likums, kā arī grozījumi, kas saistīti ar noregulējuma mehānisma ieviešanu, tika veikti vēl četros likumos. FKTK eksperti aktīvi piedalījās tiesību aktu, kas saistīti ar noregulējuma mehānisma ieviešanu, izstrādē, sniedzot metodisko atbalstu Finanšu ministrijai, kā arī izstrādāja vairākus FKTK normatīvos noteikumus, kas saistīti ar noregulējuma mehānisma praktisko realizāciju.

Saskaņā ar izmaiņām Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā par noregulējumu atbildīgās iestādes funkcijas Latvijā tika piešķirtas FKTK. Lai īstenotu minēto funkciju, FKTK tika izveidota atsevišķa struktūrvienība – Noregulējuma un garantiju fondu daļa –, kuras darbība un funkcijas ir nodalītas no uzraudzības funkcijām,

kā to paredz BRRD. Noregulējuma iestāde ir atbildīga par noregulējumu plānu sagatavošanu, par

noregulējuma darbību veikšanu (jeb glābšanu) attiecībā uz iestādēm, kuru noregulējums ir nepieciešams sabiedrības interesēs, vai par lēmumu pieņemšanu par noregulējuma nepiemērošanu, kā arī par līdzekļu akumulēšanu Vienotajā noregulējuma fondā.

2015. gads bija noregulējuma mehānisma ieviešanas periods. Tika izveidota Vienotā noregulējuma valde (*Single Resolution Board (SRB)*), kura sadarbībā ar iesaistīto ES dalībvalstu nacionālajām noregulējuma iestādēm (t.sk. FKTK) būs atbildīga par vienotā noregulējuma mehānisma efektīvu un saskaņotu darbību, par Vienotā noregulējuma fonda izveidi, tā līdzekļu pārvaldīšanu un izmantošanu, kā arī par noregulējuma iestādes funkciju veikšanu attiecībā uz kredītiestādēm, kas ir tiešā SRB kompetencē.

Noregulējuma mehānisms attiecināms arī uz ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kurām noteikta minimālā pašu kapitāla prasība 750 000 eiro. Latvijā pagaidām nav nevienas šādas ieguldījumu brokeru sabiedrības.

Vienotā noregulējuma mehānisma veidošanas process turpināsies arī 2016. gadā. Ar 2016. gada 1. janvāri pilnībā ir stājusies spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par vienoto noregulējuma mehānismu.

Vienotā noregulējuma mehānisma ieviešana

SRB īstenotais vienotais noregulējuma mehānisms, kura galvenais mērķis ir nodrošināt Eiropas finanšu sistēmas stabilitāti, daļēji stājās spēkā jau 2015. gada 1. janvārī. Ņemot vērā, ka Latvija ir eirozonas valsts, tā automātiski ir vienotā noregulējuma mehānisma dalībvalsts. Līdz ar to tiešā SRB kā noregulējuma iestādes kompetencē automātiski nokļūst tās Latvijas kredītiestādes, kuras pakļautas ECB tiešai uzraudzībai VUM ietvaros, kā arī pārrobežu grupu kredītiestādes. Tās ir ECB uzraudzītās "Swedbank", "SEB banka", "ABLV Bank", kā arī "Citadele banka", jo tai ir meitas uzņēmumi Lietuvā un Šveicē. Šo tirgus dalībnieku noregulējuma iestādes funkcijas veic SRB, bet FKTK nodrošina SRB lēmumu sagatavošanu un pieņemto lēmumu īstenošanu. Lēmumu pieņemšana par noregulējuma piemērošanu vai nepiemērošanu pārejām Latvijas kredītiestādēm pagaidām ir FKTK kā nacionālās noregulējuma iestādes kompetencē.

Lai nodrošinātu efektīvu tādu banku grupu noregulējumu, kuras veic pārrobežu darbību, ES ietvaros ir organizētas 76 noregulējuma kolēģijas. FKTK eksperti

kopā ar SRB piedalās Zviedrijas noregulējuma iestādes organizētajās kolēģijās *Swedbank* grupai, *SEB* banku grupai un *Nordea* banku grupai (ņemot vērā *Nordea* filiāles nozīmīgumu Latvijas tirgū).

FKTK Noregulējuma un garantiju fondu daļas vadītājam piedaloties SRB darbā, arī FKTK līdzdarbojās vienotā noregulējuma mehānisma tapšanas procesā.

Noregulējuma plānošana

Viens no uzdevumiem, ko FKTK īstenoja 2015. gadā sadarbībā ar SRB vienotā noregulējuma mehānisma ietvaros, ir banku noregulējuma plānošana, kuras stūrakmens un sākuma posms ir finanšu sektora stabilitātei un valsts ekonomikai kritiski svarīgo bankas funkciju identificēšana un vērtēšana.

Atbilstoši SRB 2015. gada darba plānam no aptuveni 150 bankām, kas ir SRB kā noregulējuma iestādes tiešā kompetencē, tika izvēlētas apmēram 40 bankas, kurām 2015. gadā tika sagatavots pagaidu noregulējuma plāns (*transitional resolution plan*). Šo iestāžu vidū bija arī "ABLV Bank".

Kredītiestādes noregulējuma plāna mērķis ir savlaicīgi sagatavoties rīcībai krīzes situācijā:

- definēt iestādes kritiski svarīgās funkcijas un aprakstīt, kā tiks nodrošināta to nepārtrauktība;
- izvērtēt iespēju un samērīgumu piemērot iestādei noregulējuma darbības;
- izvēlēties noregulējuma stratēģiju un piemērotus noregulējuma instrumentus (aktīvu nodalīšana, uzņēmuma pārdošana, pagaidu iestāde, iekšējā rekapitalizācija);
- noteikt kredītiestādei minimālo pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasību (MREL prasību), kura iestādei būs jānodrošina pastāvīgi, lai iekšējās rekapitalizācijas gadījumā par kreditoru līdzekļiem atjaunotu bankas kapitālu.

Noregulējuma plāna sagatavošana dod iespēju secināt, ka kredītiestādes noregulējums (vai glābšana) nav samērīga ar sabiedrības interesēm un līdz ar to krīzes gadījumā kredītiestādei, visdrīzāk, tiks piemērota maksātnespējas procedūra. Šādām iestādēm MREL prasība būs vienāda ar pašu kapitāla prasību.

Pagaidu noregulējuma plānos 2015. gadā MREL prasība vēl netika noteikta. Noregulējuma plānu sagatavošana turpināsies 2016. gadā.

Vienotais noregulējuma fonds

Vienotā noregulējuma fonda uzdevums ir nodrošināt finanšu līdzekļus, kas krīzes gadījumā var tikt izmantoti kredītiestādes noregulējuma finansēšanai, ar nosacījumu, ka kredītiestādes akcionāri un kreditori jau veikuši iemaksu iestādes zaudējumu absorbēšanai un rekapitalizācijai ne mazāk kā 8% apmērā no kredītiestādes kopējiem aktīviem.

Vienotais noregulējuma fonds tiek finansēts no dalībvalstu banku (t.sk. Latvijas banku) iemaksām ar mērķi pakāpeniski līdz 2024. gadam sasniegt apmēru, kas veido vismaz 1% no segtajiem noguldījumiem visās kredītiestādēs visās iesaistītajās dalībvalstīs, kas ir apmēram 55 mljrd. eiro.

Sākot ar 2016. gadu, kad pilnībā stājas spēkā Regula par vienoto noregulējumu mehānismu, SRB sadarbībā ar nacionālajām noregulējuma iestādēm ir pienākums aprēķināt un iekasēt katras bankas iemaksu Vienotajā noregulējuma fondā. Savukārt 2015. gadā FKTK bija atbildīga par banku iemaksu aprēķināšanu un iekasēšanu un līdzekļu pārskaitīšanu SRB.

Iemaksas Vienotajā noregulējuma fondā 2015. gadā bija veikušas aptuveni 6 000 eirozonas valstu bankas, t.sk. 17 Latvijas bankas, kopā samaksājot 7.6 milj. eiro. Saskaņā ar Eiropas Komisijas deleģēto regulu par iemaksām fondā mazākajām bankām (pēc atbilstīgo saistību apmēra) tika noteiktas salīdzinoši nelielas fiksētas iemaksas. Savukārt lielajām bankām, par kurām pastāv lielāka varbūtība, ka Vienotā noregulējuma fonda līdzekļi tiks izmantoti, tika piemērots uz riska koeficientu balstīts aprēķins. Lielākās iemaksas Vienotajā noregulējuma fondā no Latvijas bankām veica "SEB banka", "Swedbank", "ABLV Bank" un "Rietumu Banka".

8. REGULĒJOŠĀS PRASĪBAS

8.1. Nacionālie normatīvie akti

FKTK 2015. gadā turpināja pilnveidot finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības regulējumu. Turpinājās intensīvas regulējuma reformas, kuru pamatā bija finanšu krīzes laikā gūtā pieredze un mācības. Lai nodrošinātu Latvijas finanšu un kapitāla tirgus stabilu attīstību, pamatojoties uz ES institūciju izdotajiem normatīvajiem aktiem un ņemot vērā Latvijas finanšu sektora specifiku un dinamisko finanšu vidi,

FKTK 2015. gadā pilnveidoja nacionālos normatīvos aktus, ne tikai regulējot Latvijas tirgus dalībnieku darbību, bet arī veicinot ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību.

Kredītiestāžu jomā visu šo krīzes mācību rezultāts ir **Basel III standarti**, pie kuru ieviešanas aktīvs darbs turpinājās arī 2015. gadā. Kopumā normatīvā regulējuma papildināšanai tika sagatavoti un apstiprināti četri normatīvo noteikumu grozījumu projekti un četri jauni normatīvo noteikumu projekti, kuri ir saistoši kredītiestādēm, ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kā arī alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem. Svarīgākie no tiem:

- **"Kredītiestādei specifiskās pretcikliskās kapitāla rezerves normas aprēķināšanas normatīvie noteikumi"**, kas nosaka kredītriskam pakļautos darījumus, kuriem piemērojama pretcikliskās kapitāla rezerves norma, kredītriskam pakļautajiem darījumiem ar Latvijas, dalībvalsts un ārvalsts rezidentiem piemērojamās pretcikliskās kapitāla rezerves normas noteikšanas kārtību, datumu, no kura piemēro attiecīgo pretcikliskās kapitāla rezerves normu, kā arī algoritmu, pēc kura tiek aprēķināta kredītiestādei specifiskās pretcikliskās kapitāla rezerves norma. FKTK reizi ceturksnī nosaka un publisko pretcikliskās kapitāla rezerves normu darījumiem ar Latvijas rezidentiem, kura 12 mēnešus pēc noteikšanas jāizmanto kredītiestādei specifiskās pretcikliskās kapitāla rezerves normas aprēķinā. Kredītiestādei specifiskās pretcikliskās kapitāla rezerves normas aprēķinā jāņem vērā kredītiestādes darījumu ģeogrāfiskā struktūra un attiecīgajās valstīs noteiktās pretcikliskās kapitāla rezerves normas;

- **"Pārskatu par kredītiestāžu finansēšanas plāniem normatīvie noteikumi"**, kuri tika izstrādāti, lai ieviestu Eiropas Banku iestādes pamatnostādnes par saskaņotām definīcijām un pārskatiem kredītiestāžu finansēšanas plāniem, kuras kredītiestādes izmanto ziņošanai kompetentajām iestādēm saskaņā ar Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas 2012. gada 20. decembra ieteikumiem (ESRB/2012/2). Pārskati par finansēšanas plāniem sniedz informāciju par kredītiestāžu finansēšanas plāniem turpmākajiem trim gadiem un ļauj novērtēt plānotos kredītiestāžu finansēšanas avotus dažādos griezumos (pēc veida, termiņa, cenas) un finansēšanas plānos paredzēto pasākumu iespējamo ietekmi, t.sk. uz kredītu piedāvājumu valsts reālajai ekonomikai;

- **"Informācijas par apgrūtinātiem un neapgrūtinātiem aktīviem atklāšanas normatīvie noteikumi"**, kuri definē nosacījumus, pēc kuriem vadoties kredītiestādes un ieguldījumu brokeru sabiedrības atklāj informāciju par apgrūtinātiem un neapgrūtinātiem aktīviem. Noteikumi nosaka arī aktīvus, kuri uzskatāmi par apgrūtinātiem, raksturojošās pazīmes, papildus sniedzamās aprakstošās informācijas minimālās prasības un vienotas formas publiskajai informācijas atklāšanai par uzskaitē atzītajiem apgrūtinātajiem un neapgrūtinātajiem aktīviem. Vienotās formas informācijas publiskošanai (*Pillar III* ietvaros) ir saskaņotas ar pārskatiem uzraudzības vajadzībām. Informācijas atklāšanas biežums, līdzekļi un publiskošanas vieta tiek noteikta saskaņā ar ES regulu Nr. 648/2012.

Papildus tika sagatavoti un apstiprināti arī šādi normatīvo noteikumu grozījumu projekti un jauni normatīvo noteikumu projekti: **"Kredītiestādes uzņēmuma pārejas priekšlikuma izskatīšanas normatīvie noteikumi"**, grozījumi **"Aktīvu kvalitātes novērtēšanas un uzkrājumu veidošanas normatīvajos noteikumos"**, grozījumi **"Informācijas par operacionālā riska notikumu iestāšanās gadījumiem sagatavošanas un iesniegšanas normatīvajos noteikumos"**, grozījumi **"Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku pārskatu sagatavošanas normatīvajos noteikumos"** un grozījumi **"Normatīvajos noteikumos par alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku atalgojuma politikas pamatprincipiem"**.

Maksātpējas II (*Solvency II*) direktīvas prasības, kas pilnībā stājas spēkā ar 2016. gada 1. janvāri, paredz ievērojamas izmaiņas maksātpējas un uzraudzības režīmā apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sektorā ES, kā arī nosaka pāreju uz jaunu kapitāla prasības aprēķinu, kas pamatojas uz risku novērtēšanu. Atšķirībā no *Maksātpējas I* režīma jaunās prasības paredz kapitāla prasību aprēķinu, kurš balstās ne tikai uz prēmiju vai atlīdzību apmēru, bet arī uz tirgus risku, kredītrisku un operacionālo risku, tādā veidā aptverot visus ar ieguldījumiem saistītos riskus, kuriem ir pakļauts apdrošinātājs vai pārapdrošinātājs. *Maksātpējas II* ieviestās izmaiņas skar arī tādas jomas kā tehnisko rezervju aprēķins, aktīvu un saistību novērtēšana, pārvaldības sistēma, pašu kapitāls, uzraudzības pārskati, informācijas atklāšana un pārrobežu grupu uzraudzība. Lai ieviestu direktīvas prasības nacionālajos likumos, tika izstrādāts un apstiprināts **Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likums**, kurš pārņēma Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzību likuma prasības un Pārapdrošināšanas likuma prasības, ne tikai ietverot *Maksātpējas II* direktīvas principus, bet arī izveidojot vienotu Latvijas apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sektora regulējumu. Līdz ar likuma stāšanos spēkā būtiski uzlabosies polišu īpašnieku interešu aizsardzība. Papildus 2015. gadā spēkā stājās **"Apdrošinātāju un pārapdrošinātāju maksātpējas kapitāla prasības un pašu kapitāla aprēķināšanas normatīvie noteikumi"**, **"Apdrošinātāju un pārapdrošinātāju iekšējo modeļu normatīvie noteikumi"** un **"Apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas sabiedrības grupas maksātpējas aprēķina normatīvie noteikumi"**.

Grozījumi ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā, Valsts fondēto pensiju likumā un likumā "Par privātajiem pensiju fondiem". Saistībā ar Latvijas iestāšanos OECD bija nepieciešams novērst no OECD Investīciju komitejas sekretariāta saņemtos iebildumus, ka OECD dalībvalstis tiek savā starpā diskriminētas, nosakot to valstu loku, kuru kredītiestādēs atļauts noguldīt valsts fondēto pensiju, privāto pensiju fondu un ieguldījumu fondu līdzekļus. FKTK sagatavoja grozījumus ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā, Valsts fondēto pensiju likumā un likumā "Par privātajiem pensiju fondiem". Šo likumu grozījumi paredz piemērot visām OECD dalībvalstīm vienādus kritērijus, atļaujot veikt noguldījumus kredītiestādē, kura saņēmusi licenci kredītiestādes darbībai ES dalībvalstī vai OECD dalībvalstī, kurā kredītiestādēm piemēro ES dalībvalstīs piemērotajām prasībām līdzvērtīgas uzraudzības un darbību regulējošas prasības. Vērtējumu par to, kurās valstīs ārpus ES ir līdzvērtīgs regulējums un uzraudzība

saskaņā ar 2013. gada 26. jūnija Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (Regula Nr. 575/2013), sniedz Eiropas Komisija. Praksē tas nozīmē, ka turpmāk ieguldījumu fondu līdzekļus būs iespējams noguldīt arī Austrālijas un Meksikas kredītiestādēs, savukārt valsts fondēto pensiju un privāto pensiju fondu gadījumā – Austrālijas, Kanādas, Japānas, Meksikas, Šveices un ASV kredītiestādēs. Tādu OECD dalībvalstu, kuras nav ES dalībvalstis, kā Čīles, Izraēlas, Korejas, Jaunzēlandes un Turcijas kredītiestādēs valsts fondēto pensiju, privāto pensiju fondu un ieguldījumu fondu līdzekļus noguldīt nevarēs, jo Eiropas Komisija nav atzinusi šo valstu kredītiestādēm piemērotās uzraudzības un darbību regulējošās prasības par līdzvērtīgām ES piemērotajām prasībām.

Grozījumi Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā ieviesa Eiropas Komisijas pieņemto lēmumu par izmaiņām minimālajos civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polises limitos (Starpnieku direktīvas 4. pants), ieviesa vadlīnijas par sūdzību izskatīšanu par apdrošināšanas starpniekiem, precizējot un papildinot Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likuma 29. pantu un deleģējot FKTK normatīvo noteikumu izdošanu, kā arī noteica uzraudzības maksu FKTK darbības finansēšanai un maksu par dokumentu grozījumu izskatīšanu, novērsa pretrunas, uzlabojot likuma kvalitāti, – tika papildināti un precizēti panti par sankcijām, paredzēta kārtība filiāles atvēršanai nedalībvalstīs, papildināta kārtība, kad FKTK var atteikties reģistrācijai iesniegto dokumentu izskatīšanu, paredzētas papildu procedūras un informācija, kas FKTK iesniedzama reģistrācijai, veikti grozījumi attiecībā uz apdrošināšanas brokeru un aģentu darbību, lai novērstu interešu konflikta pastāvēšanu, u.c. Tāpat grozījumi papildināja likumu ar normu, ka FKTK ir tiesības izdot normatīvos noteikumus, nosakot prasības pašriska saistības izpildei. Saistībā ar šiem likuma grozījumiem tika izstrādāti un spēkā stājās **"Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieka nodrošinājuma pašriska saistības izpildei prasību normatīvie noteikumi"** un **"Sūdzību par apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpniekiem izskatīšanas normatīvie noteikumi"**.

"Ieteikumi iekšējo modeļu pirms-pieteikuma procesā" tika izstrādāti, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Regulas (ES) Nr. 1094/2010 16. panta 3. punktā noteikto, ka uzraudzības iestādēm ir jādara viss iespējamais, lai ievērotu Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes izdotajās vadlīnijās un rekomendācijās noteikto, kā arī lai veicinātu apdrošinājuma ņēmēju interešu aizsardzību Latvijas

Republikā.

"Ieteikumi maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes licences saņemšanai vai reģistrācijai Finanšu un kapitāla tirgus komisijas uzturētajā iestāžu reģistrā" tika izstrādāti potenciālajiem tirgus dalībniekiem, lai skaidrotu maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu reģistrācijas vai licencēšanas procesu, t.i., tika ieviesta labā prakse, balstoties uz iepriekš gūto pieredzi.

Grozījumi "Licenču kredītiestādes un krājaizdevu sabiedrības darbības veikšanai izsniegšanas, atsevišķu kredītiestāžu un krājaizdevu sabiedrību darbību reglamentējošo atļauju saņemšanas, dokumentu saskaņošanas un informācijas sniegšanas normatīvajos noteikumos" tika izstrādāti, lai saskaņotu normatīvā akta regulējumu ar Kredītiestāžu likumu un Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 926/2014 (2014. gada 27. augusts), ar ko nosaka īstenošanas tehniskos standartus attiecībā uz standarta veidlapām, veidnēm un procedūrām paziņojumiem attiecībā uz tiesību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības īstenošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2013/36/ES, un Komisijas Deleģēto regulu (ES) Nr. 1151/2014 (2014. gada 4. jūnijs), ar ko saistībā ar informāciju, kura jāsniedz, ja tiek izmantotas tiesības veikt uzņēmējdarbību un īstenota pakalpojumu sniegšanas brīvība, papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2013/36/ES attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem, precizētu licencēšanas procedūras, ņemot vērā ECB iesaisti kredītiestāžu licencēšanas un uzraudzības procesā, un precizētu noteikumos lietotos definējumus, kā arī uzlabotu un precizētu informācijas sniegšanas prasības un kārtību.

Grozījumi Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likumā pamatā ieviesa Direktīvas 2014/65/ES 92. pantu, kurš ievieš arī līdz šim nepiemēroto izvēles iespēju, kura izriet no Direktīvas 2011/61/ES 6. panta 4. punkta un 12. panta 2. punkta, kā arī novērsa Eiropas Komisijas pārkāpuma vēstulē norādītās nepilnības atsevišķu Direktīvas 2011/61/ES pantu ieviešanā un precizēja atsevišķas likuma normas, kuru labojumi bija nepieciešami, lietojot likumu praksē.

Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā tika izstrādāti, lai pārņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 22. oktobra Direktīvas 2013/50/ES, ar kuru groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/109/EK par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētā tirgū, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/71/EK par prospektu, kurš jāpublicē, publiski piedāvājot vērtspapīrus vai atļaujot

to tirdzniecību, un Komisijas Direktīvu 2007/14/EK, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Direktīvas 2004/109/EK atsevišķu noteikumu īstenošanai, prasības, lai noregulētu FKTK tiesības un pienākumus, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Regulas Nr. 596/2014 par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/6/EK un Komisijas Direktīvas 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK, lai precizētu FITL attiecībā uz prasībām prospektiem, kas jāpublicē, publiski piedāvājot vērtspapīrus vai atļaujot to tirdzniecību, ņemot vērā ES pilotlietu 6446/14/MARK, kā arī lai pilnveidotu FITL attiecībā uz akciju atpirkšanas piedāvājumiem un mazākumakcionāru tiesību aizsardzības stiprināšanu.

Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā tika izstrādāti, lai nodrošinātu Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Direktīvas 2014/51/ES, ar ko groza Direktīvu 2003/71/EK un Direktīvu 2009/138/EK un Regulas (EK) Nr. 1060/2009, (ES) Nr. 1094/2010 un (ES) Nr. 1095/2010 attiecībā uz Eiropas Uzraudzības iestādes (Eiropas Apdrošināšanas un fondēto pensiju iestādes) un Eiropas Uzraudzības iestādes (Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes) pilnvarām, 1. panta ieviešanu. Grozījumi precizē kārtību, kādā galīgie piedāvājuma noteikumi ir nosūtāmi uzraudzības iestādēm, t.i., kompetentā iestāde nosūta tos uzņēmējas dalībvalsts kompetentajai iestādei un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei.

Grozījumi Kredītiestāžu likumā bija nepieciešami, lai konkretizētu uzraudzības iestādi lēmuma par kredītiestādes licences (atļaujas) izsniegšanu vai atteikumu un lēmuma par būtiskas līdzdalības iegūšanu vai aizliegumu pieņemšanai VUM ietvaros, kā arī precizētu normas (1. un 3. punkts), kas izriet 2013. gada 26. jūnija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK, 22. panta 1. punkta un 91. panta.

8.2. Makroprudenciālie instrumenti

Globālā finanšu krīze parādīja, ka mikroprudenciālā uzraudzība, kas pārsvarā fokusējās uz stabilitātes nodrošināšanu individuālu finanšu institūciju līmenī, nebija pietiekama, lai nodrošinātu finanšu sistēmas stabilitāti kopumā. Tāpēc papildus iepriekšējai uzraudzības pieejai tika ieviesta makroprudenciālā uzraudzība, kas paredz atbilstošu pasākumu veikšanu, ja pieaug cikliskie (piemēram, pārmērīgs kreditēšanas

pieaugums) vai strukturālie (piemēram, saistībā ar sistēmiski nozīmīgām (*too big to fail*) kredītiestādēm) sistēmiskie riski. Šādos gadījumos var tikt piemēroti attiecīgi instrumenti – ieviestas kapitāla rezerves normas, paaugstinātas minimālās kapitāla un likviditātes prasības, noteikti stingrāki lielo riska darījumu ierobežojumi u.c. Latvijā makroprudenciālās uzraudzības iestāde ir Latvijas Banka. Savukārt FKTK saskaņā ar Kredītiestāžu likumu ir atbildīga par makroprudenciālās uzraudzības instrumentu piemērošanu. Sākot ar 2015. gadu, FKTK reizi ceturksnī nosaka un publisko pretcikliskās kapitāla rezerves normu darījumiem ar Latvijas rezidentiem. Pretcikliskā kapitāla rezerve ir paredzēta, lai nodrošinātu, ka kredītiestādes ekonomiskās izaugsmes laikā uzkrāj pietiekamu kapitāla bāzi, lai varētu absorbēt zaudējumus lejupslīdes laikā, – tā kalpos kā sava veida drošības spilvens kredītiestādēm, lai tās būtu spējīgas turpināt kredītiestāžu arī nelabvēlīgos ekonomiskajos apstākļos. Vadoties pēc 2016. gada aprīļa aplēsēm, pretcikliskā kapitāla rezerves norma darījumiem ar Latvijas rezidentiem tiks noteikta 0% apmērā līdz pat 2018. gadam.

Finanšu krīze uzskatāmi parādīja, ka pastāv sistēmiski nozīmīgas finanšu iestādes, kuru saskaršanās ar problēmām ietekmē arī citus finanšu tirgus dalībniekus, kā arī reālo ekonomiku. Kritēriji tam, lai iestāde tiktu uzskatīta par sistēmiski nozīmīgu, ir saistīti ar tās apmēru, aizvietojamību, nozīmīgumu finanšu sistēmas infrastruktūrā, darbības sarežģītību un pārrobežu darbību, kā arī savstarpējo sasaisti ar citām iestādēm. Ņemot vērā sistēmiski nozīmīgu finanšu iestāžu aktivitāti un būtisko lomu finanšu sektorā, rodas nepieciešamība ieviest papildu prasības, piemēram, paaugstinātas kapitāla rezerves normas, atbilstoši iestādes nozīmīgumam. Makroprudenciālo instrumentu lietošana ļauj nozīmīgākos finanšu tirgus dalībniekus padarīt ievērojami noturīgākus pret neparedzētiem apstākļiem. Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 35.⁹ pantu FKTK reizi gadā identificē kredītiestādes, kas ir C-SNI (citas sistēmiski nozīmīgas iestādes)¹³, kā arī var tām noteikt C-SNI kapitāla rezerves prasību līdz pat 2% no riska svērtajiem aktīviem. 2015. gadā FKTK identificēja sešas vietējā finanšu sektorā sistēmiski nozīmīgas kredītiestādes, kuru saraksts publiskots FKTK vietnē, kā arī noteica, ka tām nebūs piemērojami atvieglojumi, nodrošinot atsevišķu korporatīvās pārvaldības prasību ievērošanu.

13 FKTK C-SNI identifikāciju veic saskaņā ar Eiropas Banku iestādes vadlīnijām (EBA/PN/2014/10). Bāzeles Banku uzraudzības komiteja sadarbībā ar Finanšu stabilitātes padomi ir identificējusi un publicējusi arī globāli sistēmiski nozīmīgo kredītiestāžu sarakstu (2015. gada 3. novembris), kurā nav Latvijā licencētu kredītiestāžu, taču sarakstā ir identificēta Nordea grupa, kuras ietvaros darbojas *Nordea Bank AB* Latvijas filiāle.

8.3. ES regulējuma ieviešana

Lai nodrošinātu saskaņotu pieeju, arvien lielāka daļa ES normatīvo aktu tiek pieņemti kā tieši piemērojamas ES tiesību normas – regulas un Eiropas Komisijas deleģētie akti. Līdz ar to pieaug nozīme darbam šo tieši piemērojamo ES tiesību normu projektu izstrādes gaitā, piedaloties attiecīgajās darba grupās un komitejās, gatavojot pozīcijas un priekšlikumus. Pēc regulu un Eiropas Komisijas deleģēto aktu pieņemšanas jāveic sagatavošanās darbi to piemērošanai un kontrolei pār regulu un Eiropas Komisijas deleģēto aktu prasību ievērošanu. Īpašs izaicinājums ir vienotu pārskatu formu ieviešana, kas ir liela apjoma un tehniski sarežģīts uzdevums, kurš prasa vairāku struktūrvienību ciešu sadarbību gan FKTK, gan tirgus dalībniekiem. FKTK sniedz metodoloģisku atbalstu tirgus dalībniekiem pārskatu sagatavošanas procesā un pastiprināti kontrolē pārskatu kvalitāti, līdz tiek gūta pārliecība par to atbilstību kvalitātes prasībām.

Apjomīgs FKTK darbs 2015. gadā tika ieguldīts arī ECB Regulas (ES) 2016/445 (2016. gada 14. marts) par Savienības tiesību aktos noteikto izvēles iespēju un rīcības brīvības īstenošanu izstrādes procesā, kas nosaka ECB izvēles iespējas un rīcības brīvību, kura piešķirta kompetentajām iestādēm saskaņā ar ES tiesisko regulējumu par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm, (regula attiecināma tikai uz kredītiestādēm, kuras ir VUM tiešā uzraudzībā) un Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2015/61 (2014. gada 10. oktobris), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 575/2013 attiecībā uz likviditātes seguma prasību kredītiestādēm, ieviešanā, precizējot likviditātes seguma koeficienta aprēķināšanas kartību.

8.4. 2015. gadā pieņemtie ES normatīvie akti

• Kredītiestāžu un maksājumu pakalpojumu sektors

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK (Dokuments attiecas uz EEZ) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/847 (2015. gada 20. maijs) par līdzekļu pārvedumiem pievienoto informāciju un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 1781/2006 (Dokuments attiecas uz EEZ)

Direktīvas mērķis ir saskaņot esošo regulējumu ar

pārskatītajiem starptautiskajiem NILLTFN standartiem un papildinātajiem Finanšu darījumu darba grupas (FATF) ieteikumiem. Regula lielā mērā ir balstīta uz FATF īpašo ieteikumu par elektroniskajiem naudas līdzekļu pārskaitījumiem, un tās mērķis ir nodrošināt, ka šī starptautiskā norma tiek vienoti piemērota visā ES un, jo īpaši, ka nepastāv diskriminācija starp maksājumiem dalībvalstu iekšienē un pārrobežu maksājumiem starp dalībvalstīm.

Direktīvas prasības dalībvalstīm nacionālajā regulējumā jāpārņem līdz 2017. gada 26. jūnijam un regulas normas jāpiemēro no 2017. gada 26. jūnija.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/2366 (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/751 (2015. gada 29. aprīlis) par starpbanku komisijas maksām, ko piemēro kartēm piesaistītiem maksājumu darījumiem

Direktīvas un regulas mērķis ir patērētājiem un citiem tirgus dalībniekiem nodrošināt lielāku maksājumu pakalpojumu izvēli, atvieglot mūsdienīgu maksājumu pakalpojumu sniegšanu un nodrošināt drošus un pārredzamus maksājumu pakalpojumus, saskaņot noteikumus dalībvalstīs un izveidot integrētu maksājumu tirgu, nodrošinot vienādus noteikumus un uzlabojot pašreizējā maksājumu režīma pieejamību visām ieinteresētajām personām.

Direktīvas prasības dalībvalstīm nacionālajā regulējumā ir jāpārņem līdz 2018. gada 13. janvārim un regula jāpiemēro no 2015. gada 8. jūnija.

- **Finanšu instrumentu tirgus sektors**

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/760 (2015. gada 29. aprīlis) par Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem

Priekšlikuma galvenie mērķi ir uzlabot Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondu pārrobežu izplatīšanu gan privātiem, gan profesionāliem ieguldītājiem visā ES, paredzēt vienotu ilgtermiņa ieguldījumu fondu darbības atļauju piešķiršanas kārtību un darbību regulējošās prasības, noteikt ieguldījumu politiku, kas jāīsteno ilgtermiņa ieguldījumu fondam, atļautos ieguldījumu objektus un prasības to diversifikācijai, kā arī noteikt pienācīgas pārskatāmības prasības un fonda ieguldījumu apliecību (daļu) izplatīšanas nosacījumus.

Regulas normas jāpiemēro no 2015. gada 9. decembra.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES)

2015/2365 (2015. gada 25. novembris) par vērtspapīru finansēšanas darījumu un atkalizmantošanas pārredzamību un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012

Regulas mērķis ir nodrošināt informācijas par paralēlās banku sistēmas (*shadow banking*) darbību pieejamību ieguldītājiem un uzraugošajām iestādēm sistēmisko risku analīzes nodrošināšanai. Regulas priekšlikums paredz nodrošināt pasākumu kopumu, kura mērķis ir uzlabot regulatoru un ieguldītāju izpratni par vērtspapīru finansēšanas darījumiem. Šiem darījumiem ir bijusi negatīva ietekme, un tie ir bijuši procikliskuma avots finanšu krīzes laikā, tāpēc ir izstrādāts priekšlikums padziļinātai šādu darījumu uzraudzībai, lai mazinātu sistēmisko risku, kas saistīts ar to izmantošanu, nākotnē. Priekšlikuma mērķis ir nevis aizliegt vai ierobežot šādus darījumus, bet gan padarīt tos pārredzamākus un saprotamākus.

Regulas normas kopumā jāpiemēro no 2016. gada 12. janvāra, savukārt atsevišķi panti – no 2016. gada 13. jūlija.

- **Apdrošināšanas un pensiju fondu sektors**

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/97 (2016. gada 20. janvāris) par apdrošināšanas izplatīšanu (pārstrādāta redakcija)

Pārskatītās apdrošināšanas starpniecības direktīvas mērķis ir uzlabot regulējumu privātās apdrošināšanas tirgū, nodrošinot neizkropļotu konkurenci, patērētāju aizsardzību un tirgus integrāciju, kā arī precizēt direktīvas darbības jomu, attiecinot to uz apdrošināšanas izplatīšanu. Pārstrādātā redakcija paredz nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas pakalpojumu tirgus dalībniekiem un stiprināt apdrošināšanas ņēmēju aizsardzību, kā arī palielināt harmonizācijas līmeni administratīvajām sankcijām un pasākumiem saistībā ar direktīvas pamatnoteikumu pārkāpumiem un vienkāršot un harmonizēt procedūru, kas paredzēta piekļuvei apdrošināšanas pārrobežu tirgiem ES.

Direktīvas prasības dalībvalstīm nacionālajā regulējumā jāpārņem līdz 2018. gada 23. februārim.

Vienlaikus 2015. gada laikā ir pieņemta virkne Eiropas Komisijas deleģēto un īstenošanas regulu, nosakot tehniskos standartus atsevišķu iepriekš pieņemto ES tiesību normu piemērošanai, t.sk. 17 deleģētās un īstenošanas regulas attiecībā uz kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālajām prasībām un uzraudzību (*CRR/CRD IV*), divas attiecībā uz prospektu direktīvas īstenošanu, divas attiecībā uz direktīvas par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem īstenošanu, 23 attiecībā uz *Maksātspējas II* direktīvas īstenošanu apdrošināšanas

jomā, septiņas deleģētās un īstenošanas regulas attiecībā uz Eiropas tirgus infrastruktūru (*EMIR*), viena deleģētā regula direktīvas par pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (*UCITS V*) īstenošanai, kā arī trīs deleģētās regulas, lai ieviestu vienoto noregulējuma mehānismu un divas – lai ieviestu tirgus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas regulu (*MAR*).

Priekšlikumi, kurus Eiropas Komisija publicēja 2015. gadā

• Kredītiestāžu sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 806/2014, lai izveidotu Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu

Priekšlikums paredz pakāpeniski izveidot vienotu Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu, uzticot vienota noguldījumu apdrošināšanas fonda pārvaldīšanu SRB. Projektu paredzēts īstenot trīs fāzēs, pakāpeniski samazinot dalībvalsts noguldījumu garantiju sistēmas līdzdalību.

• Finanšu instrumentu tirgus sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par prospektu, kurš jāpublicē, publiski piedāvājot vērtspapīrus vai atļaujot to tirdzniecību

Priekšlikuma mērķis ir nodrošināt visu veidu emitentiem tādus informācijas atklāšanas noteikumus, kas ir pielāgoti to konkrētajām vajadzībām, vienlaikus padarot prospektu par atbilstošāku līdzekli potenciālo ieguldītāju informēšanai. Līdz ar to īpaša uzmanība šajā priekšlikumā pievērsta četrām emitentu grupām: 1) regulētajā tirgū vai mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmes tirgū jau reģistrētiem emitentiem, kuri vēlas piesaistīt papildu kapitālu, veicot otrreizējo emisiju; 2) mazajiem un vidējiem uzņēmumiem; 3) visu veidu vērtspapīru biežiem emitentiem; 4) tādu vērtspapīru emitentiem, kas nav kapitāla vērtspapīri. Ar šo priekšlikumu tiek plānots arī turpmāk stimulēt ar Prospektu direktīvu ieviestās pārrobežu "pases" izmantošanu apstiprinātajiem prospektiem.

Priekšlikumi, kuru apspriešana turpinājās no iepriekšējiem gadiem

• Kredītiestāžu sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību

Regulas priekšlikums paredz strukturālus pasākumus, lai uzlabotu ES kredītiestāžu noturību, mazinātu lielu, strukturāli sarežģītu un savstarpēji saistītu kredītiestāžu sistēmisko risku, novērstu finanšu spriedzi vai bankrotu.

Priekšlikumā iecerēts sistēmiskām kredītiestādēm aizliegt tirdzniecību savā vārdā un nodalīt konkrētas tirdzniecības darbības. Regulas ieviešana veicinātu Eiropas Komisijas daudzgadu stratēģiskā mērķa – sekmēt finanšu stabilitāti un atjaunot ieguldītāju un citu tirgus dalībnieku uzticību finanšu tirgiem – sasniegšanu un papildinātu ES mērogā jau sāktās finanšu regulējuma reformas.

• Finanšu instrumentu tirgus sektors

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par indeksiem, ko izmanto kā etalonus (*benchmarks*) finanšu instrumentos un līgumos

Priekšlikums izstrādāts, lai uzlabotu regulējumu, saskaņā ar kuru tiek sniegtas, noteiktas un izmantotas atsauces vērtības jeb etaloni (*benchmarks*). Tā galvenie mērķi ir uzlabot pārvaldību un kontroli pār atsauces vērtību (etalonu) noteikšanas un lietošanas procesu, uzlabot etalonu administratoru izmantoto ievades datu un metodiku kvalitāti, nodrošināt, ka etalonu datu sniedzēji tiek pienācīgi kontrolēti, kā arī nodrošināt patērētāju un ieguldītāju, kuri izmanto atsauces vērtības, pienācīgu aizsardzību, uzlabojot informācijas atklāšanu.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2007/36/EK attiecībā uz akcionāru ilgtermiņa iesaistīšanas veicināšanu un Direktīvu 2013/34/ES attiecībā uz paziņojuma par korporatīvo pārvaldību dažiem elementiem

Priekšlikuma mērķis ir sekmēt ES sabiedrību ilgtermiņa darbību, radīt pievilcīgu vidi akcionāriem un veicināt pārrobežu balsošanu. Priekšlikums vērst uz to, lai sekmētu akcionāru ilgtermiņa iesaisti akciju sabiedrību pārvaldībā, un tas attiecas tikai uz tām akciju sabiedrībām, kuru akcijas iekļautas regulētajā tirgū. Priekšlikuma galvenie saturiskie elementi: 1) tiek paredzēts regulējums, kas rada pienākumu starpniekiem (kredītiestādēm, institucionālajiem investoriem u.c. subjektiem, kuru turējumā ir citiem piederošas akcijas) atklāt akcionārus un to kontaktinformāciju. Ja akciju turētāju ķēdē ir vairāki starpnieki, pēc akciju sabiedrības pieprasījuma tiem ir pienākums nekavējoties savstarpēji nodot nepieciešamo informāciju; 2) tiek paredzēts pienākums institucionālajiem investoriem un aktīvu pārvaldītājiem izstrādāt politiku par akcionāru iesaistīšanu un publicēt ieguldījumu stratēģiju; 3) tiek paredzēts regulējums, kas vērst uz akcionāru iesaisti vadītāju (valdes un padomes locekļu) atbildības politikas noteikšanā, apstiprinot atbildības politiku; 4) tiek noteikta prasība akciju sabiedrībām informēt akcionārus par būtiskiem saistīto pušu darījumiem. Priekšlikums vienlaikus ir saistīts arī ar apņemšanos, kas ietverta atjaunotajā stratēģijā par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu. Tās

mērķis ir veicināt akcionāru ilgtermiņa perspektīvu, lai nodrošinātu labākus darbības nosacījumus sabiedrībām.

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par naudas tirgus fondiem

Regulas projekta galvenais mērķis ir stiprināt naudas tirgus fondu stabilitāti un likviditāti, uzlabot to aktīvu kvalitāti un noteikt prasības naudas tirgus fondu pārvaldniekiem nodrošināt ieguldītāju profila uzraudzību, precizēt aktīvu novērtēšanas noteikumus, kā arī izveidot kapitāla rezervi, lai absorbētu potenciālos fondu zaudējumus.

- **Apdrošināšanas un pensiju fondu sektors**

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību (IORP II)

Priekšlikums izstrādāts ar mērķi atvieglot fondēto pensiju uzkrājumu izveidi, veicinot pensiju piemērotību, atbilstību un ilgtspēju un vairojot papildpensiju uzkrājumu apmēru pensijas ienākumos. Priekšlikums paredz arī stiprināt papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju kā institucionālo ieguldītāju nozīmi ES reālajā ekonomikā un uzlabot Eiropas ekonomikas spējas novirzīt ilgtermiņa uzkrājumus izaugsmi veicinošos ieguldījumos.

8.5. 2016. gadā plānotās ES iniciatīvas

Balstoties uz 2015. gadā Eiropas Komisijas apstiprināto rīcības plānu Kapitāla tirgus savienības izveidei, plānots, ka Eiropas Komisija 2016. gadā varētu nākt klajā ar konkrētām likumdošanas iniciatīvām jomās, kurās, ņemot vērā publiskās apspriešanās izteiktos priekšlikumus, tā redz pamatu rīcībai Eiropas līmenī.

Ar mērķi veicināt finansiālo stabilitāti un nodrošināt, ka nebanku finanšu iestādes tiek efektīvi noregulētas potenciālo problēmu gadījumā, neradot sistēmisku ietekmi, kā arī saskaņojot regulējumu ar banku sektora regulējumu, 2016. gadā Eiropas Komisija varētu nākt klajā ar priekšlikumu **atvēršanas un noregulējuma ietvaram finanšu iestādēm, kuras nav kredītiestādes**, kas bija plānots jau iepriekšējā gadā.

Kā katru gadu, arī 2016. gada laikā Eiropas Komisija sadarbībā ar Eiropas uzraudzības iestādēm turpinās apjomīgo darbu pie deleģēto un īstenošanas pasākumu izstrādes (skat. http://ec.europa.eu/atwork/pdf/planned_commission_initiatives_2016.pdf, 33.–60. lpp.).

9. GARANTIJU SISTĒMA

Finanšu stabilitātes sistēmu Latvijā veido:

1. Noguldījumu garantiju fonds;
2. Apdrošināto aizsardzības fonds;
3. Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzības sistēma;
4. Finanšu stabilitātes nodeva.

9.1. Noguldījumu garantiju fonds

Latvijas banku un krājaizdevu sabiedrību (noguldījumu piesaistītāju) klientiem (gan fiziskām, gan juridiskām personām, kas nav centrālā banka vai noguldījumu piesaistītājs, finanšu iestāde, tranzītfonds vai tāda institūcija, kas tiek finansēta no valsts budžeta vai pašvaldību budžeta) garantētā atlīdzība ir

100 000 eiro katrā noguldījumu piesaistītājā (vai šīs summas ekvivalents citā valūtā). Garantēto atlīdzību izmaksā eiro.

Valsts garantē ikvienam noguldījumu piesaistītāja klientam atlīdzību līdz 100 000 eiro neatkarīgi no tā, vai konkrētajā brīdī Noguldījumu garantiju fondā (NGF) ir pietiekami līdzekļi.

Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu gadījumos, kad līdzekļi nav pietiekami, ar FKTK starpniecību tie tiek nodrošināti, aizņemoties no Latvijā reģistrētas bankas vai ārvalsts bankas filiāles Latvijā, bet, ja līdzekļu joprojām nepietiek, aizņemoties no Valsts kases.

2. tabula

Latvijas noguldījumu piesaistītāju garantētie noguldījumi 31.12.2015.

	SUMMA (EIRO)	ĪPATSVARS, %
Noguldītāju skaits kopā	2 245 004	100.0
t.sk. rezidenti	2 130 484	94.9
t.sk. nerezidenti	114 520	5.1
Segto noguldījumu atlikuma summa, tūkst. eiro	7 874 268	100.0
t.sk. rezidenti	5 363 137	68.1
t.sk. nerezidenti	2 511 130	31.9
Noguldījumu piesaistītāju iemaksātā summa NGF par garantētajiem noguldījumiem līdz 31.12.2015., tūkst. eiro	316 783	-

2015. gada nogalē segto noguldījumu apmērs, t.i., noguldījumi līdz 100 000 eiro, bija 33.8% no kopējiem noguldījumiem Latvijas bankās, līdz ar to NGF garantēja šādus noguldījumus 2.2 milj. noguldītāju.

Garantēto atlīdzību izmaksas process pēc AS "Latvijas Krājbanka" noguldījumu nepieejamības iestāšanās

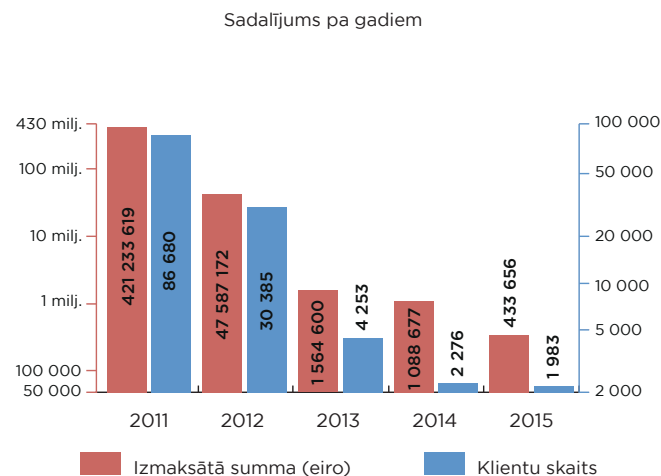
FKTK konstatējot noguldījumu nepieejamību AS "Latvijas Krājbanka" (LKB), tiesības saņemt garantēto

atlīdzību bija 220 tūkst. noguldītāju 478.6 milj. eiro kopsummā. 99.8% LKB noguldītāju garantiju sistēma noguldījumus sedza 100% apmērā. Garantēto atlīdzību izmaksas tika organizētas iespējami ātrāk, negaidot likumā noteikto maksimālo dienu skaitu (30 darba dienas).

Garantēto atlīdzību saņemšana visintensīvāk notika pirmajos trīs mēnešos pēc izmaksu sākšanas.

20. attēls.

Garantēto atlīdzību izmaksu dinamika LKB klientiem
(2011-2015)

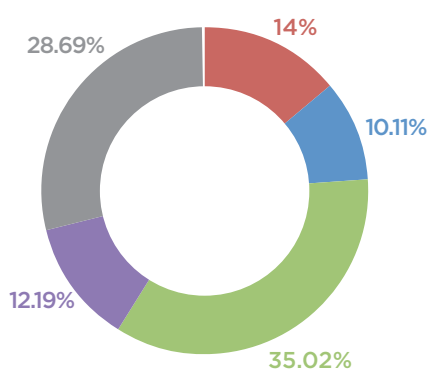
3. tabula.

LKB noguldītājiem garantēto atlīdzību (GA) izmaksas nodrošinājums 31.12.2015.

	NOGULDĪTĀJU SKAITS	GA SUMMA (EIRO)	SAŅĒMUŠĀ GA (SKAITS)	GA IZMAKSA ¹⁴ (EIRO)	NESAŅĒM- TĀS GA ĪPATSVARS, %
AS "Latvijas Krājbanka"	220 559	478 207 798	125 337	471 560 236	1.4

21. attēls.

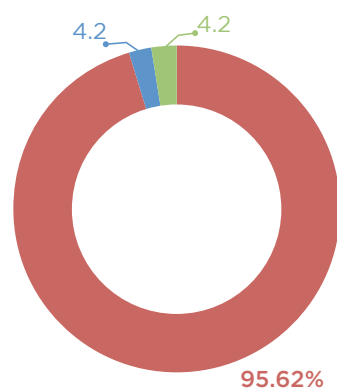
Neizmaksāto GA summu īpatsvars 31.12.2015

- 0.01 eiro līdz 200.00 eiro
- 200.01 eiro līdz 500.00 eiro
- 500.01 eiro līdz 5 000.00 eiro
- 5 000.01 eiro līdz 10 000.00 eiro
- 10 000.01 eiro līdz 100 000.00 eiro

22. attēls.

Neizmaksāto GA skaita īpatsvars 31.12.2015.

- 0.01 eiro līdz 200.00 eiro
- 200.01 eiro līdz 500.00 eiro
- 500.01 eiro līdz 5 000.00 eiro
- 5 000.01 eiro līdz 10 000.00 eiro
- 10 000.01 eiro līdz 100 000.00 eiro

¹⁴ Neieskaitot pārmaksātās GA.

No LKB noguldītājiem, kuri vēl nav saņēmuši garantētās atlīdzības, 96% ir tādi, kuru garantētās atlīdzības atlikums ir līdz 200 eiro, un viņu garantēto atlīdzību kopsumma veido 930.3 tūkst. eiro, savukārt noguldītāji, kuru garantēto atlīdzību atlikums ir no 10 tūkst. līdz 100 tūkst. eiro, ir 76 un viņu garantēto atlīdzību kopsumma veido 1.904 milj. eiro.

NGF ir pirmās kārtas prasījuma tiesības pret likvidējamo banku izmaksāto garantēto atlīdzību apmērā, bet pret likvidējamām vai maksātnespējīgām kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām – nenodrošināto kreditoru prasījuma tiesības izmaksāto garantēto atlīdzību apmērā.

Saskaņā ar Noguldījumu garantiju likumu noguldījumu piesaistītāji (bankas un krājaizdevu sabiedrības) vienu reizi ceturksnī veic NGF maksājumu, kura apmērs ir 0.05% no garantēto noguldījumu vidējā atlikuma noguldījumu piesaistītājā iepriekšējā ceturksnī. Papildus FKTK nosaka katra konkrēta noguldījumu piesaistītāja maksājumam piemērojamo korekcijas koeficientu. Latvijas banku vidējais aritmētiskais korekcijas koeficients, saskaņā ar kuru veicami katra ceturksņa maksājumi NGF, 2015. gada pirmajā pusgadā bija 99.83%, bet kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām – 97.34%, savukārt, mainoties korekcijas koeficienta noteikšanai no 01.07.2015., korekcijas koeficients bankām 2015. gada otrajā pusgadā bija 124.36%, kooperatīvajām krājaizdevu sabiedrībām – 101.25%. Nosakot maksājumam piemērojamo korekcijas koeficientu, FKTK ņem vērā noguldījumu piesaistītāja kapitāla pietiekamības, likviditātes un lielo riska darījumu rādītājus, kā arī noguldījumu piesaistītāja kredītportfeļa kvalitāti iepriekšējā kalendārajā gadā. Noguldījumu piesaistītāji maksājumus par 2015. gadu NGF veica 27.6 milj. eiro apmērā. Tā kā noguldījumu piesaistītājiem maksājumi NGF no 01.07.2015. bija jāveic vairs tikai no segtajiem noguldījumiem, maksājumi NGF 2015. gadā samazinājās par 20%.

Saskaņā ar likumu FKTK 2015. gadā nodrošināja NGF līdzekļu uzkrāšanu un pārvaldīšanu atbilstoši šā likuma mērķim. Gada beigās NGF naudas līdzekļi Latvijas Bankā bija 102.6 milj. eiro apmērā. 2015. gadā FKTK sekoja garantēto atlīdzību izmaksas procesam un LKB administratora un maksātnespējīgo kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību administratoru darbībām, kā arī papildus uzņēmās garantēto atlīdzību izmaksu LAS "Ogres komercbanka" un LAS "VEF banka" klientiem, lai tās varētu pabeigt likvidācijas procesu. 2015. gadā NGF pieņēma naudas līdzekļus no LAS "VEF banka" 45.7 tūkst. eiro un no LAS "Ogres komercbanka" 30.9 tūkst. eiro apmērā, lai nodrošinātu garantēto atlīdzību izmaksu LAS "Ogres komercbanka" 10 noguldītājiem

un LAS "VEF banka" 54 noguldītājiem. FKTK izskatīja arī iesniegtās sūdzības saistībā ar garantētās atlīdzības atzīšanu un savas kompetences ietvaros piedalījās tiesvedības procesos saistībā ar garantēto atlīdzību atzīšanu vai noraidīšanu.

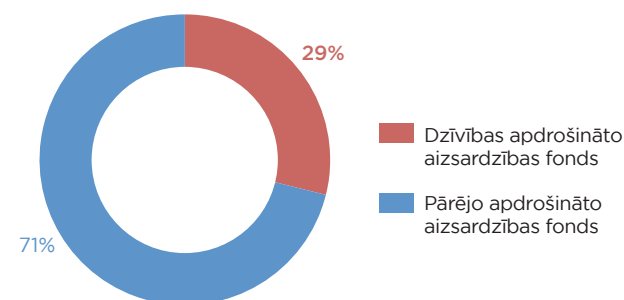
FKTK nodrošina NGF uzskaiti atbilstoši tās izstrādātajai uzskaites politikai, kas ietver finanšu pārskatu sagatavošanā izmantojamo nozīmīgāko FKTK finanšu grāmatvedības principu, kas atbilst Starptautisko Publiskā sektora grāmatvedības standartu pamatnostādnei par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanu publiskā sektora vienībām, aprakstu. Ar NGF 2015. gada finanšu pārskatiem un neatkarīgu revidentu ziņojumu var iepazīties FKTK mājaslapā www.fktk.lv.

9.2. Apdrošināto aizsardzības fonds

Apdrošināto aizsardzības fonda (AAF) līdzekļus veido apdrošināšanas sabiedrību atskaitījumi 1% apmērā no to bruto apdrošināšanas prēmiju kopsummas, kuras saņemtas no fiziskajām personām par likumā norādītajiem apdrošināšanas veidiem. 2015. gada beigās AAF bija uzkrāti 18.2 milj. eiro.

23. attēls.

AAF līdzekļu procentuālais sadalījums (2015. gada beigās)

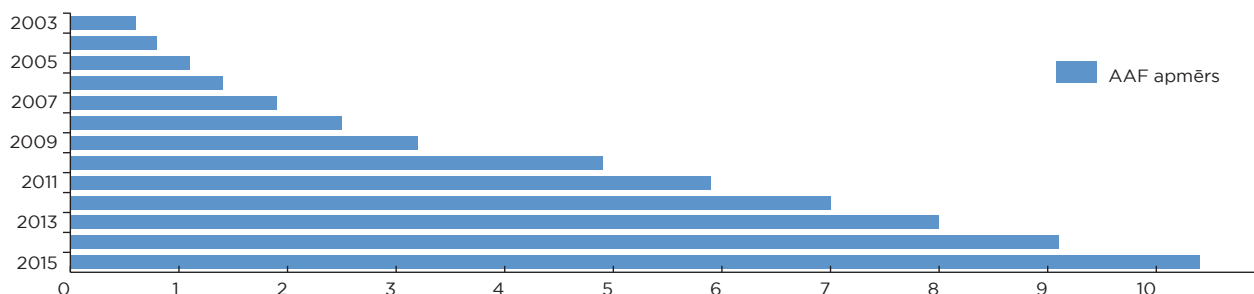

Kopš AAF darbības sākuma tā līdzekļi garantēto atlīdzību izmaksai ir izmantoti 12.3 tūkst. eiro apmērā. Atlīdzības izmaksu apdrošinātāja saistību nepildīšanas gadījumā var saņemt tikai apdrošinājumaņēmējs fiziska persona:

- 1) dzīvības apdrošināšanā – 100% apdrošināšanas atlīdzības apmērā, bet ne vairāk kā 14 230 eiro vienam apdrošinājumaņēmējam, izņemot apdrošināšanu saistībā ar tirgum piesaistīto dzīvības apdrošināšanas līgumu;
- 2) pārējos likumā minētajos apdrošināšanas veidos – 50% apdrošināšanas atlīdzības apmērā, bet ne vairāk kā 2 850 eiro vienam apdrošinājumaņēmējam.

24. attēls.

AAF apmēra pieauguma dinamika, 2001-2015 (gada beigās, milj. eiro)

2015. gadā AAF apmērs palielinājās par 1.8 milj. eiro, tā dalībniekiem veicot iemaksas un FKTK izvietojot AAF līdzekļus Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīros un saņemot procentu maksājumus par tiem.

AAF ieguldījumu struktūra un ieguldījumu ienesīgums veidojas no Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma piedāvājuma un AAF naudas līdzekļu apmēra piedāvājuma brīdī.

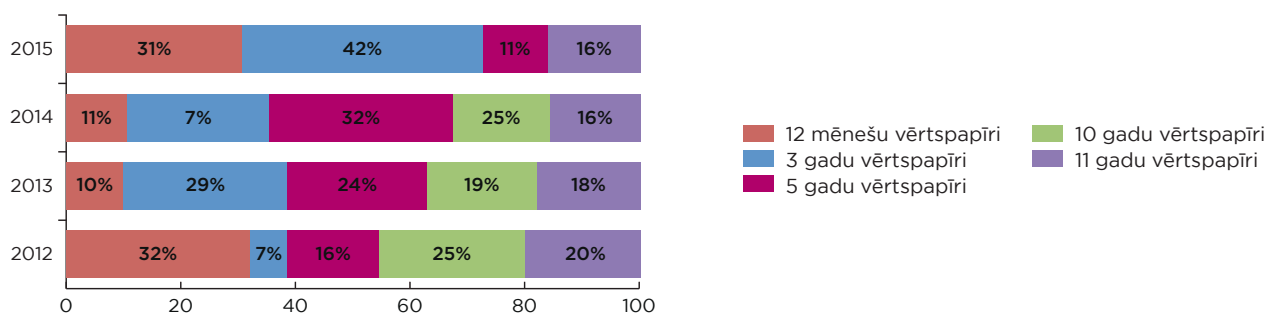
4. tabula.

AAF ienākumu rādītāji, 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	STRATĒGIJA
AAF dalībnieku maksājumi, milj. eiro	1.3	1	0.9	1	1	1.2	1.3	1.3	1% no garantēto apdrošināšanas prēmiju kopsummas
Investīciju ienākumi, milj. eiro	0.3	0.4	0.6	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	Pārsniegt ieguldījumu uzturēšanas un ieguldījumu veikšanas izmaksas
Aktīvu ienesīgums, %	5.18	6.29	6.84	4.41	4.07	3.46	3.05	2.87	Atbilstoši Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru fiksētā ienākuma likmju svārstībām

25. attēls.

AAF ieguldījumu struktūra pēc to sākotnējā termiņa, 2012-2015 (gada beigās, %)

9.3. Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzība

Ieguldītāju aizsardzības sistēmas pamatā ir ieguldītāju aizsardzības likums. Kompensācija vienam ieguldītājam tiek aprēķināta par neatgriezeniski pazudušiem finanšu instrumentiem vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums.

Kompensācija vienam ieguldītājam ir 90% no neatgriezeniski pazdušo finanšu instrumentu vērtības vai zaudējumiem, ko radījis neizpildīts ieguldījumu pakalpojums, bet ne vairāk kā 20 000 eiro.

Kompensāciju izmaksu nodrošina FKTK, bet kompensāciju izmaksas uzraudzību veic FKTK Konsultatīvā finanšu un kapitāla tirgus padome.

Līdzekļus kompensāciju izmaksai nodrošina sistēmas dalībnieki jeb juridiskās personas, kas noteiktā kārtībā saņēmušas FKTK atļauju (licenci) ieguldījumu pakalpojumu sniegšanai. Gada laikā šo līdzekļu kopsumma nedrīkst pārsniegt 4% no kopējā sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfeļa vērtības. Katra sistēmas dalībnieka maksājumus kompensāciju nodrošināšanai nosaka proporcionāli tā daļai kopējā sistēmas dalībnieku finanšu instrumentu portfelī. Ja ar sistēmas dalībnieku maksājumiem nepietiek, lai izmaksātu kompensācijas saskaņā ar ieguldītāju aizsardzības likumu, FKTK ir tiesības ņemt aizņēmumu kompensāciju izmaksai.

5. tabula.

FSN maksātāju rādītāji, 2012–2015

	2015	2014	2013	2012
FSN maksātāji	27	26	29 ¹⁵	31 ¹⁶
FSN objekts, milj. eiro	18 389.5 ¹⁷	5 842.8	6 956.6	8 629.9
FSN likme, %	0.072	0.072	0.072	0.072
FSN, eiro	13 203 974 ¹⁷	4 211 920	5 008 694	5 864 282
Valsts budžetā saņemtais FSN maksājums, eiro	3 856 512	4 251 970	5 438 650	4 737 853

15 T.sk. AS "GE Money Bank" par 10 mēnešiem 2013. gadā un AS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "UnitCredit Bank", kuras darbojās līdz 31.12.2013.

16 T.sk. AS "Parex banka" – nodevas maksātājs par trim mēnešiem 2012. gadā, *Allied Irish Bank* – nodevas maksātājs par deviņiem mēnešiem 2012. gadā..

17 FKTK ir konstatējusi, ka daļa FSN maksātāju nav pareizi piemērojuši normatīvo aktu izmaiņas FSN objekta noteikšanā par 2015. gadu, tādēļ pēc atkārtotas FSN deklarācijas iesniegšanas tiks veiktas FSN objekta apmēra un FSN korekcijas.

9.4. Finanšu stabilitātes nodevas administrēšana

Finanšu stabilitātes nodevas (FSN) mērķis ir stiprināt visu finanšu sistēmu, lai nepieciešamības gadījumā finansētu pasākumus, kas mazinās finansiālās grūtībās nonākušo kredītiestāžu negatīvo ietekmi uz citiem finanšu tirgus dalībniekiem, kā arī daļēji kompensētu valsts budžeta līdzekļus, kas tika novirzīti situācijas stabilizēšanas pasākumiem finanšu sektorā, no kuriem tiešu vai netiešu labumu guva banku sektors kopumā. FSN maksā Latvijas Republikā reģistrētās bankas un to filiāles dalībvalstīs un ārvalstīs, kā arī dalībvalstīs un ārvalstīs reģistrēto banku filiāles Latvijas Republikā (FSN maksātāji).

FKTK 2015. gadā kontrolēja FSN maksāšanu budžeta kontā, FSN aprēķinu, kā arī šajā aprēķina iekļautās informācijas pilnīgumu un pareizību. FSN objektu veido nodokļu maksātāju saistības, no kurām izslēgti noguldījumi, kas pakļauti Latvijas Republikas vai citas dalībvalsts noguldījumu garantiju shēmai, emitētās hipotekārās ķīlu zīmes un pakārtotās saistības.

2015. gadā netika veiktas klātienē pārbaudes saistībā ar FSN maksātāju deklarācijā iekļauto datu pareizību par 2014. gadu. 2015. gadā tika veiktas tikai datu šķērsgriezuma pārbaudes. Taču 2016. gada sākumā Valsts kontrole veica FSN iekasēšanas pārbaudi par 2014. gadu.

Saistībā ar kredītiestāžu darbības izbeigšanu no valsts budžeta to saistību pārņēmējam bija jāmaksā FSN pārmaksa šādā apmērā:

- 2014. gadā trim sabiedrībām 327.7 tūkst. eiro apmērā;
- 2012. gadā vienai sabiedrībai 12.4 tūkst. eiro apmērā.

10. SADARBĪBA

10.1. Starpinstitucionālā sadarbība nacionālā līmenī

Efektīvai savu funkciju izpildei FKTK regulāri sadarbojas ar citām valsts institūcijām. 2015. gadā nozīmīga bija sadarbība ar Finanšu ministriju par priekšlikumu izstrādi normatīvo aktu pilnveidošanai un ES direktīvu prasību pārņemšanai un par šo normatīvo aktu projektu virzību Ministru kabinetā un Saeimā, kā arī par ES normatīvo aktu projektu izvērtēšanu un pozīciju izstrādi.

Īpaši 2015. gads iezīmēja sadarbību, kas saistīta ar Latvijas prezidentūras ES Padomē nodrošināšanu, FKTK ekspertiem sniedzot atbalstu Finanšu ministrijai un Tieslietu ministrijai prezidentūras darbā finanšu tirgus jautājumos.

Tāpat FKTK pārstāvji piedalījās Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas, kā arī Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas sēdēs, kurās tika izskatīti likumprojekti, kas saistīti ar Latvijas finanšu sektora regulējumu un uzraudzību, kā arī Saeimas Eiropas lietu komisijas sēdēs, kad tika izskatītas nacionālās pozīcijas par ES jaunajām iniciatīvām finanšu pakalpojumu jomā. FKTK vadība piedalījās arī Saeimas Nacionālās drošības komisijas sēdēs.

2015. gadā FKTK turpināja regulāru informācijas apmaiņu ar Latvijas Banku un Finanšu ministriju par situāciju finanšu un kapitāla tirgū. Sadarbībā ar Latvijas Banku tika turpināts darbs makroprudenciālās uzraudzības, Latvijas Centrālā depozitārija uzturētās vērtspapīru norēķinu sistēmas pārraudzības u.c. jautājumos. 2015. gadā FKTK sadarbojās arī ar Patērētāju tiesību aizsardzības centru, lai operatīvāk nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzību saistībā ar finanšu pakalpojumu sniegšanu.

FKTK pārstāvji piedalījās arī Ministru kabineta un ministriju izveidotajās darba grupās un padomēs, t.sk.:

- **Revīzijas konsultatīvajā padomē**, kur tika diskutēts par Pasaules Bankas sagatavoto ziņojumu par standartu un kodu ievērošanu grāmatvedības un revīzijas jomā Latvijā (ROSC ziņojums), sagatavotas atbildes uz OECD uzdotajiem jautājumiem par revīzijas pakalpojumiem un standartiem Latvijā, kā arī diskutēts par jaunā Eiropas regulējuma revīzijas jomā normu pārņemšanu;

- Ārlietu ministrijas **darba grupā par Latvijas pievienošanos OECD**, kurā tika pārraudzīts progress sarunās par iestāšanos OECD;
- Finanšu ministrijas izveidotajā **darba grupā, kas izstrādāja** likumprojektus, kuros iekļauj tiesību normas, kas izriet no ES Direktīvas 2014/56/ES, ar kuru groza Direktīvu 2006/43/EK, ar ko paredz gada pārskatu un konsolidēto pārskatu obligātās revīzijas un pārņem dalībvalstu izvēles tiesības, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 537/2014 par īpašām prasībām attiecībā uz obligātajām revīzijām sabiedriskas nozīmes struktūrās. Darba grupa izstrādāja **grozījumus likumā "Par zvērīnātiem revidentiem"**, kā arī sagatavoja citu likumu grozījumu projektus;
- Finanšu ministrijas izveidotajā **darba grupā**, kas izvērtēja regulējuma izstrādes nepieciešamību **pūļa finansējuma (crowdfunding) jautājumos** un strādāja pie priekšlikumiem Savstarpējo aizdevumu pakalpojumu likumam;
- ar Ministru prezidenta rīkojumu izveidotajā **darba grupā par sadarbības uzlabošanu ar starptautiskajām kredītreitingu aģentūrām**, kuru vada Finanšu ministrija, tādējādi veicinot dažādu valsts institūciju sanāksmēs ar reitingu aģentūrām vienotas nostājas paušanu par norisēm valstī ekonomikas un finanšu jomā;
- Latvijas Bankas izveidotajā **ātro maksājumu sistēmas pilnveides grupā**.

10.2. Starptautiskā sadarbība

Starptautiskās sadarbības jomā FKTK prioritāte ir līdzdarboties norisēs Eiropas reģionā. FKTK iesaistās gan normatīvo aktu projektu apspriešanā ES Padomē un Eiropas Komisijas komitejās, gan Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu darbā. Aizvien nozīmīgāku vietu ieņem dalība eirozonā izveidotajā VUM, kas 2015. gadā sāka darboties ar pilnu jaudu.

2015. gads bija īpašs ar to, ka FKTK aktīvi iesaistījās divu Latvijas valstij nozīmīgu prioritāšu īstenošanā – Latvijas prezidentūras ES Padomē nodrošināšanā un sarunās par iestāšanos OECD.

Tāpat kā citus gadus FKTK turpināja veiksmīgu sadarbību ar uzraudzības iestādēm valstīs, kurām ir

pārrobežu sadarbība ar Latviju.

Līdzdalība ES Padomes darbā, Latvijas prezidentūrā ES Padomē un Eiropas Komisijas darbā finanšu pakalpojumu jomā

Tā kā jaunais Eiropas Komisijas sastāvs darbu sāka tikai 2014. gada rudenī, tad 2015. gadā tas nenāca klajā ar daudzām jaunām likumdošanas iniciatīvām. Tikai 2015. gada otrajā pusgadā Eiropas Komisija publicēja priekšlikumu prospektu direktīvas grozījumiem un jaunam Eiropas noguldījumu garantiju sistēmas regulējumam.

2015. gada pirmajā pusgadā **Latvija kā ES Padomē prezidējošā valsts** turpināja virzīt projektus, par kuriem nebija panākta vienošanās 2014. gadā. Latvija prezidējošās valsts statusu ES Padomē ieguva 2015. gada 1. janvārī, pārņemot šo pienākumu no Itālijas. Seši mēneši, vadot ES Padomes darbu, bija iespēju un arī izaicinājumu laiks. Šajā procesā būtisku ieguldījumu sniedza arī FKTK, līdzdarbojoties ES Padomes Finanšu pakalpojumu darba grupā un Komerctiesību darba grupā. FKTK eksperti līdztekus Finanšu ministrijas un Tieslietu ministrijas pārstāvjiem piedalījās ES iniciatīvu virzīšanā un apspriešanā, starptautiskajās diskusijās un darba grupu un dialogu ar Eiropas Parlamentu vadīšanā par normatīvo aktu projektiem tādās jomās kā kredītiestāžu strukturālās reformas un informācijas atklāšana par vērtspapīru finansēšanas darījumiem, apdrošināšanas izplatīšana, maksājumu pakalpojumi un starpbanku komisijas maksas, indeksi, ko izmanto kā etalonus finanšu instrumentos un līgumos, papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbība un uzraudzība, kā arī emitentu akcionāru tiesības.

Latvijas prezidentūras laikā tika panākta galīgā vienošanās par Eiropas Parlamentu par regulu par starpbanku komisijas maksām karšu maksājumiem, apstiprināta galīgā vienošanās ar Eiropas Parlamentu par regulu par Eiropas ilgtermiņa ieguldījumu fondiem, apstiprināta galīgā vienošanās ar Eiropas Parlamentu par nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pakotni, kas sastāv no direktīvas (par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu NILLTF) un regulas (par līdzekļu pārvedumiem pievienoto informāciju). Tāpat Latvijas prezidentūras laikā tika panākta vienošanās par grozījumiem maksājumu pakalpojumu direktīvā, un ES Padomē tika panākta vienošanās par regulu par strukturālajiem pasākumiem, ar ko uzlabo ES kredītiestāžu noturību, kā arī tika panākta vienošanās par vispārējo pieeju regulai par indeksiem, ko izmanto kā etalonus finanšu instrumentos un finanšu līgumos, tika sākts politiskais dialogs ar Eiropas Parlamentu un Eiropas Komisiju, tika panākta politiskā vienošanās ar Eiropas

Parlamentu par regulu par ziņošanu par vērtspapīru finansēšanas darījumiem un to pārredzamību, tika panākta politiskā vienošanās ar Eiropas Parlamentu par apdrošināšanas izplatīšanas direktīvu un vienošanās ES Padomē par akcionāru tiesību direktīvu.

Eiropas Komisijas un ECB komiteju un ekspertu grupu līmenī, kurās FKTK arī nodrošina savu ekspertu pārstāvību, 2015. gada laikā tika strādāts pie ES direktīvām un regulām pakārtotajiem Eiropas Komisijas un ECB normatīvajiem aktiem (publicētas 57 īstenošanas un deleģētās regulas), diskutēts par pieņemtajās direktīvās un regulās ietvertu tiesību normu ieviešanu dalībvalstu nacionālajās tiesību sistēmās, kā arī apspriestas Eiropas Komisijas plānotās jaunās iniciatīvas finanšu sektora regulējuma pilnveidei.

Dalība sarunās par Latvijas iestāšanos OECD

2015. gadā, tupinot iepriekšējā gadā iesāktu, FKTK piedalījās sarunās par iestāšanos OECD tās Finanšu tirgus komitejā, Apdrošināšanas un pensiju komitejā, Investīciju komitejā, Korporatīvās pārvaldības komitejā kā arī OECD Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupā. FKTK gan sniedza komitejām nepieciešamo informāciju par situāciju tirgū un izmaiņām regulējumā, gan piedalījās komiteju un darba grupas sanāksmēs, prezentējot paveikto OECD komiteju izvirzīto ieteikumu izpildē. 2015. gada laikā, lai nodrošinātu atbilstību OECD izvirzītajiem standartiem, tika veikti gan grozījumi normatīvajos aktos, gan arī veikti pasākumi FKTK administratīvo spēju stiprināšanai finanšu sektora NILLTFN jomā paveiktā uzraudzībai.

Līdz 2015. gada nogalei tika saņemtas pozitīvas rekomendācijas par Latvijas uzņemšanu OECD no Finanšu tirgus komitejas un Apdrošināšanas un pensiju komitejas, savukārt 2016. gada sākumā tika saņemts pozitīvs viedoklis par Latvijas gatavību pievienoties OECD arī no pārējām komitejām un darba grupas.

Dalība Eiropas uzraudzības iestāžu darbā

Līdzdarbojoties Eiropas uzraudzības iestāžu (Eiropas Banku iestāde (EBI), Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde (EAAP), Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (EVTI)) un Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) darbā, Latvija var ietekmēt Eiropas uzraudzības politikas un prakses veidošanos, kas ir būtiski ne tikai Latvijas finanšu sektora stabilitātes nodrošināšanai, bet arī visas Eiropas vienotā finanšu pakalpojumu sektora stabilitātei. Tāpat tas dod iespēju diskutēt ar citu valstu

pārstāvjiem par izstrādājamā regulējuma ietekmi uz maziem finanšu tirgiem, sabalansējot regulējumu tādā mērā, lai tas būtu noderīgs un attīstību veicinošs ne tikai lielajām, bet arī mazajām valstīm. Saistībā ar dažādām jaunām iniciatīvām, tirgus attīstības tendencēm un jauniem produktiem arī Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu darbs ir apjomīgs.

2015. gadā turpinot darbu pie Eiropas banku sektora vienotā noteikumu kopuma (*Single Rulebook*) izveides, EBI fokusējās uz atalgojuma politiku banku sektorā un proporcionalitātes aspektu šai jomā, strādāja pie vienotas pieejas definēšanas neto stabila finansējuma prasības aprēķinam un likviditātes riska pārvaldīšanai. EBI kā viena no Eiropas standartu apstiprināšanas iestādēm, kuras kompetenci izmanto ES, sniedza priekšlikumus ietvaru vērtspapīrošanas un segto obligāciju jomā, kur tālāko darbu veiks Eiropas Komisija. EBI veica uzraudzību arī par to, kā dalībvalstis ievieš banku sektora atalgojuma jautājumus un kā izmantojušas *CRD IV/CRR* noteiktās izvēles tiesības. Tāpat EBI pabeidza darbu pie regulatīvajiem standartiem noguldījumu garantiju un banku neregulējuma jomā, ņemot vērā, ka ar 2015. gadu stājās spēkā vienotais neregulējuma mehānisms. Tomēr EBI nekoncentrējās tikai uz standartu izstrādi. Tikpat nozīmīgs bija darbs pie uzraudzības konverģences nodrošināšanas un labākās uzraudzības prakses identificēšanas. Uzraudzības konverģences jomā 2015. gadā iezīmējās trīs tēmas – uzraugu kolēģiju darbība, darbības atjaunošanas plānošana un uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas process (SREP). Tāpat pārskata periodā EBI sistemātiski analizēja Eiropas banku sektoru, lai identificētu potenciālos riskus. Papildu informāciju par EBI darbību var iegūt www.eba.europa.eu.

EAAPI 2015. gada prioritātes bija kvalitatīvi un laicīgi izstrādāti normatīvo aktu projekti, uzraudzības konverģences uzlabošana un finanšu stabilitātes veicināšana. Pārskata gadā lielākais darbs bija tehnisko standartu un vadlīniju izstrāde *Maksātspējas II* direktīvas ieviešanai (Eiropas Komisijai tika iesniegta 2. pakotne ar *Maksātspējas II* direktīvas ieviešanai nepieciešamajiem standartiem), jo ar 2016. gadu ES dalībvalstīs stājas spēkā jaunais regulējuma ietvars apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas jomā. Patērētāju aizsardzības jomā darbs tika saistīts ar apdrošināšanas izplatīšanas direktīvu un tika izstrādātas produktu pārraudzības vadlīnijas, kopā ar pārējām finanšu uzraudzības iestādēm tika turpināts darbs pie tehniskajiem standartiem *PRIPS* regulas ieviešanai. Papildu informāciju par EAAPI darbību var iegūt www.eiopa.europa.eu.

EVTI 2015. gada prioritātes bija uzraudzības konverģence,

finanšu patērētāju aizsardzības veicināšana, finanšu stabilitāte, vienotā noteikumu kopuma izveide un kredītreitingu aģentūru uzraudzība. Pārskata gadā liels darbs tika veltīts jauno ES direktīvu un regulu (piemēram, par finanšu instrumentu tirgiem, tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, kredītreitingu aģentūrām, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem, īso pārdošanu un dažiem kredītriska mijmaiņas darījumu aspektiem u.c.) ieviešanai, izstrādājot virkni tehnisko standartu projektu vai sniedzot priekšlikumus par Eiropas Komisijas deleģētajiem aktiem. Lai veicinātu uzraudzības konverģenci, EVTI turpināja darbu pie vienotas Starptautisko Finanšu pārskatu prasību piemērošanas veicināšanas visās dalībvalstīs, kā arī veica dalībvalstu likumdošanas un uzraudzības prakses izvērtējumu (*peer review*), lai konstatētu to atbilstību izvirzītajiem labas prakses piemēriem. Kopā ar citām Eiropas uzraudzības iestādēm EVTI piedalījās Apvienotās komitejas (*Joint Committee*) darbā par jautājumiem, kas skar visas trīs jomas (piemēram, finanšu konglomerāti, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršana u.c.). Pārskata periodā tika sākti divi apjomīgi informācijas tehnoloģiju projekti, lai izveidotu datu bāzi informācijas centralizētai savākšanai un uzturēšanai par ārpusbiržas darījumiem ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem, kā arī finanšu instrumentu atsauces datu bāzi. Papildu informāciju par EVTI darbību var iegūt www.esma.europa.eu.

ESRK pārskata gadā turpināja darbu, kas vērsts uz stabilas makrouzraudzības sistēmas darbību visā ES, identificējot sistēmiskos riskus, kas apdraud ES finanšu sistēmu, un veicot pasākumus, lai tos novērstu. Pamatā uzmanība tika pievērsta riskiem banku sektorā, tomēr ESRK pirmo gadu analizēja sistēmiskos riskus, kas rodas no apdrošināšanas sektora darbības, lai dotu ieguldījumu diskusijā par apdrošināšanas sektora nozīmīgumu, un gada nogalē publicēja ziņojumu. Tāpat ESRK analizēja un apkopoja informāciju par dalībvalstu ieviestajiem makroprudenciālajiem instrumentiem. Dalībvalstu paziņojumus par šiem instrumentiem, kā arī citu papildu informāciju par ESRK var iegūt www.esrb.europa.eu.

Sadarbība ar citu valstu uzraudzības iestādēm

Veicot finanšu sektora uzraudzību, liela loma ir sadarbībai ar citu valstu finanšu sektora uzraudzības iestādēm.

Prioritāte ir sadarbība ar Baltijas valstu un Ziemeļvalstu finanšu tirgus uzraugiem, kā arī ar ECB.

Pēc VUM izveides ir notikušas izmaiņas arī sadarbībā ar Ziemeļvalstu uzraudzības iestādēm, jo uzraugu kolēģijās par nozīmīgajām bankām "SEB banku" un "Swedbank",

kā arī Nordea piedalās ECB kopējo uzraudzības komandu vadītāji. Sadarbība starp Ziemeļu un Baltijas valstu centrālajām bankām un finanšu sektora uzraudzības iestādēm, kā ierasts, notika Makroprudenciālajā forumā, kurā uzraudzības iestāžu vadītāji kopā ar centrālo banku vadītājiem apsprieda makroprudenciālās politikas aktualitātes.

Divpusējā sadarbība un informācijas apmaiņa starp uzraudzības iestādēm balstās uz noslēgtajiem informācijas apmaiņas un sadarbības līgumiem. Visi noslēgtie divpusējie un daudzpusējie sadarbības līgumi ir pieejami FKTK mājaslapā.

Lai apmainītos ar informāciju par finanšu sektora attīstības tendencēm un aktualitātēm uzraudzības jautājumos, FKTK vadība turpināja iepriekšējo gadu pieredzi Starptautiskā Valūtas fonda gada sanāksmes laikā organizēt tikšanās ar ASV valsts pārvaldes un finanšu uzraudzības iestāžu pārstāvjiem.

11. KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU UN KLIENTU IZGLĪTOŠANA

Turpinot iesākto stratēģisko virzību saistībā ar sabiedrības informēšanu un tās finanšu pratības pilnveidi, kas paredz klientu izpratnes veicināšanu gan par finanšu pakalpojumiem un to riskiem, gan par sektora un tā uzrauga darbības būtību, FKTK nodrošināja plašu informācijas pieejamību par katra tirgus segmenta dalībnieku darbības rezultātiem, regulējošo prasību aktualitātēm, FKTK padomes lēmumiem, t.sk. Latvijas bankām piemērotajām sankcijām (piecos gadījumos), kā arī piedalījās aktuālo jautājumu, kas pārskata gadā bija sabiedrības un mediju dienas kārtībā, skaidrošanā.

2015. gadā bija vērojamas aktīvas norises dažādās jomās. Likumdevējs izteica vairākus priekšlikumus par izmaiņām FKTK līdz šim nodrošinātajā uzraudzības ietvarā, piemēram, saistībā ar tā saukto ātro kredītu uzraudzības pārņemšanu vai savstarpējo aizdevumu pakalpojumu sniedzēju jeb pūļa finansējuma (crowdfunding) regulējuma izstrādi. Plaša publiska diskusija bija vērojama par jaunu kredītu pieejamību uzņēmumiem dažādās nozarēs. Īstenojot vienoto uzraudzību Eiropas banku savienības ietvaros, Latvijas finanšu uzrauga komentāri tika nodrošināti arī par notikumiem Eiropas un pasaules finanšu tirgos, Grieķijas valsts parāda krīzes pavērsieniem, eiro kursa svārstībām vai tā saukto Junkera ekonomikas stimulēšanas plānu. Papildus makroprudenciālās uzraudzības ietvaros

FKTK, sākot ar 2015. gadu, ik ceturksni noteica un publiskoja pretcikliskās kapitāla rezerves normu darījumiem ar Latvijas rezidentiem.

Katrā šajā gadījumā bija nepieciešama atbilstoša FKTK komunikācija – dati vai plašāks skaidrojums, ko gatavoja Komunikācijas daļas speciālisti. Kopumā 2015. gadā

FKTK savā mājaslapā publicēja un plašsaziņas līdzekļiem izplatīja vairāk paziņojumu nekā iepriekš – 155

(2014. gadā – 144). Papildus standarta paziņojumiem Komunikācijas daļa sagatavoja trīs infografikas, kas vizuāli atraktīvā veidā nodrošināja nepieciešamās informācijas izklāstu sabiedrībai – par banku darbību 2014. gadā, par finanšu pratības aktuālajām tendencēm

un par vienā dienā veikto darījumu apmēru Latvijas finanšu sektorā.

Lai atvieglotu informācijas plūsmas medijiem un citiem interesentiem plānošanu, FKTK 2015. gadā ievietoja mājaslapā datu publicēšanas kalendāru par tirgus dalībnieku darbību 2016. gadā.

Savukārt interaktīvais rīks *BANKU KOMPASS*, kurā tiek salīdzināti Latvijas komercbanku galvenie katra ceturkšņa darbības rādītāji, tika papildināts ar izglītojošu skaidrojumu kapitāla pietiekamības rādītāja vairākiem līmeņiem, attiecīgi nodrošinot šīs informācijas atspoguļošanu par katru komercbanku arī šā rīka grafiskajā sadaļā.

Kopš 2012. gada FKTK komunicē sociālā tīkla "Twitter.com" kontā. 2015. gada beigās tam bija jau 1 615 sekotāju (2014. gadā – 1400). "Twitter" tiek ievietota viegli uztverama informācija gan par FKTK padomes lēmumiem, finanšu pratības aktualitātēm un starptautisko sadarbību, gan nodrošinātas operatīvas atbildes uz sekotāju jautājumiem.

Publicitātes intensitāte medijos 2015. gadā bija līdzīga kā iepriekšējā periodā, jo FKTK vadība sniedza 65 intervijas (2014. gadā – 70) gan vietējiem, gan ārvalstu medijiem. 2015. gada laikā FKTK vārds tika minēts vairāk nekā 3 360 dažādās mediju publikācijās un sižetos.

Komunikācijas daļa pārskata gadā organizēja trīs mediju pasākumus – saistībā ar banku darbību 2014. gadā, jaunas mērījumu sistēmas *Finanšu pratības indekss* publiskošanu un vides objekta – krājkases Gudrīte – atklāšanu 3. Finanšu izglītības nedēļas ietvaros. 2015. gadā FKTK eksperti un vadība piedalījās arī tādās sociāli atbildīgās aktivitātēs kā "Atvērtο durvju diena" un "Ēnu diena".

Ilgadējās Latvijas sabiedrības socioloģiskās aptaujas rezultāti 2015. gadā parādīja, ka ir augusi iedzīvotāju uzticēšanās gan finanšu sektoram (vidēji līdz 52% (iepriekš 50%)), gan tā uzraugam FKTK. Turklāt, kā norāda aptaujas veicējs SKDS, gada laikā uzticēšanās līmenis bija pieaudzis visām aptaujā iekļautajām institūcijām, t.i., tirgus dalībniekiem. FKTK darbības novērtējums rādīja, ka, lai gan to iedzīvotāju skaits, kas pārzina uzraudzības institūcijas darbību ļoti labi, ir nedaudz samazinājies, taču

uzticēšanās FKTK veikumam bija augusi no 47% (2014) līdz 54% (2015). Visvairāk Latvijas iedzīvotāji 2015. gadā paļāvās uz apdrošināšanas sabiedrībām – 71% (iepriekš 68%), tām sekoja komercbankas ar 67% (iepriekš 63%), 2015. gadā piedzīvojot visstraujāko kāpumu. Turklāt to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka Latvijas bankās savu naudu var glabāt droši un ļoti droši, gada laikā bija izteikti audzis – līdz 49% (iepriekš 38%).

FKTK komunikācijā nozīmīga vieta atvēlēta sabiedrības finanšu pratības jautājumiem, kas ir viena no FKTK stratēģiskajām prioritātēm.

Finanšu pratības stratēģijas ieviešana

2015. gada otrajā pusē tika novērtēts pirmais Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības stratēģijas 2014–2020 (Stratēģija) ieviešanas gads kopš partneru sadarbības memoranda parakstīšanas 2014. gada 24. februārī. Izpildes indikatori parādīja, ka

Latvijas iedzīvotāju finanšu pratība pakāpeniski aug, jo bija vērojama teju visu mērķu izpildes indikatoru plānotā virzība.

Ierasti augsta līdžīgi kā citās attīstītajās valstīs bija Latvijas iedzīvotāju iesaiste pamata finanšu pakalpojumu izmantošanā: bankas kontu izmantoja 94% iedzīvotāju; turklāt arvien vairāk klientu pievērsās pakalpojumu elektroniskajiem risinājumiem – 2014. gadā jau 70% no visiem iedzīvotājiem izmantoja internetbanku (2013. gadā – 65%).

2014. gadā bija pieaudzis to mājsaimniecību skaits, kas regulāri plānoja savu budžetu, – 58%. Kopējie mājsaimniecību uzkrājumi bija auguši par nepilnu 1 mljrd. eiro, sasniedzot 8.1 mljrd., savukārt pieaugums iedzīvotāju parakstītajās risku apdrošināšanas prēmijās bija lielāks par plānoto maksimālo (+9.8%), bet dzīvības apdrošināšanas īpatsvars apdrošināšanas tirgū palielinājās līdz 24%.

26. attēls.

FKTK infografika (publicēta 10.06.2015.)

Stratēģijas izpildes indikatoru analīze 2015. gada beigās parādīja turpmāko pozitīvo virzību iedzīvotāju finanšu pratības pilnveidē arī šajā gadā – mājsaimniecību uzkrājumi turpināja augt, kaut arī ne tik strauji kā iepriekš, sasniedzot 8.6 mljrd. eiro, bija noslēgti vairāk nekā 9 tūkst. jaunu uzkrājošās dzīvības apdrošināšanas līgumu, privāto pensiju plānu dalībnieku skaita pieaugums 2015. gadā bija straujāka pēdējo piecu gadu laikā un risku apdrošināšanas prēmiju apmērs uz vienu iedzīvotāju sasniedza 144 eiro (iepriekš 134 eiro). Mājsaimniecību turpmāko attīstību un ilgtspēju nodrošina sasniegtais teju optimālais līdzsvars kredītu un noguldījumu attiecībā jeb 99% naudas izteiksmē kredītu kopsumma pret noguldījumu kopsummu (100%), kā arī augšais iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju, sasniedzot 12 321 eiro (iepriekš 12 051 eiro).

Otrā finanšu pratības aptauja un INDEKSS

Paralēli pirmajai (2014. gada 1. ceturksnī) un otrajai (2015. gada 2. ceturksnī) iedzīvotāju finanšu pratības aptaujai FKTK kā nākamo soli finanšu pratības mērīšanai

Kopš 2011. gada FKTK uztur izglītojošu vortālu *KLIENTU SKOLA* ar skaidrojošiem materiāliem par finanšu pakalpojumiem Latvijā, klientu tiesībām un valsts garantiju sistēmu. Kopš 2014. gada *KLIENTU SKOLA* tiek attīstīta, veidojot arī sadaļu *KLIENTU ABC*, kur tiek piedāvāti mācību materiāli dažādiem izzīņas līmeņiem. Pārskata gadā A līmenis tika papildināts līdz 27 tematiem (+10), tika atklāts B līmenis ar 12 pagaidu tematiem un arī ievietots šī līmeņa pārbaudes tests, kā arī tika sākta C

līmeņa izstrāde. Pārskata gadā *KLIENTU SKOLA* sniedza 36 konsultācijas (2014. gadā – 45) vortāla lietotājiem. *KLIENTU SKOLAS* popularizēšana notika regulārās vieslekcijās Latvijas skolās un augstskolās, kā arī valsts mācību priekšmetu olimpiāžu un skolēnu zinātniskās konferences laureātu nometnē *ALFA*.

Mūžizglītības aktivitātes

Lai nodrošinātu dažādu auditoriju informēšanu par jauniem pakalpojumiem, klientu tiesībām un pienākumiem, kā arī sniegtu pieprasītās konsultācijas Latvijas reģionu iedzīvotājiem, laikrakstā "Latvijas Avīze" īpašā *KLIENTU SKOLAS* rubrikā 2015. gadā tika sagatavotas 12 publikācijas.

FKTK eksperti sniedza lekcijas dažādās auditorijās un par dažādiem tematiem, kas saistīti ar finanšu un kapitāla tirgu Latvijā, – Banku augstskolas (BA) seminārā FIN 2015 ietvaros skolu pedagogiem par apdrošināšanas jautājumiem, BA apdrošināšanas specializācijas studentiem seminārā FKTK, Latvijas Bankas ikgadējā

seminārā ekonomikas un sociālo zinību skolotājiem ar lekciju "Finanšu pratība – Latvijas mājsaimniecību virzība uz ilgtspēju", informatīvā lekcijā BA mācībbspēkiem par finanšu pratības vadību un aktualitātēm u.c. aktivitātēs pēc nepieciešamības.

Starptautiskā sadarbība

Kopš 2014. gada FKTK darbojas OECD darba grupā *International Network for Financial Education* (INFE) kā Latvijas finanšu pratības aktivitāšu nacionālais koordinators, nodrošinot arī informācijas apkopošanu un sniegšanu OECD par Latvijas paveikto šajā jomā. Latvijas pieredze finanšu pratības stratēģiskajā vadībā ir iekļauta 2015. gada nogalē publiskotajā OECD/INFE politikas rokasgrāmatā ***National Strategies for Financial Education*** līdztekus citām attīstītajām valstīm. Tāpat Latvijas finanšu pratības aptaujas dati (2015) ir iesniegti INFE pirmajam analītiskajam datu apkopojumam par finanšu pratības līmeni OECD valstīs, kas tiks publiskots 2016. gada nogalē.

6. tabula.

Finanšu lietpratības līmenis Eiropas valstīs, kuras veic finanšu izglītības novērtējumu (OECD/INFE 2015)

Pieaugušo respondentu sniegto pareizo atbilžu procentuālais sadalījums pa valstīm (%)

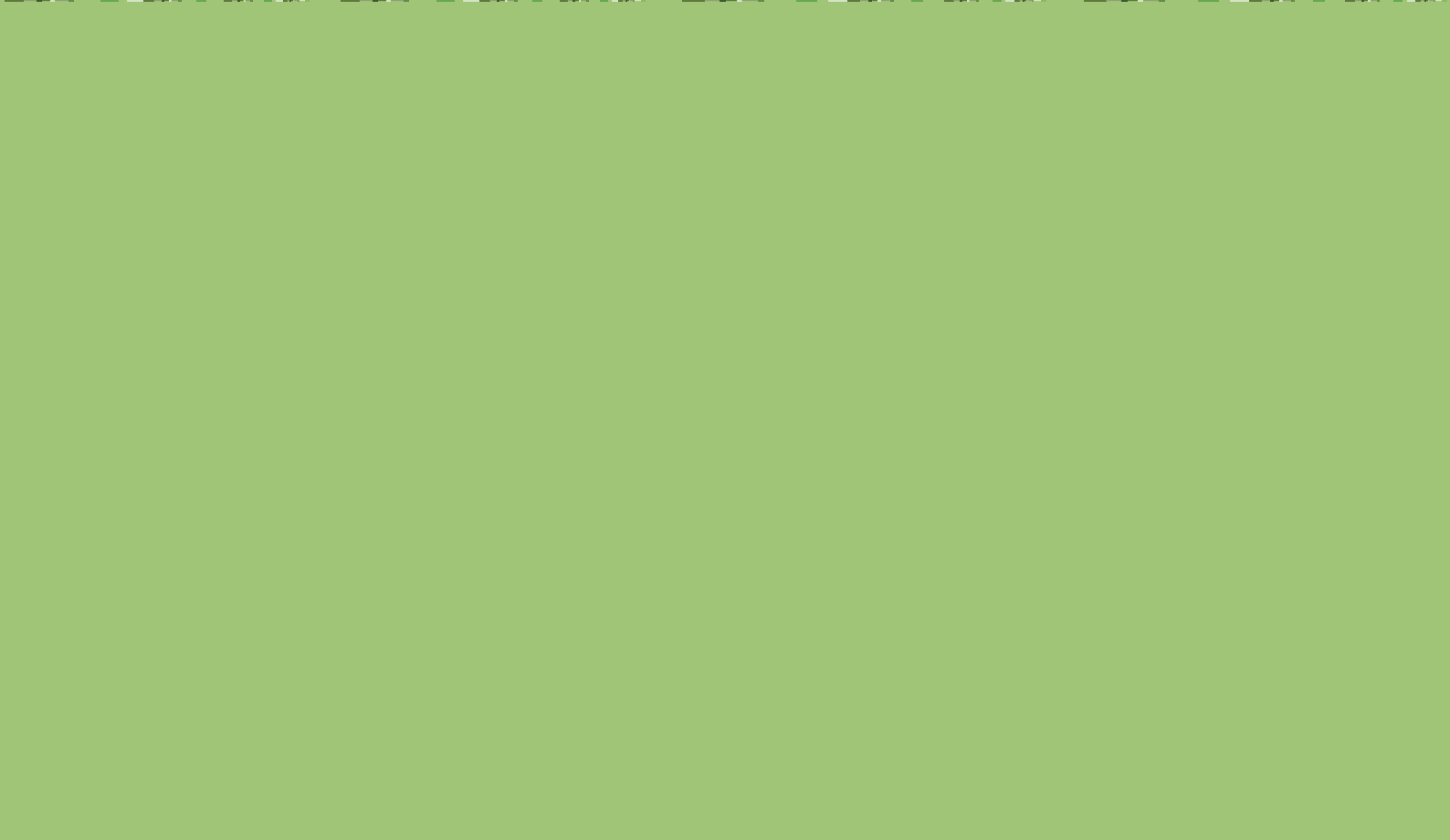
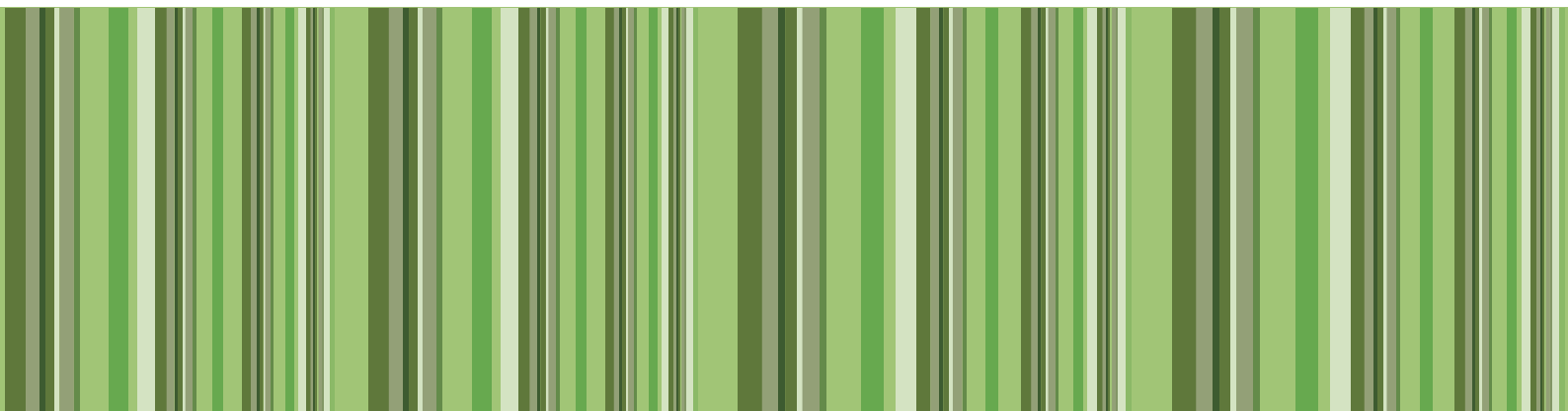
	KREDĪTA PROCENTU MAKSĀJUMS	KREDĪTA PAMAT- SUMMAS PLUS PROCENTU APRĒĶINS	SALIKTIE PROCENTI (UN PAREIZA ATBILDE UZ IEPRIEKŠĒJO JAUTĀJUMU)	RISKS UN IENESĪGUMS*	INFLĀCIJAS DEFINĪCIJA	DIVERSI- FIKĀCIJA*
Albānija	88%	48%	16%	77%	75%	65%
Austrija	86%	68%	36%	86%	85%	62%
Beļģija	91%	63%	39%	83%	80%	56%
Horvātija	80%	62%	22%	69%	74%	66%
Čehijas Republika	83%	58%	22%	71%	73%	69%
Igaunija	89%	79%	38%	85%	88%	65%
Francija	94%	57%	34%	87%	87%	75%
Ungārija	91%	53%	24%	84%	89%	65%
Latvija	89%	72%	44%	82%	86%	64%
Lietuva	79%	68%	31%	75%	67%	75%
Nīderlande	92%	76%	56%	73%	74%	53%
Norvēģija	91%	80%	58%	86%	74%	59%
Polija	77%	61%	21%	77%	69%	56%
Portugāle	87%	61%	30%	82%	87%	73%
Krievijas Federācija	88%	48%	27%	78%	66%	41%
Turcija	84%	54%	19%	90%	84%	74%
Apvienotā Karaliste	83%	57%	36%	74%	80%	52%
Kopā:	87%	62%	32%	81%	79%	63%

* Procenti attiecas uz pareizi atbildētu galveno jautājumu. Alternatīvu formulējuma variantu izmantoja Čehijas Republikā (Risks un atdeve) un Albānijā, Čehijas Republikā un Lietuvā (Diversifikācija).

Latvijas pārstāvis 2015. gadā piedalījās arī INFE darba grupā (*Subgroup on Core Competencies*), kas izstrādā OECD valstu kopējo finanšu pratības kompetenču standartu pieaugušajiem, paralēli vadot Latvijas darba grupu, kas veidoja nacionālā standarta projektu. Šis darbs turpinās.

Latvijas pieredzes nodošana 2015. gadā tika nodrošināta 1. Baltijas jūras valstu forumā par finanšu pratības aktivitātēm Viļņā (Lietuva), Austrijas Bankas seminārā Austrumeiropas valstīm Vīnes Institūtā un *CYFI&McKinsey* Londonas seminārā par bērnu un jauniešu ekonomiskās izglītības aktivitātēm nacionālajās stratēģijās. Latvija pēdējos gados finanšu pratības veicināšanas jomā no valsts, kura apgūst citu valstu labāko praksi, ir kļuvusi par valsti, kas sniedz atbalstu un konsultē gan savas kaimiņvalstis, gan starptautiskos partnerus.

2016. GADA SVARĪGĀKIE UZDEVUMI

FINANŠU REGULĒJUMA PILNVEIDE ir FKTK stratēģiskā prioritāte, kas paredz Latvijas finanšu sektoram un uzraudzības mērķiem atbilstošas un samērīgas regulatīvās vides attīstību ES vienotā tirgus kontekstā. 2016. gadam ir apstiprināts finanšu un kapitāla tirgus regulējuma izstrādes un pilnveides plāns, kas skar visus FKTK uzraudzībā esošos tirgus segmentus.

Kredītiestāžu sektorā starptautiskais kredītiestāžu uzraudzības standarts *Basel III* paredz nacionālās izvēles iespējas un pārejas periodus vairāku prasību ieviešanā, ņemot vērā atšķirības starp dalībvalstīm. 2016. gadā tiks vērtēts, vai gadījumos, kad izvēlēta nacionālā pieeja atšķiras no ECB Regulā noteiktās, netiek kropļota konkurence Latvijas kredītiestāžu sektorā, un nepieciešamības gadījumā tiks pārskatītas nacionālajos likumos noteiktās izvēles iespējas par kredītiestādēm, kuras nav ECB tiešajā uzraudzībā. Ņemot vērā riska pārvaldīšanas metožu un uzraudzības prakses attīstību, 2016. gadā paredzēts veikt **grozījumus FKTK "Kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa izveides normatīvajos noteikumos"**. Tiks ieviesta prasība veikt kredītiestādes biznesa modeļa un attīstības stratēģijas ilgtspējas izvērtējumu un noteikts, ar kādiem pašu kapitāla elementiem un kādā proporcijā jāsedz iekšējās kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesā noteiktais papildus nepieciešamais kapitāls. Tiks paplašinātas aktīvu kategorijas, kurām jāvērtē koncentrācijas risks, un precizēta stresa testēšanas rezultātu iekļaušana papildu kapitāla prasību noteikšanā. FKTK plāno papildināt **"Likviditātes prasību, to izpildes kārtības un likviditātes riska pārvaldīšanas normatīvos noteikumos"** ar prasību bankām veikt likviditātes pietiekamības novērtēšanu, kas ietver bankas pašreizējai un plānotajai darbībai piemītošo risku segšanai nepieciešamā likviditātes rezervju apmēra noteikšanu, kā arī bankas likviditātes riska identificēšanas, novērtēšanas un pārvaldīšanas izvērtēšanu.

NILLTFN jomā 2016. gadā īpaša vērība tiks pievērsta normatīvo noteikumu bāzes pilnveidei gan banku segmentā, gan maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu segmentā. Tiks izstrādāti normatīvi gan sadarbības ar politiski nozīmīgu personu risku pārvaldības, gan arī kopējā NILLTF riska profila vērtēšanas prasību jomā, tāpat tiks gatavota virkne jaunu nozares normatīvu, kas noteiks prasības paaugstināta riska segmentos un banku NILLTF risku pārvaldības posmos, sadarbības sākšanas ar paaugstināta riska klientiem un to sākotnējās izpēti procesos, klientu, kas ir maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes, darbības uzraudzībā, loro tipa korespondējošo attiecību risku pārvaldībā un aizdomīgo darījumu tipoloģiju identificēšanā.

Apdrošināšanas sektorā 2016. gadā plānots sākt darbu pie Direktīvas par apdrošināšanas izplatīšanu ieviešanas, galvenokārt izstrādājot grozījumus **Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas starpnieku darbības likumā**. Finanšu instrumentu tirgus jomā 2016. gadā plānots izstrādāt grozījumus **Finanšu instrumentu tirgus likumā**, lai ieviestu MiFID II direktīvas prasības. Tāpat tiks sagatavoti **Grozījumi ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā** ar mērķi pārņemt Direktīvu par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem saistībā ar depozitārija funkcijām, atlīdzības politikas nostādņām un sankcijām. Tiks izstrādāti grozījumi **Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likumā**, kuri paredz Maksājumu kontu direktīvas prasību ieviešanu. Plānots, ka 2016. gadā piemērošanai **ES tiks apstiprināts jauns 9. Starptautiskais Finanšu pārskatu standarts** un, sākot ar 2018. gadu, tas finanšu pārskatu sagatavošanā būs saistošs arī lielākajai daļai Latvijas finanšu tirgus dalībnieku.

Turpināsies FKTK veikto **finanšu sektora risku analīzes sistēmu pilnveide**, liekot uzsvāru uz stresa testu metodoloģijas attīstīšanu, risku analīzē izmantojamo riska analīzes rādītāju robežvērtību pārskatīšanu un riska analīzes rādītāju vizualizācijas iespēju ieviešanu informācijas sistēmās.

2016. gadā **plānots izstrādāt speciālo regulējumu savstarpējo aizdevumu platformām**, ņemot vērā to, ka šāds darbības veids Latvijas normatīvajos aktos šobrīd nav definēts un speciālais regulējums nodrošinās, ka platformas var darboties to klasiskajā modelī (bez cesijas), jo šobrīd speciālais patērētāju kreditēšanas regulējums to nepieļauj.

MAKROUZRAUDZĪBAS BŪTISKA STIPRINĀŠANA ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem uzraudzības ietvara pilnveides procesā, lai savlaicīgi identificētu sistēmiskos riskus un veiktu šo risku novēršanas vai mazināšanas pasākumus, piemērojot atbilstošos instrumentus. 2016. gadā turpināsies jauno makroprudenciālo instrumentu apgūšana. Ņemot vērā sistēmiski nozīmīgu finanšu iestāžu būtisko lomu finanšu sektorā, nepieciešams ieviest papildu prasības – paaugstinātas kapitāla rezerves normas atbilstoši iestādes nozīmīgumam, lai stiprinātu to noturīgumu pret neparedzētiem nelabvēlīgiem apstākļiem. 2016. gadā tiks izstrādāta vietējo sistēmiski nozīmīgu banku kapitāla rezerves normas noteikšanas metodoloģija, kura tiks apspriesta Makrouzraudzības padomē.

FINANŠU TIRGUS DALĪBNIEKU UZRAUDZĪBAS ĪSTENOŠANA.

Nemot vērā jaunus izaicinājumus, tiks turpināts darbs pie uzraudzības metožu, instrumentu un prakses atbilstības ECB principiem nodrošināšanas, aktīvi un abpusēji sadarbojoties ar ECB,

ņemot vērā arī Latvijas finanšu sektora specifiku. 2016. gadā tiks aktualizētas klātienēs un neklātienēs uzraudzības rokasgrāmatas, noteikta banku darbības atjaunošanas plānu novērtējuma kārtība un kritēriji. Tāpat plānots ieviest papildu agrīnā brīdinājuma rādītājus, pārskatot esošo agrīnā brīdinājuma rādītāju robežvērtības.

NILLTFN jomā 2016. gadā būtiskākais būs, pamatojoties uz jaunās NILLTFN atbilstības uzraudzības stratēģiju, panākt jaunizveidotā FKTK Atbilstības kontroles departamenta efektīvu darbību.

Uzraudzības procesi tiek veidoti ar mērķi nodrošināt vispusīgu, kompleksu un savlaicīgu visu finanšu pakalpojumu tirgus dalībnieku darbības NILLTF risku identifikāciju, novērtējumu un nepieciešamo korektīvo pasākumu izpildi.

Labs pamats tam ir tiesību aktu grozījumu ietvaros FKTK piešķirtās pilnvaras un paplašinātais deleģējums normatīvo prasību noteikšanā.

2016. gadā plānots turpināt maksājumu iestāžu, elektroniskās naudas iestāžu un kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību reģistrācijas/licencēšanas procesa pilnveidi, lielāku uzmanību veltot iestāžu komercdarbības ilgtspējas un konkurētspējas novērtēšanai. FKTK darbinieki turpinās sniegt konsultācijas potenciālajiem un esošajiem tirgus dalībniekiem iestādes reģistrācijas/licencēšanas, kā arī uzraudzības un pārskatu iesniegšanas jautājumos.

Stājoties spēkā jaunajam *Maksātspējas II* uzraudzības režīmam, apdrošināšanas tirgus dalībnieku uzraudzības procesā prioritāte 2016. gadā būs faktiskās uzraudzības nodrošināšana atbilstoši Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likumā noteiktajām prasībām, gan pārskatot un pilnveidojot klātienēs un neklātienēs uzraudzības rokasgrāmatas atbilstoši *Maksātspējas II* principiem, gan pārbaudot apdrošinātāju iesniegto dokumentu un pārskatu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, gan veicot neklātienēs un klātienēs pārbaudes.

2016. gadā FKTK TURPINĀS SEKMĒT LATVIJAS APSTĀKĻIEM ATBILSTOŠU, ILGTSPĒJĪGU UN FINANŠU PAKALPOJUMU PATĒRĒTĀJIEM DROŠU UN ATBILDĪGU TIRGUS DALĪBNIEKU BIZNESA MODEĻU IEVIEŠANU.

Banku uzraudzības jomā FKTK 2016. gadā pastiprinātu uzmanību pievērsīs banku biznesa modeļu un pelnītspējas novērtēšanai,

īpaši fokusējoties uz banku atjaunošanas plānu un ar pelnītspēju saistīto risku, kā arī stratēģijas un biznesa plānu novērtēšanu. Paralēli FKTK veiks banku iekšējās pārvaldības ietvara vispārēju novērtēšanu, pievēršot banku uzmanību labās prakses piemēriem un turpinot dialogu ar bankām par to ieviešanu. Aizvien FKTK redzeslokā saglabāsies kredītrisks un pietiekama uzkrājumu līmeņa nodrošināšana, lielāku uzmanību pievēršot koncentrācijas riskam banku kredītportfelī. 2016. gadā banku uzraudzības jomā ir paredzēts pilnveidot banku uzraudzības reitinga noteikšanas metodiku, precizēt biznesa modeļu un likviditātes riska novērtēšanas kārtību un kritērijus. Arī apdrošināšanas sektorā *Maksātspējas II* uzraudzības ietvaros 2016. gadā ir plānots izvērtēt apdrošināšanas sabiedrību biznesa modeļus un novērtēt to spēju nodrošināt maksātspējas kapitāla prasību izpildi atbilstoši *Maksātspējas II* prasībām.

Lai nodrošinātu **FKTK KĀ NACIONĀLĀS KOMPETENTĀS IESTĀDES UZDEVUMU (NOREGULĒJUMA IESTĀDES FUNKCIJU)** izpildi, 2016. gadā FKTK ir turpinās ES sistēmā integrēta un Latvijas finanšu sektoram atbilstoša, efektīvi funkcionējoša noregulējuma mehānisma ieviešanu, lai pilnveidotu krīzes novēršanas instrumentus, aizstāvētu sabiedrības intereses noregulējuma procesā un saglabātu finanšu stabilitāti valstī.

Arī 2016. gadā FKTK turpinās iesākt stratēģisko virzību saskaņā ar *Latvijas iedzīvotāju finanšu prātības stratēģiju 2014–2020* sabiedrības informēšanā un tās finanšu prātības pilnveidē, kas paredz klientu izpratnes veicināšanu gan par finanšu pakalpojumiem un to riskiem, gan par sektora un tā uzrauga darbības būtību, tādējādi **PROAKTĪVI INFORMĒJOT SABIEDRĪBU UN CEĻOT TĀS FINANŠU PRĀTĪBAS LĪMENI.**

LAI NODROŠINĀTU VISU STRATĒĢISKO MĒRĶU IZPILDI, 2016. gadā turpināsies FKTK personāla kapacitātes stiprināšana, gan paplašinot FKTK amatu vietu skaitu, gan risinot jautājumu par konkurētspējīga atalgojuma nodrošināšanu FKTK darbiniekiem. Tas nepieciešams gan finanšu tirgus standartu celšanai NILLTFN jomā, gan FKTK pienākumu VUM ietvaros

pieaugumam. FKTK kā finanšu sektora uzrauga konkurences iespējas darba tirgū ir ierobežotas, tādēļ jautājums par spējīgu speciālistu piesaisti ir ļoti aktuāls. 2016. gadā otrajā pusē FKTK veiks arī savas darba efektivitātes novērtējumu, kā arī pārskatīs FKTK struktūru, lai nodrošinātu skaidri saprotamu un efektīvu uzraudzības iestādes darbu.

FKTK PĀRVALDĪBA UN ORGANIZĀCIJA

12. PERSONĀLA POLITIKA

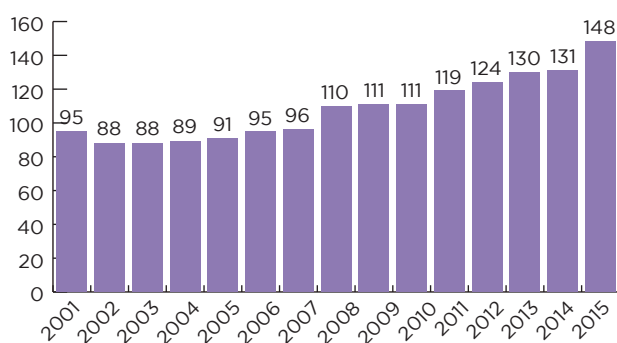
Augsti izglītots un profesionāls personāls ir svarīgākais FKTK resurss, kas nodrošina FKTK mērķu sasniegšanu un tālāku iestādes attīstību.

12.1. Personāla skaitliskais sastāvs un izmaiņas

Pārskata gadā FKTK amata vietu skaits palielinājās līdz 148 amata vietām.

28. attēls.

Personāla skaita dinamika (2001–2015)

Lai nodrošinātu komunikāciju starp Latvijas Republikas, ES un ASV kompetentajām iestādēm NILLTFN jautājumos un veicinātu ASV kompetento iestāžu prasību izpratni un praktisko piemērošanu FKTK un citās Latvijas Republikas kompetentajās iestādēs, 2015. gadā uz laiku (divi gadi) tika atvērta nozares padomnieka – atašeja amata vieta. No diplomātiskā ranga piešķiršanas brīža atašejs pilda pienākumus ASV.

Vidējais nodarbināto skaits, ieskaitot ilgstošā prombūtnē esošos darbiniekus, 2015. gadā bija 138 darbinieki. 2015. gada 31. decembrī FKTK bija nodarbināti 145 darbinieki, t.sk.:

- 116 (80%) pamatdarbības veicēji un 29 (20%) atbalsta darbinieki;
- 97 (67%) valsts amatpersonas un 48 (33%) darbinieki;
- visi darbinieki bija intelektuālā darba veicēji.

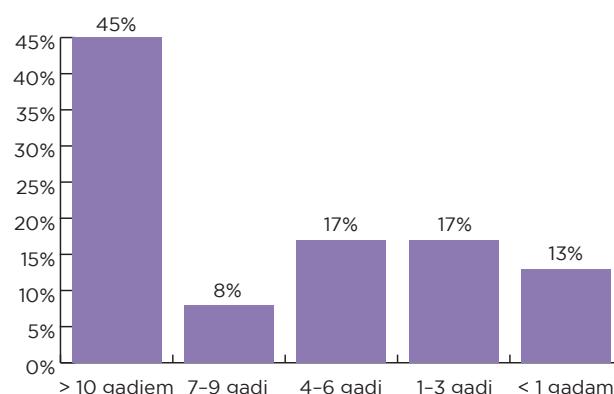
Personāla mainība 2015. gadā bija 4.1%. Pārskata gadā darbu FKTK sāka 23 darbinieki, t.sk. 20 darbinieki

pamatdarbības un trīs darbinieki atbalsta funkcijas nodrošināšanai, no kuriem pieci darbinieki FKTK tika pieņemti darbā uz noteiktu laiku – ilgstošu darbinieka prombūtnes laiku (bērna kopšanas atvaļinājums). Pārbaudes laikam beidzoties, saskaņā ar izstrādāto adaptācijas perioda plānu visi darbinieki saņēma pozitīvu vērtējumu un turpina darbu FKTK. Pārskata gadā FKTK pārtrauca darba attiecības ar sešiem darbiniekiem, t.sk. ar vienu darbinieku, kurš bija pieņemts darbā FKTK uz ilgstošu darbinieka prombūtnes laiku (bērna kopšanas atvaļinājums). No pieciem pastāvīgajiem darbiniekiem, kuri pārtrauca darba attiecības ar FKTK, trīs izvēlējās veidot karjeru privātajā sektorā, bet divi izturēja atlases konkursu un karjeru turpina starptautiskās finanšu institūcijās ASV un Vācijā.

2015. gada beigās 87% darbinieku (126) FKTK strādāja ilgāk par vienu gadu, darba attiecībās ar FKTK 14 gadus, t.i., no FKTK izveidošanas brīža (2001. gadā), bija 40% (58) darbinieku, savukārt mazāk par gadu – 13% (19) darbinieku.

29. attēls

Personāla sadalījums pēc FKTK nostrādātā laika (%)

Pārskata gadā 82 (57%) darbinieki tika norīkoti 509 dienesta komandējumos, t.sk.:

- 50 darbinieki regulāri piedalījās ES institūciju un Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu (EBI, EAAP un EVTI) izveidoto darba grupu darbā;
- 37 darbinieki piedalījās ar VUM darbību saistītajās ECB darba grupās;

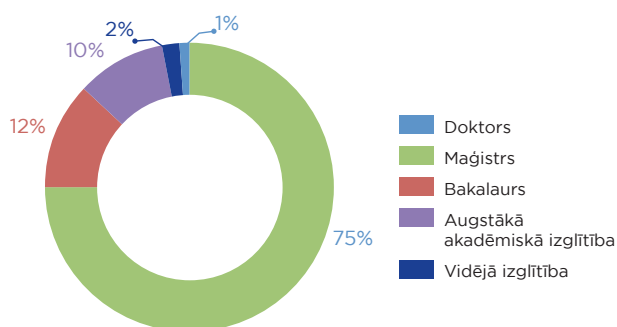
- deviņi darbinieki piedalījās ar Latvijas Republikas prezidentūru ES Padomē saistītos pasākumos;
- FKTK priekšsēdētājs kā Latvijas Republikas pārstāvis piedalījās Starptautiskā Valūtas fonda un Pasaules Bankas pavasara un rudens sanāksmēs.

12.2. Personāla kvalifikācija

Pārskata gada beigās 98% (142) FKTK darbinieku bija augstākā izglītība (t.sk. 75% bija ieguvuši maģistra grādu), bet 2% (3) – vispārējā vidējā vai vidējā profesionālā izglītība.

30. attēls

FKTK personāla sadalījums pēc izglītības līmeņa (%)

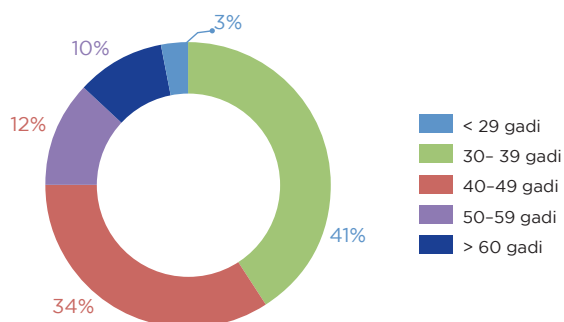
12.3. Personāla demogrāfiskais sadalījums un vecuma raksturojums

2015. gada beigās no visiem FKTK darbiniekiem 72% (105) bija sievietes un 28% (40) vīrieši. Personāla vecuma struktūru 2015. gada beigās raksturo šādi rādītāji: 3% (5) darbinieku bija vecumā līdz 29 gadiem, 41% (60) – vecumā no 30 līdz 39 gadiem, 34% (49) – vecumā no 40 līdz 49 gadiem un 21% (31) – vecāki par 50 gadiem.

FKTK darbinieku vidējais vecums 2015. gada beigās, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, bija nedaudz palielinājies un tas bija 42 gadi.

31. attēls

FKTK personāla sadalījums pa vecuma grupām (%)

12.4. Personāla darba izpildes novērtēšana

2015. gads bija sestais gads, kopš FKTK sākusi darbinieku darba izpildes novērtēšanu (DIN). 2015. gadā saskaņā ar FKTK noteikto kārtību darba izpildes novērtēšanā piedalījās 131 darbinieks – 21 struktūrvienību vadītājs (t.sk. trīs padomes locekļi) un 110 speciālisti.

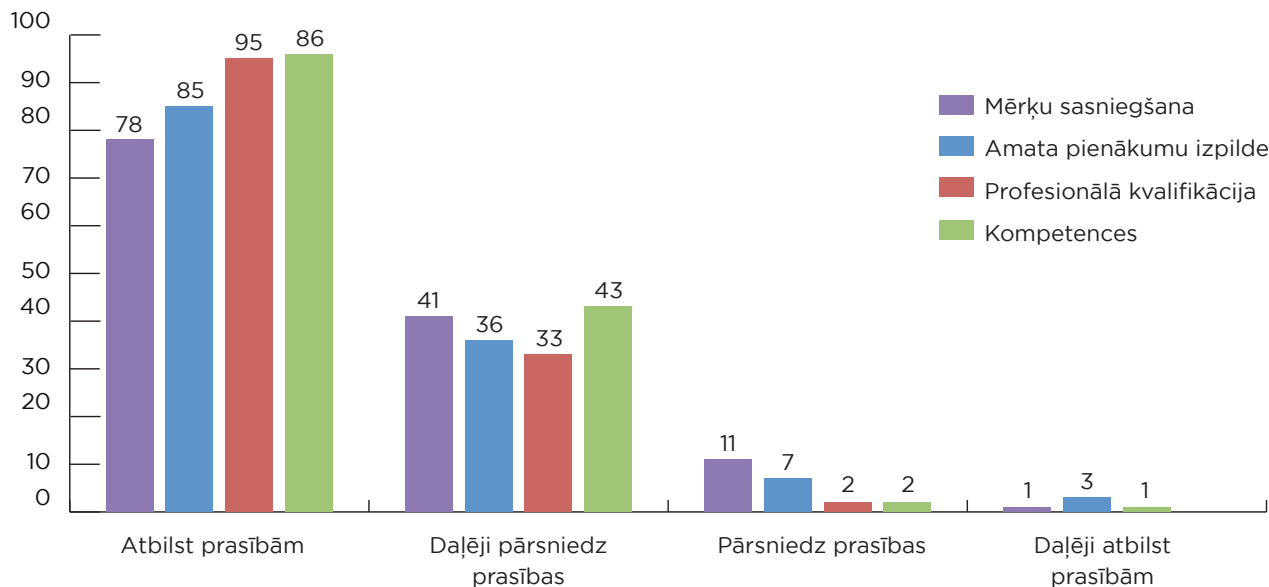
Darba izpildē tika vērtēti četri kritēriji: izvirzīto mērķu sasniegšana, amata pienākumu izpilde, atbilstība profesionālās kvalifikācijas prasībām (t.sk. izglītības līmenis, profesionālā pieredze, profesionālās zināšanas un prasmes, valodu zināšanas un datorprasmes) un amatam nepieciešamās kompetences.

Visu kritēriju kopējo vērtējumu "atbilst prasībām" saņēma 66% darbinieku, "daļēji pārsniedz prasības" – 33% darbinieku, bet vērtējumu "pārsniedz prasības" un "daļēji atbilst prasībām" – 1% darbinieku. 2015. gadā neviens no darbiniekiem nesaņēma visu kritēriju kopējo vērtējumu "neatbilst prasībām".

Lielākā daļa darbinieku saņēma vērtējumu "atbilst prasībām" arī par katru kritēriju atsevišķi – par izvirzīto mērķu sasniegšanu 60% (78) darbinieku, par amata pienākumu izpildi 65% (85) darbinieku, par atbilstību profesionālās kvalifikācijas prasībām 73% (95) darbinieku un par amatam nepieciešamajām kompetencēm 66% (86) darbinieku.

32. attēls

DIN vērtējums dalījumā pa kritērijiem (skaits)

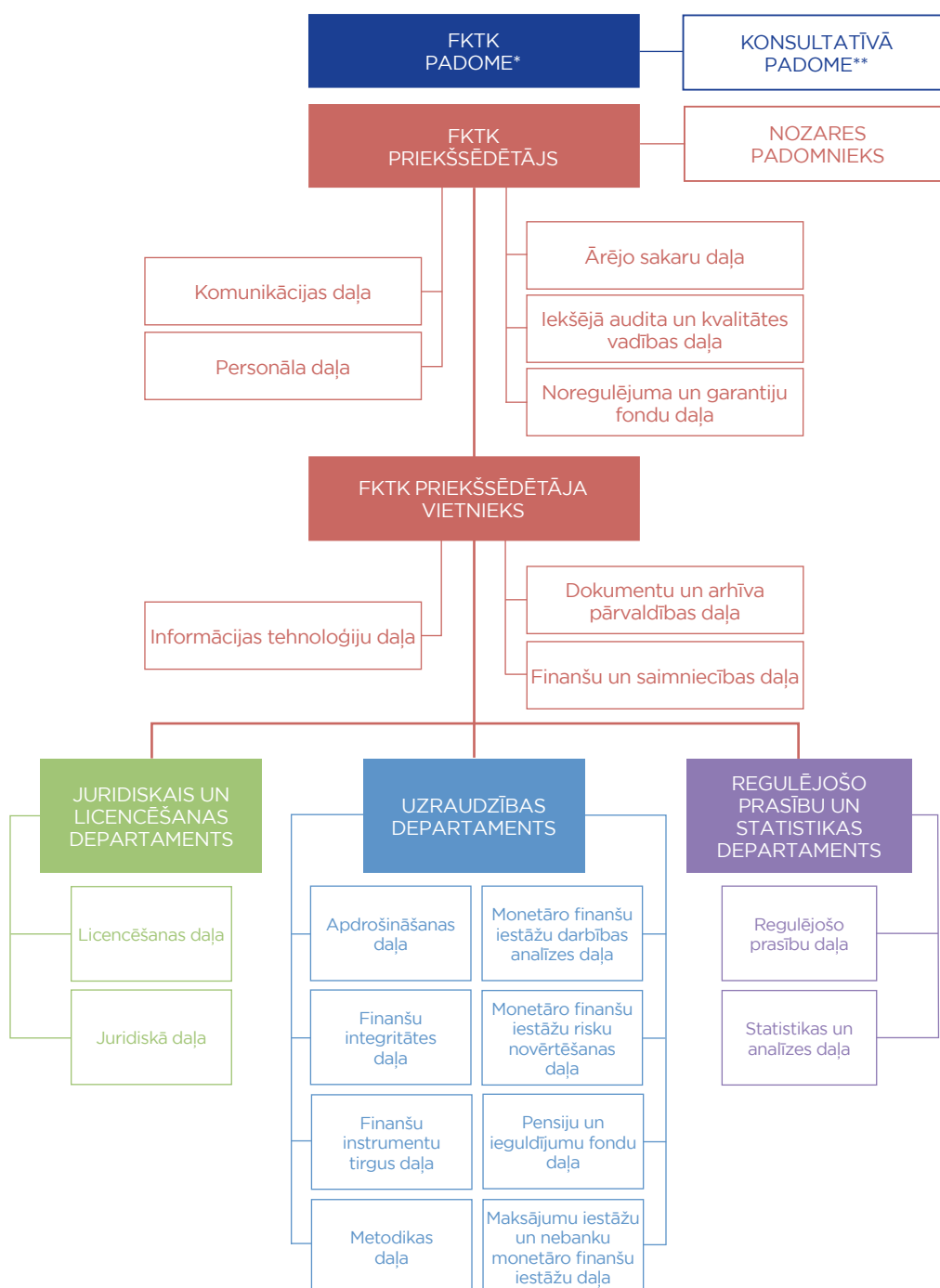
12.5. Personāla kvalifikācijas paaugstināšana

Lai saskaņā ar FKTK stratēģiju nepārtraukti pilnveidotu FKTK darbības procesus, paaugstinātu darba efektivitāti un produktivitāti, kā arī veiktu finanšu sektora, jo īpaši banku sektora, uzraudzību, 95 (66%) FKTK darbinieki paaugstināja kvalifikāciju, apmeklējot ar amata pienākumu veikšanu saistītas mācības Latvijā un ārvalstīs. Latvijā tika apmeklēti semināri, kas saistīti ar zināšanu pilnveidi normatīvo aktu pārvaldības un piemērošanas, finanšu analīzes, risku pārvaldības, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas, stratēģijas vadlīniju un pamatnostādņu izstrādes, elektronisko maksājumu, iepirkumu vadības, lietvedības, informācijas tehnoloģiju, prezentācijas un vadības prasmju jautājumos.

Lai papildinātu zināšanas banku risku pārvaldības, stresa testu veikšanas metodikas un prakses, apdrošināšanas sektora kapitāla prasību *Maksātspēja II*, banku kapitāla prasību jeb *Basel III* un citos ar finanšu uzraudzību saistītos jautājumos, 54 (37%) FKTK darbinieki apmeklēja seminārus ārvalstīs.

Eiropas centrālo banku sistēmas un VUM ietvaros FKTK Rīgā organizēja trīs seminārus: *Working in remote and multicultural teams*, *Risk management and risk-based auditing* un *Auditing banking supervision under the SSM*, kuros piedalījās seši (4%) FKTK darbinieki.

13. FKTK STRUKTŪRA

* Padome sastāv no pieciem padomes locekļiem: FKTK priekšsēdētāja, viņa vietnieka un trim padomes locekļiem, kas vienlaikus ir arī FKTK departamentu direktori.

** Konsultatīvo padomi uz paritātes principa pamata veido FKTK pārstāvji un finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku sabiedrisko organizāciju (profesionālo biedrību) vadītāji.

14. FKTK DARBĪBAS FINANSIĀLAIS NODROŠINĀJUMS

FKTK darbība pārskata gadā pilnībā tika finansēta no finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumiem. FKTK savas darbības nodrošināšanas budžeta ietvaros 2015. gadā pārvaldīja arī NGF un AAF, kā arī administrēja FSN un vienotā noregulējuma iemaksas. NGF un AAF līdzekļi tiek uzkrāti un izmantoti tikai to mērķiem, un no NGF un AAF līdzekļiem netiek atskaitīti līdzekļi to administrēšanas nolūkiem FKTK labā. Arī par FSN administrēšanu FKTK no valsts nesaņem samaksu. FSN tiek ieskaitīta valsts budžetā.

7. tabula.

FKTK darbības finansiālais nodrošinājums, 2014–2015, eiro

	2014. GADA FAKTISKĀ IZPILDE ¹⁸	2015. GADA FAKTISKĀ IZPILDE ¹⁸	PĀRSKA- TA GADA BUDŽETS	PĀRSKA- TA GADA BUDŽETA IZPILDE, %	FAKTISKĀS IZPILDES ĪPATSVARŠ KOPSUMMĀ, %
IEŅĒMUMI (+)	6 428 323	8 077 784	7 398 000	109	100
FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS DALĪBNIKU MAKSĀJUMI	6 419 633	8 057 039	7 380 095	109	100
AR MONETĀRO FINANŠU IESTĀŽU UZRAUDŽĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	4 743 541	6 078 714	5 540 950	110	75
Kredītiestāžu maksājumi	4 663 670	5 860 609	5 481 620		
Krājaizdevu sabiedrību maksājumi	29 169	31 889	31 830		
Maksājumu iestāžu maksājumi	14 955	42 231	15 335		
Elektroniskās naudas iestāžu maksājumi	35 747	143 985	12 165		
AR FINANŠU INSTRUMENTU TIRGUS UN PRIVĀTO PENSIJU FONDU UZRAUDŽĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	512 633	762 161	586 340	130	9
Finanšu instrumentu tirgus dalībnieku maksājumi	341 685	491 997	401 685		
Privāto pensiju fondu maksājumi	170 948	270 164	184 655		
AR APDROŠINĀŠANAS UZRAUDŽĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	1 163 459	1 216 164	1 252 805	97	15
Dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	219 765	260 602	229 790		
Pārējo apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	943 694	955 562	1 023 015		
CITI IEŅĒMUMI	8 690	20 745	17 905	116	0.3

¹⁸ Saskaņā ar uzkrāšanas principu, izņemot uzkrājumus atvaļinājumiem, kas netiek ietverti budžeta plānošanā

	2014. GADA FAKTISKĀ IZPILDE ¹⁸	2015. GADA FAKTISKĀ IZPILDE ¹⁸	PĀRSKA- TA GADA BUDŽETS	PĀRSKA- TA GADA BUDŽETA IZPILDE, %	FAKTISKĀS IZPILDES ĪPATSVARS KOPSUMMĀ, %
IZDEVUMI (-)	6 899 390	7 438 131	8 182 865	91	100
Darba samaksa, pārējie maksājumi darbiniekiem, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	4 883 630	5 366 083	5 859 500	92	72
Darbinieku apdrošināšana	28 151	36 857	32 645	113	0.5
Personāla profesionālā pilnveide	117 454	94 024	136 980	69	1.3
Telekomunikācijas, sakari un informācija	147 280	153 077	177 955	86	2
Sabiedrības informēšana, iekšējā un ārējā komunikācija	63 782	68 339	86 025	79	1
Uzturēšanas un saimnieciskie izdevumi	633 513	676 535	653 485	103	9
Pakalpojumi uzraudzības nodrošināšanai	18 965	11 312	34 575	31	0.1
Starptautiskā sadarbība	885 071	891 929	1 036 800	86	12
Kapitālo ieguldījumu amortizācija/nolietojums	121 544	139 975	164 900	85	2
REZULTĀTS	-471 067	639 653	-784 865		

Lai nodrošinātu finansējumu FKTK darbības nodrošināšanai 2015. gadā, kura pieaugums bija 15%, salīdzinot ar 2014. gadam plānoto, tika paredzēts, ka finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumi FKTK finansēšanai segs tās budžeta izdevumus 90% apmērā, bet atlikušos 10% segs FKTK no iepriekšējos pārskata gados uzkrātajiem līdzekļiem. Saistībā ar FKTK 2016. gada budžetā nepieciešamajiem grozījumiem un to, ka apdrošināšanas segments nerasniedza FKTK finansēšanai noteikto apmēru, FKTK padome nolēma pārfinansējuma daļu par 2015. gadu atzīt FKTK ieņēmumos 2015. gadā un to nenoteikt kā avansa maksājumus 2016. gadā.

FKTK kopējie izdevumi 2015. gadā bija 7 473.4 tūkst. eiro. FKTK izdevumi bez uzkrājumiem atvaļinājumiem, kā tiek plānots FKTK budžets, 2015. gadā bija 7 438.1 tūkst. eiro, kas bija par 9% mazāk nekā plānotie izdevumi (8 182.9 tūkst. eiro). 2015. gada resursi FKTK darbības nodrošināšanai tika plānoti ar 818.3 tūkst. eiro FKTK uzkrātā rezultāta izmantošanu, taču saistībā ar FKTK lēmumu iekļaut finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumu pārfinansējuma daļu par 2015. gadu FKTK 2015. gada ieņēmumos un to, ka FKTK spēja atsevišķos izdevumu posteņos ietaupīt, tā budžeta gadu pabeidza ar budžeta pārpalikumu 639.6 tūkst. eiro apmērā. Ieņēmumu pārsniegums pār izdevumiem, iekļaujot

uzkrājumus atvaļinājumiem un prēmijām, 2015. gadā bija 604.4 tūkst. eiro, un tas palielina FKTK budžeta izpildes rezultātu. Finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumu apmērs FKTK ieņēmumu budžetā ir tieši proporcionāli atkarīgs no tiem noteiktajām maksājumu likmēm FKTK finansēšanai un finanšu tirgus darbības rādītāju izmaiņām (pieauguma vai samazinājuma), kā arī no FKTK darbības nodrošināšanai nepieciešamo izdevumu apmēra, ņemot vērā attiecīgo tirgus segmentu uzraudzības izmaksas.

8. tabula.

FKTK finansējuma izmaiņas, 2013–2015, %

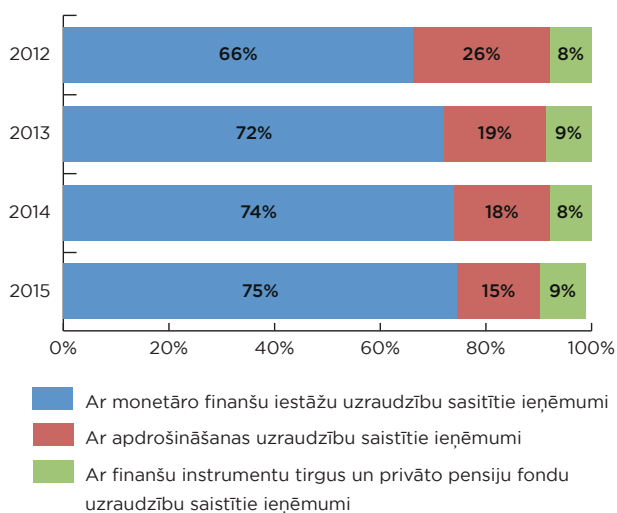
FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS SEGMENTS	MĒRKA IEŅĒMU- MU ĪPAT- SVARS, 2013	MĒRKA IEŅĒMU- MU ĪPAT- SVARS, 2014	MĒRKA IEŅĒMU- MU ĪPAT- SVARS, 2015
Monetāro finanšu iestāžu, finanšu instrumentu tirgus un privāto pensiju fondu uzraudzība	81 %	82 %	83 %
Apdrošināšanas tirgus uzraudzība	19 %	18 %	17 %

FKTK finansējuma dinamika ir saistīta arī ar attiecīgā sektora uzraudzības izmaksu īpatsvaru, kā arī šā sektora spēju nodrošināt nepieciešamo finansējuma apmēru. FKTK finansējums no tirgus sektoriem gadu no gada ir bijis tādās proporcijās, kas ir atbilstošas ar attiecīgā sektora uzraudzību saistīto izmaksu īpatsvaram. Saistībā ar apdrošināšanas sektora uzraudzības izmaksu samazināšanos kopējā izmaksu apmērā šā sektora finansējuma īpatsvars arī ir ticis pakāpeniski samazināts FKTK kopējā ieņēmumu budžetā, bet līdz ar to monetāro finanšu iestāžu finansējums ir palielinājies.

FKTK ieņēmumu un izdevumu budžets 2014. un 2015. gadā tika plānots atbilstoši FKTK darbības nodrošināšanas vajadzībām.

33. attēls.

FKTK finansējuma struktūra, 2012–2015, īpatsvars

FKTK darbības nodrošinājuma lielākās izmaksas 2015. gadā veidoja izdevumi FKTK darbinieku atlīdzībām (72%), kas apmēra ziņā ir mainījušies atkarībā no amata vietu skaita FKTK un atalgojuma izmaiņām finanšu sektorā, pēc kurām FKTK vadās darbinieku amata algu noteikšanā, ievērojot valsts pārvaldes institūciju darbiniekiem tiesību aktos noteiktos ierobežojumus darba samaksas un sociālo garantiju jomā.

9. tabula

FKTK darbinieku atlīdzības struktūra, 2015, eiro

Atlīdzība	5 438 161
Darba alga un tai pielīdzināmie maksājumi	4 409 668
t.sk. prēmijas	175 940
t.sk. piemaksas	64 896
t.sk. FKTK padomes atalgojums	352 733
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	991 636
t.sk. par FKTK padomes atalgojumu veiktās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	54 324
Darbinieku veselības apdrošināšana	36 857

FKTK darbinieki 2015. gada 1. pusgadā tika aktīvi iesaistīti Latvijas prezidentūras ES Padomē nodrošināšanas procesā, tiem piedaloties atbilstošas kompetences pasākumos. Kopumā prezidentūras pasākumos bija iesaistīti deviņi darbinieki, kas piedalījās likumdošanas darba grupās Eiropas Parlamentā par tādām tēmām kā cīņa pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas operācijām, banku sistēmu elastības un noturības uzlabošana, vērspapīru darījumi, starptautiskās maksājumu sistēmas u.c. Lai nodrošinātu šīs aktivitātes, bija nepieciešams no FKTK budžeta segt komandējumu izdevumus vairākkārtējiem braucieniem uz Briseli un nodrošināt piemaksas par papildu pienākumu pildīšanu. Ar Latvijas prezidentūru ES Padomē saistīto izdevumu summa braucienu nodrošināšanai bija vairāk nekā 104 tūkst. eiro, ko vēlāk kompensēja Finanšu ministrija un Tieslietu ministrija. Latvijas prezidentūras ES Padomē procesos iesaistīto darbinieku atlīdzībai tika pievienota piemaksa par intensīvu darbu, kuru noteicis Latvijas Republikas Ministru kabinets un kura jānodrošina šajā procesā, kopā izmaksājot 15 tūkst. eiro.

FKTK turpināja ieguldīt līdzekļus tehniskajā nodrošinājumā, kas nepieciešams kā ikdienas darbības, tā informācijas apmaiņas ar ECB, kā arī citām saistītajām starptautiskajām struktūrām nodrošināšanai, taču kopējais ilgtermiņa ieguldījumu apmērs 2015. gadā netika palielināts.

FKTK izdevumos arvien lielāku īpatsvaru veido FKTK dalības maksājumi dažādās ES un pasaules organizācijās.

10. tabula.

FKTK dalības maksājumi ES un pasaules organizācijās, 2014–2015

	2014, EIRO	2015, EIRO	IZMAIŅAS 2014/2013
Maksājumi ES organizācijās	439 951	462 611	5.1%
Maksājumi pasaules organizācijās	34 593	35 534	2.7%
Kopā	474 544	498 145	5%

FKTK 2015. gada laikā turpināja aktīvu līdzdalību nozīmīgu eirozonas projektu kā VUM un vienotais noregulējuma mehānisms praktiskajā realizācijā un pilnveidošanā. Šie uzdevumi noteica aktīvu un tiešu FKTK darbinieku iesaisti ECB organizētajos pasākumos un struktūrās, dodoties komandējumos uz ECB Frankfurtē. Turpinājās darbs arī virknē citu starptautisko organizāciju saistībā ar ES tiesību aktu un uzraugošo institūciju metodoloģiju izstrādi un praktisko informācijas apmaiņu par FKTK kompetences jautājumiem. Līdz ar to FKTK izdevumi ārvalstu komandējumiem arvien pieaug, taču saistībā ar braucienu izdevumu kompensāciju 122.7 tūkst. eiro apmērā kopējais faktiskais komandējumu izdevumu apmērs 2015. gadā samazinājās par 10% (2015. gadā kopējais komandējumu skaits pārsniedza 600).

11. tabula.

FKTK komandējumu izdevumu struktūra, 2014–2015, eiro

	2015	2014
Mācību komandējumi	76 524	87 203
Dienesta komandējumi	371 730	411 604
t.sk. komandējumi uzraudzības procesa nodrošināšanai	5 621	429
t.sk. komandējumi, kas saistīti ar pārstāvniecību ES institūcijās	295 309	365 438
Kopā	448 254	498 807

Saistībā ar FKTK darba apjoma pieaugumu VUM ietvaros un tādējādi darbinieku skaita pieaugumu FKTK 2015. gadā iznomāja papildu biroja telpas, kas kopsummā veido 1 858 m². Biroja telpu nomas izmaksas 2015. gadā FKTK bija 315.6 tūkst. eiro, un to uzturēšanas izdevumi bija 89.2 tūkst. eiro.

2015. gadā FKTK tika atvērta nozares padomnieka amata vieta. Nozares padomnieks 2015. gada septembrī tika nosūtīts darbā Latvijas vēstniecībā ASV un viņa darbības nodrošināšanai ASV izmantoti 30.5 tūkst. eiro papildus darba samaksai, pabalstiem par dienestu ārvalstīs un komandējumu izdevumiem.

FKTK 2015. gada finanšu pārskati un tās valdījumā esošā NGF un AAF 2015. gada finanšu pārskati un neatkarīgu revidentu ziņojumi par tiem ir pieejami FKTK mājaslapā www.fktk.lv.

15. IEKŠĒJAIS AUDITS UN KVALITĀTES VADĪBA

FKTK Iekšējā audita un kvalitātes vadības daļa 2015. gadā, objektīvi pārbaudot FKTK funkcijas un procesus, sniedza FKTK vadībai viedokli par:

- izveidotās iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti un tās atbilstību izvirzīto mērķu sasniegšanai;
- struktūrvienību darbības atbilstību normatīvajiem aktiem, noteiktajām funkcijām un apstiprinātajiem darba plāniem;
- kopējā pārvaldības procesa pilnveidošanu, informējot par riskiem un kontroli atbilstošajās jomās.

Iekšējie auditi tiek plānoti un veikti, pamatojoties uz risku novērtējumu. Par katra iekšējā audita rezultātiem tiek sagatavots ziņojums FKTK padomei.

FKTK kvalitātes vadības un iekšējās kontroles sistēmas darbojas pietiekami efektīvi un tiek nepārtraukti pilnveidotas

Pārskata gadā tika pabeigtas trīs un iesāktas trīs plānotās iekšējā audita pārbaudes, kurās atklātas kontroles nepilnības šādās jomās:

- fizisko personu datu apstrādes un aizsardzības organizēšanā;
- finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku uzraudzības pasākumu plānošanā;
- personāla atlases procesa dokumentēšanā un dokumentu glabāšanā;
- darba samaksas piešķiršanā, aprēķināšanā un izmaksā;
- viedokļa sagatavošanā par ES uzraudzības iestāžu izstrādāto normatīvo aktu projektiem.

Veikto iekšējā audita pārbažu rezultātā secināts, ka būtiskajos aspektos auditētajās jomās kvalitātes vadības un iekšējās kontroles sistēmas ir izveidotas un darbojas, bet tām ir nepieciešami atsevišķi uzlabojumi, kā arī novērtētā kontrole kopumā ir atbilstoša, pietiekama un efektīva un sniedz pietiekamu pārliecību, ka FKTK riski tiek vadīti un iestādes mērķi sasniegti.

Kvalitātes vadības un iekšējās kontroles sistēmu darbības uzlabošanai un iespējamo risku un nelabvēlīgo seku mazināšanai auditori pārskata gadā, veicot iekšējā audita pārbaudes, snieguši 31 ieteikumu, kas vērsts uz FKTK iekšējās kontroles sistēmas uzlabošanu un pilnveidošanu, no kuriem pieci jeb 16% novērtēti kā augstas prioritātes, 25 jeb 81% – kā vidējas prioritātes, viens jeb 3% – kā zemas prioritātes.

Pārskata gadā struktūrvienības, kuras bija atbildīgas par atklāto nepilnību novēršanu, veikušas virkni pasākumu, lai uzlabotu procesu efektivitāti un mazinātu identificētos riskus. Darbs pie iekšējā audita ieteikumu ieviešanas turpināsies 2016. gadā saskaņā ar noteiktajiem iekšējā audita ieteikumu ieviešanas grafikiem.

Pārskata gadā pabeigti četri konsultāciju projekti jomās, kas skar FKTK darbības plānošanu, risku vadību un procesu pilnveidi.

Lai nodrošinātu FKTK sniegto pakalpojumu atbilstību valsts un iedzīvotāju, kā arī klientu interesēm un normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, izmantojot pilnveidošanās iespējas un pieejamos resursus, FKTK ir izveidota standarta EN ISO 9001:2008 prasībām atbilstoša kvalitātes vadības sistēma (darbības sfēra "Finanšu un kapitāla tirgus un tā dalībnieku darbības regulēšana un pārraudzība"), kas tiek pastāvīgi pilnveidota, ņemot vērā labākās prakses piemērus un finanšu sektora uzraudzības iestāžu pieredzi. Pamatojoties uz FKTK vadības lēmumu, kvalitātes vadības sistēma kopš 2012. gada 8. maija tiek uzturēta bez sertifikācijas. Iekšējo auditu rezultāti apliecina, ka FKTK konsekventi turpina darbu pie kvalitātes vadības sistēmas pastāvīgas uzlabošanas un efektivitātes paaugstināšanas.

www.fktk.lv